

**002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
594**

Δ. Η. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

1915

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

69

ΤΔΒ

Κυριακόπουλος (Σ.Η)

Κυριακή 20/10/2013 Δ 24 64
Δ. Μ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Δ. Φ.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΝΕΟΝ ΑΝΑΛΓΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ 176 ΣΕΠΤΕΜ-
ΒΡΙΟΥ 1913 ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

1915

092
ΠΣ
79Α
534

‘Η Νέα ‘Ελλάς.

Τύπος «Αύγης» Ἀθανασίου Α. Παπασπύρου
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Η ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ

Τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον ἰδρύθη, μετὰ μακροὺς καὶ ἥρω-
ϊκοὺς ἀγῶνας, τῷ 1830, διὰ τῆς προστασίας καὶ συνδρομῆς
τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Ἄλλ' ἐν ᾧ πάντες οἱ Ἕλληνες ἠγω-
νίσθησαν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν τούτοις μό-
νον μικρὸν μέρος αὐτῆς ἠτύχησε νὰ ἀπολαύσῃ τῶν ἀγαθῶν
τῆς ἐλευθερίας. Διότι τὸ πρῶτον Ἑλληνικὸν κράτος ἀπετε-
λέσθη ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τῆς Πελοποννήσου, τῶν
Κυκλάδων, τῆς Εὐβοίας καὶ τῶν Βορείων Σποράδων. Τό-
σον μικρὸς ἦτο ὁ Ἑλληνικὸς βλαστός, ὁ ὁποῖος μικρὸν κατὰ
μικρὸν ἠῤῥήθη καὶ ἀπετελέσθη τὸ σημερινὸν Ἑλληνικὸν δέν-
δρον, ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ ὁποῖου ἀναπαύονται τώρα 5 περί-
που ἑκατομμύρια Ἑλλήνων ἐλευθέρων!

Ἄλλὰ πλὴν τοῦ ὅτι ἦσαν στενὰ τὰ πρῶτα Ἑλληνικὰ
ἔθρια, ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας μέγας καὶ ἱερὸς ἀγὼν κατὰ ἰσχυ-
ροτάτου ἔθνους, τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, εἶχεν ἐρη-
μώσει τὴν χώραν καὶ εἶχε μεταβάλλει αὐτὴν εἰς τέφραν καὶ
ἐρεῖπια. Εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὔρε τὴν Ἑλλάδα ὁ ὑπὸ
τῆς ἐν Τροιζίνι Δ' ἐθνικῆς συνελύσεως ἐκλεγείς κυβερνή-
της τῆς Ἑλλάδος **Ἰωάννης Καποδίστριας**. Τῇ 8 Ἰανουα-
ρίου 1828 κατέπλευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ
καὶ δώσας τὸν νενομισμένον ὄρκον ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν
τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν πτωχεία καὶ ἀναρχία ἐμάστιζεν.
Εἶνε ἀληθὲς ὅτι εἰργάσθη μὲ πολλὴν δραστηριότητα καὶ ζῆ-
λον πατριωτικὸν ὁ Καποδίστριας, ὅπως τακτοποιήσῃ τὰ πρά-
γματα τῆς Ἑλλάδος· δυστυχῶς ὅμως ἡ αὐστηρὰ αὐτοῦ διοί-
κησις καὶ ἡ ἰσότης, τὴν ὁποίαν ἀπέναντι τῶν νόμων καθιέ-

ρωσε διὰ πάντας τοὺς Ἕλληνας, ἐκίνησε τὴν ὀργὴν πολλῶν ἔξεχόντων Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ἠθέλον ν' ἀπολαμβάνωσι προνομίων τινῶν. Ἔνεκα τούτου ὁ Κυβερνήτης ἠναγκάσθη νὰ τιμωρήσῃ μερικοὺς ἐξ αὐτῶν· ἀλλὰ διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ἐδολοφονήθη ἐν Ναυπλίῳ τῇ 27 Σεπτεμβρίου 1831, καθ' ἣν ὥραν εἰσήρχετο εἰς τὸν ἐν Ναυπλίῳ ναὸν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος !

Καποδιστριας.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καποδιστριαίου φοβερὰ ἀταξία καὶ ἀναρχία ἐπῆλθεν ἐν Ἑλλάδι. Ἔνεκα τούτου αἱ προστατίδες τῆς Ἑλλάδος Δυνάμεις σπεύδουσαι νὰ ῥυθμίσωσι τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, ἵνα μὴ ἐμφύλιος πόλεμος καὶ ἀναρ-

χία κατερημώσῃ αὐτήν, ἀνεκήρυσαν τὴν Ἑλλάδα βασιλεῖον καὶ προσέφεραν τὸ στέμμα εἰς τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου **Ὀθωνα**. Τότε δὲ εἰς τὸν πατέρα του χαριζόμεναι αἱ Δυνάμεις ἐπεξέτειναν τὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ καὶ Παγασιτικοῦ κόλπου.

Ὁ βασιλεὺς Ὀθων ἀπεβιβάσθη εἰς Ναύπλιον, τὴν πρώτην Ἑλληνικὴν πρωτεύουσαν, τῇ 25 Ἰανουαρίου 1833, ὅπου ὁ λαὸς τὸν ὑπεδέχθη μὲ δάκρυα χαρᾶς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἀπὸ τοῦ 1835 μετέφερε τὴν ἔδραν τοῦ βασιλείου εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐνυμφεύθη τὴν ἡγεμονίδα Ἀμαλίαν. Ὁ Ὀθων ἦτο ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἠγάπησε θερμῶς τὴν Ἑλλάδα ὡς ἰδίαν του πατρίδα. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπέκλινε

πρὸς τὴν μοναρχίαν, ὁ λαὸς ἐξεγερθεὶς ἐξηνάγκασεν αὐτὸν νὰ παραχωρήσῃ φιλελεύθερον σύνταγμα τῇ 3 Σεπτεμβρίου 1843. Ἀλλὰ μετὰ τινα ἔτη ἐξεργάγη νέα ἐπανάστασις, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ἦτο ἡ καθαίρεσις αὐτοῦ τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1862.

Μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὀθωνος ἡ ἐν Ἀθήναις συνελθούσα Ζ' ἐθνικὴ συνέλευσις ἐξέλεξε τῇ 18 Μαρτίου 1863 βασιλεῖα τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ μετέπειτα βασιλέως τῆς Δανίας Χριστιανοῦ, τὸν **Γεώργιον Α'**. Τῇ 17 Ὀκτωβρίου 1863 ἀφίκετο εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ λαοφιλὴς καὶ αἰμυνηστος βασιλεὺς **Γεώργιος**. Τότε ἡ Ἀγγλία εἰς αὐτὸν

Ὁ Βασιλεὺς Ὀθων.

χαριζομένη παρεχώρησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν Ἐπτάνησον, ἣτις διετέλει ὑπὸ τὴν προστασίαν της. Μετὰ τινα ἔτη ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ἐνυμφεύθη τὴν μεγάλην δούκισσαν τῆς Ῥωσίας **Ὀλγαν**, ἐξ ἧς τῇ 22 Ἰουλίου 1868 ἐγεννήθη ὁ Διάδοχος τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου **Κωνσταντῖνος**, ἡ γέννησις τοῦ ὁποίου μετὰ χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἐχαιρετίσθη ὑφ' ὄλων τῶν Ἑλλήνων. Κατὰ τὸ ἔτος 1881 κατ' ἀπόφασιν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁλόκληρος ἡ Θεσσαλία καὶ μέρος τῆς Ἡπείρου. Τρία δ' ἔτη βραδύτερον ὁ τότε Διάδοχος τοῦ Θρόνου Κωνσταντῖνος ἐνυμφεύθη τὴν πριγκίπισσαν Σοφίαν, ἀδελφὴν τοῦ νῦν αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας.

Μακρὰ καὶ καρποφόρος εἰς πρόοδον ὑπῆρξεν ἡ βασι-

λεία τοῦ Γεωργίου Α'. Ἡ χώρα ἀνέζησεν ἐκ τῆς μακρᾶς δουλείας καὶ πλήρης ζωῆς ἐβάδισε πρὸς πρόοδον. Ἄλλ' ἐν ἔτει 1897 ἀτυχῆς πόλεμος ἐξερράγη πρὸς τοὺς Τούρκους, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ Ἑλλὰς ἀτελῶς παρεσκευασμένη ἐνικήθη καὶ ἠναγκάσθη νὰ πληρώσῃ πολεμικὴν ἀποζημίωσιν. Τότε

Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ὁ Α'

ἡ ἡρωϊκὴ μεγαλόνησος Κρήτη χάριν τῆς ὁποίας ἐγένετο ὁ πόλεμος κατ' ἀπόφασιν τῶν Δυνάμεων ἀπετέλεσεν αὐτόνομον ἡγεμονίαν ὑπὸ τὸν πρίγκιπα **Γεώργιον**, δευτερότοκον υἱὸν τοῦ βασιλέως Γεωργίου. Τοῦτον δὲ παραιτηθέντα διεδέχθη ὁ **Ἀλέξανδρος Ζαΐμης**, πρόην πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος.

Ἄλλ' ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ὦν λαὸς ὀξὺς καὶ θερμοαίμος καὶ μὴ βλέπων ταχέως ἐκπληρούμενα τὰ ἐθνικά του ὄνειρα,
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἔξηγέρθη μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ ἀπήτησε νέαν κατάστασιν πραγμάτων, νέους νόμους, ναυτικὴν καὶ στρατιωτικὴν παρασκευὴν τῆς χώρας. Ἡ ἐπανάστασις τότε πρὸς ὀφθαλμοὺς τῆς καταστάσεως προσεζάλεσεν ἐκ Κρήτης τὸν ἔξοχον πολιτικὸν ἄνδρα *Ἐλευθέριον Βενιζέλον*, πρόεδρον τῆς Κρητικῆς Πολιτείας τότε. Ὁ ἀνὴρ οὗτος γενόμενος κατόπιν πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔχων ἀμέριστον τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ *Δαοῦ* καὶ τοῦ *Στρατοῦ* ἔδωκε νέαν κατεύθυνσιν εἰς τὸ ἔθνος καὶ κατώρθωσε νὰ συνάψῃ τὸν Βαλκανικὸν σύνδεσμον ἐναντίον τῆς Τουρκίας. Ὅταν δὲ κατ' ἀπαίτησιν τῶν συμμάχων ἡ Τουρκία δὲν ἠθέλησε νὰ βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν τῶν ὑποδούλων ἀδελφῶν τῶν, ἔξευράγη ὁ Βαλκανοτουρκικὸς πόλεμος, κατ' ὃν ἡ Τουρκία ὑπέστη ἀληθῆ πανωλεθρίαν, διότι οἱ σύμμαχοι ἔφθασαν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀτυχῶς ἔνεκα τῆς ἀπληστίας τῆς Βουλγαρίας, ἡ ὁποία ἠθέλε νὰ καταλάβῃ αὐτὴ ὅλα σχεδὸν τὰ ἀπελευθερωθέντα μέρη, ἔξευράγη ὁ συμμαχικὸς πόλεμος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ Βουλγαρία συνετριβή καὶ ἐταπεινώθη. Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς καὶ κατὰ τοὺς δύο τούτους πολέμους ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ μεγάλου στρατηλάτου καὶ νῦν λατρευτοῦ μας βασιλέως *Κωνσταντίνου* τοῦ *IB'* ἔδειξεν ὑπεράνθρωπον ἀνδρείαν καὶ γενναιότητα καὶ ἀνενέωσε καὶ ἐν πολλοῖς ὑπερέβαλε τὰ κατορθώματα τῶν προγόνων του. Μὲ τὰς ὑπερόχους θυσίας του εἰς χορῆμα καὶ τοῦ ὁποίου ἐκλεκτότερον αἷμα ἦτο τὸ χυθὲν ὑπὸ τοῦ ἐθνομάρτυρος βασιλέως Γεωργίου, τὸν ὁποῖον ἀπαισίου δολοφόνου χεῖρ ἐφόνευσεν, ἐξῆλθεν ἔνδοξος καὶ ἀπέδωκε τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἑκατομμύρια δούλων ἀδελφῶν, οἵτινες εὐφραίνονται σήμερον ὑπὸ τὴν ἐλευθερίαν καὶ κυβερνῶνται ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ μεγάλου βασιλέως καὶ ἐλευθερωτοῦ *Κωνσταντίνου* τοῦ *IB'*.

Ἄλλὰ μία ἀκόμη ἑλληνικωτάτη χώρα, ἡ Θράκη μας, στε-

νῆσει ὑπὸ τὸν ζυγὸν δύο τυράννων, τῶν Τούρκων καὶ τῶν Βουλγάρων· ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς καὶ ἡ εἴσοδος εἰς τὴν πρωτεύουσάν τῆς, τὴν πόλιν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, εἶνε ὁ κλήρὸς σου καὶ τὸ καθήκόν σου, ὦ νέα γενεά, ἂν θέ-

Κωνσταντῖνος Βασιλεὺς.

λης νὰ φανῆς ἀνταξία τῶν πατέρων καὶ τῶν ἀδελφῶν σου, τῶν ἡρώων τοῦ 1912 καὶ 1913, οἵτινες ἐδόξασαν καὶ ἐμεγάλυναν τὴν πατρίδα μας καὶ τὴν ἐξέτειναν μέχρι τῶν σημερινῶν τῆς ὁρίων....

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

Α'

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

1. ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Θέσις. Τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος κατέχει τὸ νότιον μέρος τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, ἢ ὅποια εἶνε μία ἐκ τῶν τριῶν μεσημβρινῶν χερσονήσων τῆς Εὐρώπης.

Ἔκτασις, ὄρια. Διὰ τῶν δύο τελευταίων νικηφόρων πολέμων ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ δαφνοστεφοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Β' ἐπεξέτεινε τὰ ὅρια αὐτῆς πρὸς Β. μέχρι τῆς λίμνης Πρέσπας, τῶν ὄρων Κερκίνης καὶ Ῥοδόπης καὶ τοῦ ποταμοῦ Νέστου. Τοιοῦτοτρόπως σήμερον ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς ἄλλης Ἑλληνικῆς χερσονήσου, ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας, Σερβίας καὶ Βουλγαρίας, κατὰ δὲ τὰ ἄλλα μέρη βρέχεται ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τοῦ Ἴονίου πελάγους.

Ὀριζόντιος διαμελισμός. Οὐδεμίᾳ ἄλλῃ χώρᾳ τῆς γῆς τοσοῦτον κατατέμνεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἔσον ἡ Ἑλλάς. Τὸ Αἰγαῖον πέλαγος πρὸς Α. καὶ τὸ Ἴόνιον πρὸς Δ. εἰσχωροῦντα βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν σχηματίζουν πολλοὺς κόλπους καὶ ἀποχωρίζουσι πολλὰς χερσονήσους. Δύο κόλποι, ὁ Κορινθιακὸς καὶ ὁ Σαρωνικὸς, ἐνούμενοι κατὰ τὸν Ἴσθμὸν τῆς Κορίνθου ἀποχωρίζουσι τὴν μεγάλην νῆσον Πελοπόννησον. Ἄλλοι δύο κόλποι, ὁ Ἀμβρακικὸς πρὸς Δ. καὶ ὁ Μαλιακὸς πρὸς Α., ὀρίζουσι τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα ἀπὸ τὰς βορειοτέρας χώρας Θεσσαλίαν, Ἠπειρὸν καὶ Μακεδονίαν.

Νῆσοι δὲ κεῖνται καὶ ἐν τῷ Αἰγαίῳ καὶ ἐν τῷ Ἴονίῳ πελάγει, νοτιώτατα δὲ ἡ ἡρωϊκὴ μεγαλόνησος Κρήτη.

Πορθμοί, άκρωτήρια. Ἔνεκα τοῦ τοιοῦτου διαμελισμοῦ ὑπάρχουσι πολλοὶ πορθμοί, τῶν ὁποίων σπουδαιόταται εἶνε ὁ τοῦ Ῥίου, τῆς Προβέζης καὶ τοῦ Εὐροίου. Ἐσχατα δὲ άκρωτήρια τῆς Ἑλλάδος εἶνε τὸ Ἄκιον (κατὰ τὸν πορθμὸν τῆς Πρεβέζης)· τὸ Ταίναρον (κ. Ματαπάζ), τὸ νοτιώτατον τῆς Πελοποννήσου· ἡ Μαλέα, καὶ τὸ Σούνιον, τὸ νοτιώτατον τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἑδάφους. Τὸ ἑδαφος τῆς Ἑλλάδος εἶνε τὸ περισσότερον ὄρεινόν. Μεταξὺ τῆς Ἠπείρου ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας ἀφ' ἑτέρου ἐκτείνονται αἱ ὄροσειραι τῆς Πίνδου. Ταύτης προεκτάσεις καὶ κλάδοι εἶνε τὰ ὄρη τῆς Ἠπείρου, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ὡς καὶ πολλὰ τῆς Μακεδονίας. Ἡ δὲ Πελοπόννησος ἔχει καὶ αὕτη μεγάλα ὄρη περιβάλλοντα τὴν μεσόγειον χώραν Ἀρκαδίαν. Τὰ πλεῖστα ὄρη τῆς Ἑλλάδος ἐκτείνονται μέχρι τῆς θαλάσσης, διὰ τοῦτο ἡ παραλία σχηματίζεται συνήθως δι' ἀκτῶν. Μεταξὺ δὲ τῶν ὄρων σχηματίζονται μικρὰ ὄροπέδια, πολλαὶ μικραὶ κοιλάδες καὶ βαθύπεδα. Σπουδαιόταται πεδιάδες εἶνε ἡ Θεσσαλική, ἡ τῆς Θεσσαλονίκης, ἡ τῶν Σερρών καὶ ἡ τῆς Λογίας.

Ῥόδατα. Τὸ ἑδαφος τῆς Ἑλλάδος, ἔνεκα τῆς μικρᾶς αὐτοῦ ἐκτάσεως, δὲν ἔχει μεγάλους ποταμούς. Οἱ πλεῖστοι Ἑλληνικοὶ ποταμοὶ εἶνε χεῖμαρροι πλημμυροῦντες ἐν καιρῷ μεγάλης βροχῆς· οἱ σπουδαιότατοι εἶνε ὁ Πηνειὸς ἐν Θεσσαλίᾳ, ὁ Ἀχελῷος ἐν τῇ Ἠπείρῳ καὶ Στερεᾷ Ἑλλάδι καὶ οἱ ἐν τῇ Μακεδονίᾳ Ἀλιάκμων, Ἀξιός, Στρυμὼν καὶ Νέστος. Σχηματίζονται δὲ καὶ λίμναι εἰς κλειστάς πεδιάδας, αἱ ὁποῖαι τὸ θέρος σμικρύνονται ἢ ὅλως ἀποξηραίνονται. Εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν Ἑλληνικῶν ὑδάτων συντελεῖ καὶ τὸ ἀσβεστώδες ἑδαφος τῆς χώρας, διότι τὸ ὕδωρ εὐκόλως διαπερᾷ τοῦτο καὶ σχηματίζει ἑνιαχοῦ ὑπογείους ὀχετούς (καταδόθρας).

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος εἶνε εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν, ὁ δὲ ἀήρ καθαρώτατος καὶ διαυγέστατος. Ἡ βλάστησις εἶνε πλουσία. Βλαστάνει ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος, ὁ βάμβαξ, δημοτριακοὶ καρποὶ καὶ ποικίλαι ὀπώραι. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ φοῖνιξ αὐξάνει ἐν ταῖς νοτίαις χώραις, ἐν δὲ τῇ Μεσσηνίᾳ ἐνίοτε ὠριμάζουσι καὶ αἱ βάλανοι αὐτοῦ.

Ἡ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς. Οἱ ἀρχαιότατοι κάτοικοι τῆς

Ἑλλάδος ἦσαν οἱ Πελασγοί, τῶν ὁποίων ἡ ἱστορία καλύπτεται ὑπὸ σκοτούς. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ ἀρχαιότερα καὶ σπουδαιότερα ἔδρα τούτων ἦτο ἡ Δωδώνη τῆς Ἡπείρου. Ὁ πληθυσμὸς οὗτος ὑπεχώρησεν εἰς τὸν Ἑλληνικόν, ὅστις ἦτο συγγενὴς τῶν Πελασγῶν. Οὗτος ἀνήκεν εἰς τὴν Ἀρίαν ὁμοφυλίαν καὶ μάλιστα εἰς τὸν Ἑλληνολατινικὸν κλάδον. Διεκρίνοντο δὲ οἱ Ἕλληνες κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν εἰς τρεῖς φυλάς, τὴν Αἰολικὴν, τὴν Δωρικὴν καὶ τὴν Ἴωνικὴν.

Ἡ Ἑλλάς, ἀφ' οὗ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας προήχθη καὶ ἐδοξάσθη, ὑπετάγη κατ' ἀρχὰς εἰς τοὺς Ῥωμαίους καὶ ἔπειτα εἰς τοὺς Τούρκους. Ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας διετέλεσεν ὑπὸ τὸν ἄγριον καὶ τυραννικὸν ζυγὸν τῶν, μέχρις οὗτο ἡ ἡρωϊκὴ γενεὰ τοῦ 1821 ἠλευθέρωσεν ἓν μικρὸν μέρος τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος. Διὰ δὲ τῶν δύο τελευταίων πολέμων ἡ σημερινὴ ὑπέροχος γενεὰ ἐδιπλασίασε καὶ ἐδόξασε τὴν Ἑλλάδα ἐπεκτείνασα τὰ ὄρια τῆς μέχρι τῆς Πρέσπας καὶ τοῦ Νέστου.

Φυσικὸς πλοῦτος τῆς Ἑλλάδος. Προϊόντα.

1) Σύστασις τοῦ ἐδάφους. Ὄρειά. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος συνίσταται κυρίως ἐξ ἀσβεστολιθικῶν καὶ σχιστολιθικῶν πετρωμάτων, προσέτι δὲ ἐκ ποικιλοχρῶν μαρμάρων. Πολλὰ πετρώματα τῶν ὁρέων εὐκόλως διαλύονται καὶ μεταβαλλόμενα εἰς εὐφορον χῶμα καθιστῶσιν εὐφόρους τὰς παρακειμένας κοιλάδας καὶ πεδιάδας. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος περικλείει καὶ διάφορα πολύτιμα ὄρυκτά, ὡς σίδηρον, μόλυβδον, χαλκόν, σμύριδα, θηραϊκὴν γῆν, γαιάνθρακας κτλ.

2) Φύσις τοῦ ἐδάφους. Φυτικὰ προϊόντα. Μέγα μέρος τοῦ ὀρεινοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλλάδος, ὅπερ εἶνε ἀκαλλιέργητον, καλύπτεται ὑπὸ θάμνων καὶ χρησιμεῖει πρὸς βροσκήν τῶν αἰγῶν καὶ προβάτων. Τὸ $\frac{1}{8}$ περίπου τῆς ἐπιφανείας κατέχουσι τὰ δάση, τὸ δὲ $\frac{1}{4}$ περίπου τῆς ἐπιφανείας καλλιεργεῖται. Ὑπάρχουσι πολλοὶ ἐλαιῶνες καὶ διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα, ἄμπελοι, καπνοφυτεῖαι καὶ ἀγροὶ σιτοφόροι.

Προϊόντα φυτικὰ εἶνε· ἐλαίαι καὶ ἔλαιον, οἶνος, σῦκα, καπνός, δημητριακοὶ καρποὶ καὶ πρὸ πάντων ἡ Κορινθιακὴ σταφίς, τῆς ὁποίας ἡ ἔξαγωγή κατ' ἔτος ἀνέρχεται εἰς 23 - 40 ἑκατομ. δραχμῶν.

3) Ζῶα. Ἄγρια ζῶα ἐν Ἑλλάδι ζῶσιν ὀλίγα κατὰ τὰ ὄρη.

Τοιαῦτα εἶνε οἱ λύκοι, οἱ θῶες, αἱ ἀλώπεκες, οἱ κάπροι, αἱ ἔλαφοι καὶ αἱ δορκάδες.

Ἐκ δὲ τῶν ἡμέρων τρέφονται κυρίως πρόβατα καὶ αἶγες, προσέτι δὲ βόες, χοῖροι, ἵπποι, ἡμίονοι καὶ ὄνοι.

Ἄσχολίαι τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὴν ναυτιλίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς ἐπιστήμας.

Γεωργία καὶ κτηνοτροφία. Ἄν καὶ τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος εἶνε καταλληλότατον διὰ τὴν καλλιεργίαν τοῦ φυσικοῦ πλούτου, ἐν τούτοις ἡ γεωργία δὲν εἶνε ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη. Τὸ ἴδιον παρκατηρεῖται καὶ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Ἐνεκα τούτου ἀφθονοὶ δημητριακοὶ καρποὶ καὶ πολλὰ ζῶα εἰσάγονται εἰς τὴν χώραν ἡμῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς.

Βιομηχανία. Ἡ ἐν Ἑλλάδι βιομηχανία ἤρχισε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη νὰ ἀναπτύσσεται μεγάλως. Ὑπάρχουσιν εἰς πολλὰς πόλεις ἐργαστάσια μεταξουργίας, ἐριουργίας, βαμβακουργίας, οἰνοπνευματοποιίας, μεταλλουργίας κλπ. Ἡ βιομηχανικωτάτη πόλις εἶνε ὁ Πειραιεὺς.

Ναυτιλία. Ὡς ἐκ τοῦ ὀριζοντίου διαμελισμοῦ τῆς Ἑλλάδος εἶνε αὕτη κατ' ἐξοχὴν ναυτικὴ χώρα. Τὸ ἐμπορικὸν αὐτῆς ναυτικὸν εἶνε ηὔξημένον καταπληκτικῶς. Ἐχει ὑπὲρ τὰ 400 ἀτμόπλοια καὶ 1200 μεγάλα ἰστιοφόρα καταπλέοντα εἰς πάντας σχεδὸν τοὺς λιμένας τοῦ κόσμου.

Ἐμπόριον. Ὅπως ἡ ναυτιλία οὕτω καὶ τὸ ἐμπόριον εἶνε ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένον. Διότι γίνεται μὲν εἰσαγωγὴ δημητριακῶν καρπῶν, ζῶων, ὑφασμάτων καὶ ἄλλων εἰδῶν βιομηχανίας, ἀλλὰ γίνεται καὶ σπουδαία ἐξαγωγὴ τῶν πολυτίμων προϊόντων τοῦ τόπου μας. Ἡ ἐτησίαι ἀξία τῶν ἐξαγομένων καὶ εἰσαγομένων προϊόντων ἀνέρχεται εἰς 300 ἑκατομ. δραχμῶν. Οἱ μέγιστοι λιμένες εἶνε ὁ Πειραιεὺς, αἱ Πάτραι, ἡ Σύρος, ὁ Βόλος, αἱ Καλάμαι, ἡ Κέρκυρα, ἡ Θεσσαλονίκη καὶ ἡ Καβάλλα.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη, ὄχι μόνον κατὰ θάλασσαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ ξηράν, παρ' ὅλας τὰς δυσκολίας τὰς ὁποίας παρέχει τὸ ὄρεινόν αὐτῆς ἔδαφος.

Διότι ἔχει γραμμὰς σιδηροδρομικὰς, ἀμαξιτοὺς ὁδοὺς, αἱ ὁποῖαι συνδέουσι πάσας σχεδὸν τὰς πόλεις καὶ πολλὰς κώμας καὶ χωρία. Τηλέγραφοι δὲ καὶ ταχυδρομεῖα ὑπάρχουσι εἰς πάσας τὰς πόλεις καὶ εἰς πλείστας κώμας.

Θρησκεία. Ἡ ἐν Ἑλλάδι ἐπίσημος θρησκεία εἶνε ἡ ὀρθόδοξος χριστιανικὴ, ἐν ᾧ συγχρόνως καὶ πᾶσα ἄλλη θρησκεία εἶνε ἀνεκτὴ. Ἡ ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶνε μὲν αὐτοκέφαλος, ἀλλὰ δογματικῶς καὶ κανονικῶς εἶνε ἠνωμένη μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Διοικεῖται δ' αὕτη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἣτις ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ὅστις εἶνε ἰσοδύναμος πρόεδρος αὐτῆς, καὶ τεσσάρων ἀρχιερέων καλουμένων ἐκ τῶν ἐπισκοπῶν αὐτῶν. Πλὴν τῶν ὀρθοδόξων ὑπάρχουσι καὶ τινες Ἑλληγνες τοῦ δυτικοῦ δόγματος, ἀκόμη δὲ Μωαμεθανοὶ καὶ τινες Ἰουδαῖοι.

Πολίτευμα. Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1843 εἶνε μοναρχία συνταγματικὴ, βασιλεὺς δὲ τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ 1913 εἶνε ὁ ἔνδοξος Κωνσταντῖνος, υἱὸς τοῦ δολοφονηθέντος ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀειμνήστου βασιλέως ἡμῶν Γεωργίου τοῦ Α'. Ἔχει δ' ἡ Ἑλλὰς νομοθετικὸν σῶμα, τὴν Βουλὴν. Ἡ κυβέρνησις ἀποτελεῖται ἐξ ἑννέα ὑπουργῶν καὶ ἐφκρμόζει τοὺς νόμους, τοὺς ὁποῖους ἐψήφισεν ἡ βουλὴ καὶ ἐπεκύρωσεν ὁ βασιλεὺς· ὁ ὑπέρτερος τῶν ὑπουργῶν καλεῖται πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως ἢ πρωθυπουργός. Τὰ ἑννέα ὑπουργεῖα εἶνε: 1) τὸ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως· 2) τὸ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν· 3) τὸ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν· 4) τὸ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης· 5) τὸ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν· 6) τὸ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν· 7) τὸ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν· 8) τὸ ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας (Γεωργίας καὶ Ἐμπορίου) καὶ 9) τὸ ἐπὶ τῆς Συγκοινωνίας.

Διοίκησις. Πρὸς εὐκολίαν τῆς διακίσεως ἡ Ἑλλὰς διαιρεῖται εἰς 30 νομοὺς, ἐκάστου τῶν ὁποίων προΐσταται εἰς νομάρχης. Τούτων αἱ 16 κεῖνται ἐν τῇ Π. Ἑλλάδι (3 ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ καὶ Π. Ἡπείρῳ, 3 ἐν τῇ Στερεᾷ, 5 ἐν Πελοποννήσῳ, 2 ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ 3 ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Ἴονιου). Οἱ δὲ λοιποὶ 14 κεῖνται ἐν τῇ Νέᾳ Ἑλλάδι. (2 ἐν Ἡπείρῳ, 5 ἐν Μακεδονίᾳ καὶ 7 ἐν ταῖς νήσοις). Ἐκαστος νομὸς περιέχει μίαν ἢ περισσοτέρας ἐπαρχίας, αἵτινες πάλιν ὑποδιαιροῦνται εἰς δήμους καὶ κοινότητας.

Παιδεία. Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἱκανῶς διαδεδομένη καὶ παρέχεται δωρεάν. Διαιρεῖται δ' αὕτη εἰς κατωτέραν, μέσην καὶ ἀνωτάτην. Καὶ διὰ μὲν τὴν κατωτάτην ὑπάρχουσι πολλὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ γραμματεῖα καὶ εἶνε ὑποχρεωτικὴ. Διὰ τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν ὑπάρχουσι ἐλληνικὰ σχολεῖα, γυμνάσια καὶ ἐμπορικὰ σχολαί. Διὰ τὴν ἀνωτάτην δὲ ἐκπαίδευσιν εἶνε τὸ Ἐθνικὸν καὶ τὸ Καποδιστριακὸν Πανεπιστήμιον. Πλὴν τούτων εἶνε τὸ Πολυτεχνεῖον, διδασκαλεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, ναυτικὰ σχολαί (ἢ τῶν Δοκίμων καὶ ἡ Ἐμπορικὴ ναυτικὴ σχολὴ ἐν Πειραιεῖ), στρατιωτικαί (ἢ τῶν Εὐελπίδων καὶ ἡ τῶν Ὑπαξιωματικῶν), γεωργικαί, ἱερατικαὶ καὶ ἄλλαι.

Δικαιοσύνη. Πρὸς ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσι ὁ Ἄρειος Πάγος, τὸ ἀνώτατον δικαστήριον (ἐν Ἀθήναις), ἐφετεῖα, κακουρηγοδικεῖα, πρωτοδικεῖα, πταισματοδικεῖα καὶ πολλὰ εἰρηνοδικεῖα. Ὑπάρχουσι προσέτι καὶ δύο στρατοδικεῖα διὰ στρατιωτικούς ἐγκληματίας.

Πολεμικαὶ δυνάμεις. Πάντες οἱ Ἕλληνες πολῖται θεωροῦνται στρατεύσιμοι ἀπὸ τοῦ 19ου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῶν μέχρι τοῦ 50ου. Καὶ ἐν καιρῷ μὲν εἰρήνης ὁ στρατὸς τῆς ξηρᾶς ἀνέρχεται εἰς 75 χιλ. περίπου ἄνδρας, ἐν καιρῷ δὲ πολέμου εἰς 450 χιλ. Ἡ δὲ κατὰ θάλασσαν δύναμις ἀποτελεῖται ἐκ 4000 ἀνδρῶν καὶ 46 πολεμικῶν πλοίων, ἐκ τῶν ὁποίων ἕξ θωρηκτά, ἡ Ὑδρα, αἱ Σπέτσαι, τὰ Ψαρά, ὁ ἔνδοξος Ἀβέρωφ, ἡ Λήμνος καὶ τὸ Κιλκίς.

Πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος. Ἔσω καὶ ἔξω Ἕλληνες. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος εἶνε περὶ τὰ 5,100,000 κατ., ἐκ τῶν ὁποίων 2,700,000 εἶνε ἐν τῇ Παλ. Ἑλλάδι. Ἕλληνες ὅμως κατοικοῦσι καὶ ἐν ὑποδοῦλοις Ἑλληνικαῖς χώραις. Φύσει δ' ἀποδημικοὶ οἱ Ἕλληνες κατοικοῦσι προσέτι ὡς ἔμποροι ἢ εἰς ἄλλας ἐργασίας ἀσχολούμενοι ἐν ξέναις χώραις, ἰδίως ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν Ρωσίᾳ, ἐν Ρουμανίᾳ, ἐν Αὐστραλίᾳ καὶ ἐν ταῖς Ἠνωμέναις πολιτεῖαις τῆς Ἀμερικῆς. Ταιουτοτρόπως ὁ ἀριθμὸς πάντων τῶν ἔσω καὶ ἔξω Ἑλλήνων ἀνέρχεται εἰς 9 ἑκατομμύρια.

2. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΤΑ ΜΕΡΗ

Α ΠΑΛΑΙΑ ΕΛΛΑΣ

ΘΕΣΣΑΛΙΑ ΚΑΙ ΗΠΕΙΡΟΣ

[440 χιλ. κατ.]

Όρια. Ἡ Θεσσαλία μετὰ τοῦ νομοῦ Ἄρτης ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Μακεδονίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἡπείρου. Πρὸς Α. δὲ βρέχεται ὑπὸ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου.

Θαλάσσιος διαμελισμός. Πρὸς Α. τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου ἐκτείνεται ἡ χερσόνησος *Μαγνησία*, ἣτις πρὸς Α. μὲν τελειώνει εἰς τὴν ἄκρην *Σηπιάδα*, πρὸς Δ. δ' εἰς τὸ ἄκρωτ. *Αἰάντειον* (κ. Τρίκερι), κατὰ τὸ ὅποιον εἶνε ἡ εἴσοδος τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Κύριον ὄρεινόν σύστημα τῆς βορείας Ἑλλάδος εἶνε ἡ *Πίνδος*, ἣτις ἐκτείνεται ἐκ Β.Δ. πρὸς Α.Ν. κατὰ παραλλήλους ὄροσειράς. Κατὰ τὰ θόρεια ὄρια ἐκτείνονται τὰ ὄρη *Χάσια* καὶ ὁ Ἄλυμπος, ἡ παλαιὰ κατοικία τῶν θεῶν. Αἱ ὑψηλαὶ αὐτοῦ κορυφαὶ κρύπτονται εἰς τὰ νέφη ἢ λάμπουσιν ἐκ τῆς χιόνος. Ν.Α. τοῦ Ἄλυμπου ἄρχεται ὄροσειρὰ ἐκτεινομένη παραλλήλως τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου. Εἰς ταύτην ὑψοῦται ἡ Ἄσσα (κ. Κίσαθος) καὶ τὸ Πήλιον τὸ ὅποιον προχωρεῖ κατὰ μῆκος τῆς χερσονήσου *Μαγνησίας*. Τὸ Πήλιον ἔχει ἄφθονα ὕδατα καὶ ὀπωροφόρα δένδρα.

Ἐκ τῶν νοτίων ὀρέων τῆς Πίνδου, τῶν Ἄγραφων, ἄρχεται ὄροσειρὰ πρὸς Α. ἐκτεινομένη καὶ τελειώνουσα κατὰ τὸν Παγασιτικὸν κόλπον. Ἡ ὄροσειρὰ αὕτη καλεῖται Ἄθρος.

Πάντα τὰ ὄρη ταῦτα εἶνε κατάφυτα ἐκ παντοίων δένδρων καὶ κατάλληλα διὰ τὰ ἄλλοτε «λημέρια τῶν κλεφτῶν», τὰ δὲ ὀνόματα Χάσια, Ἄλυμπος, Κίσαθος καὶ Ἄγραφα εἶνε συνδεδεμένα μὲ τὰ ὄρια δημοτικὰ τραγούδια.

Πεδιάδες. Εἶνε ἡ Θεσσαλική ἕτεραί δὲ τὸ Κρόκιον πεδίον (κ. τοῦ Ἄλμυροῦ) ἐκτεινόμενον κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν τοῦ Παγασιτικοῦ καὶ ἡ τῆς Ἄρτης κατὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον (ἐν τῇ Ἠλείῳ).

Ποταμοί. Εἶνε ὁ Πηνειὸς μὲ τοὺς παραποτάμους τοῦ Αἰθαῖον, Ἀπιδανόν, Ἐνιπέα.

Λέμναι. Εἶνε αἱ ἐξῆς ἡ Νεσσωνίς (κ. Μαυρονέρι), ἡ Βοιβηΐς (κ. Κάρλα), ἡ Ξυνιάς, κατὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ὀθρυς, καὶ ἡ Ἀσκουρίς (κ. Νεξερός), κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ὀλύμπου.

Κλίμα. Τὸ κλίμα εἰς μὲν τὰ ὄρεινά μέρη εἶνε ψυχρόν, κατὰ δὲ τὰς πεδιάδας ὑγρὸν τὸν χειμῶνα καὶ θερμὸν τὸ θέρος.

Φύσις τοῦ ἐδάφους. Προϊόντα. Γὰ δάση τῶν ὄρειν τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἄρτης συνίστανται κυρίως ἐξ ὄξυων, ἐλατῶν, δρυῶν καὶ καστανεῶν ἢ καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων. Φυτικὰ προϊόντα ἔχει ξυλείαν, ὀπώρας (κάστανα, μήλα καὶ ἐσπεριδοειδή), δημητριακοὺς καρπούς, καπνόν, ἔλαιον, γεώμηλα, ὄσπρια, βάμβακα, σήσαμον καὶ τεῦθλα (κ. κοκκινογούλια, ἐξ ὧν κατασκευάζεται ἡ ζάκχαρις) Τρέφει δὲ καὶ διάφορα ζῷα.

Ἀσχολία τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν τούτων ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν ὕλοτομίαν εἰς δὲ τὰς μεγαλυτέρας πόλεις καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον (ὡς ἐν Βόλῳ, Λαρίσῃ, Τρικκάλοις καὶ Ἄρτῃ). Ὁ κύριος ἐμπορικὸς λιμὴν εἶνε ὁ Βόλος.

Πολιτ. κατάστασις. Πρὸ τοῦ 1881 ἕριον τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας ἦτο τὸ ὄρος Ὀθρυς. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο παρεχωρήθη τὸ βόρειον τοῦτο τμήμα εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς Βερολινίου συνθήκης. Καὶ τῆς μὲν ἀρχαίας Θεσσαλίας ἀπεδόθη τότε τὸ πλεῖστον μέρος, τῆς δ' Ἠλείου μικρὸν τμήμα, μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἀράχθου.

Νῦν αἱ χώραι αὗται, πλὴν τῆς ἐπαρχίας Δομοκοῦ, περιέχουσι τρεῖς νομούς, α') τὸν τῆς Λαρίσης, β') τὸν τῶν Τρικκαίων καὶ γ') τὸν τῆς Ἄρτης.

α') Νομός Λαρίσης.

[240.000 κατ.]

Θέσις και ὄρια. Ὁ νομός Λαρίσης κατέχει τὸ ἀνατολικὸν ἥμισυ τῆς Θεσσαλίας, ἐν τῇ ὁποίῳ και ἡ χερσόνησος τῆς Μαγνησίας. Ὁρίζεται δὲ πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τοῦ νομοῦ Κοζάνης και τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος και Φωκίδος και πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Τρικκάλων. Πρὸς Α. δὲ βρέχεται ὑπὸ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, τοῦ Αἰγαίου πελάγους και τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου.

Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὸν Ὀλυμπον, τὴν Ὅσσαν (Κίσσαβον) και τὸ Πήλιον, κατάφυτον ἐξ ὀπωροφόρων δένδρων.

Πεδιάδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν τῆς Λαρίσης και τὴν τῶν Φαρσάλων.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Πηγεῖον (κ. Σαλαμβριάν) και τοὺς παραποτάμους Τιταρήσιον (κ. Ξεριάν), Ἀπιδανὸν (κ. Φερσαλίτικον) και Ἐμπέα.

Λίμναι. Λίμνας ἔχει τὴν Βοιβηίδα (κ. Κάρλαν), τὴν Νεσσωνίδα και τὴν Ἀσκουρίδα.

Ἐπαρχίαι, πόλεις και κῶμαι. Ὁ νομός Λαρίσης περιέχει 7 ἐπαρχίας· 1) Λαρίσης, 2) Τυρνάβου, 3) Ἐλασσόνος, 4) Ἀγυιᾶς, 5) Βόλου, 6) Ἀλμυροῦ και 7) Φαρσάλων.

1) Ἡ ἐπαρχία **Λαρίσης** ἔχει πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας και τοῦ νομοῦ τὴν Λάρισσαν (18 χιλ. κατ.) κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Πηγεῖου, σπουδαιοτάτην πόλιν τῆς Θεσσαλίας ἐκ παλαιωτάτων χρόνων. Νῦν κατοικοῦσι και τινες Τούρκοι και Ἑβραῖοι. Τὰ Ἀμπελάκια, ἐπὶ τῆς Ὅσσης, ὀνομαστὴ ἄλλοτε διὰ τὰ ὑφαντουργεῖα αὐτῆς.

2) Ἡ ἐπαρχία **Τυρνάβου** ἔχει πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας τὸν Τύρναβον (6.250 κατ.) παρὰ τὸν Τιταρήσιον. — Καζακλιάρ, ἀνατολικώτερον. — Ραφάνη, ὑπὸ τὸν Κάτω Ὀλυμπον.

3) Ἡ ἐπαρχία **Ἐλασσόνος**. Τὸ βόρειον μέρος τῆς Θεσσαλίας, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε παραχωρηθῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τῆς λοιπῆς Θεσσαλίας τῇ 1881, ἀπηλευθερώθη πρῶτον ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου, διότι ἐνταῦθα εἰσέβαλε τὸ πρῶτον τὸ

κύριον σώμα τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Περικλείεται ὑπὸ ὑψηλῶν καὶ δυσδάτων ὀρέων, τῶν *Καμβουνίων*, τοῦ *Τιταρίου* καὶ τοῦ *Ὀλύμπου*, τὰ ὅποια χωρίζουσι ταύτην ἀπὸ τῆς *Μακεδονίας*.

Ῥοδατα. Τὰ κατερχόμενα ὕδατα ἐκ τῶν περιβαλλόντων ταύτην ὀρέων συνέρχονται εἰς τὸν παραπόταμον τοῦ Πηνειοῦ *Τιταρήσιον* (κ. *Ξηριά*), ὅστις συνεννοῦται μὲ τὸν Πηνειὸν ἐν τῷ νομῷ *Λαρίσης*. Εἰς τίνα βραχίονα τούτου, ὅστις καλεῖται *Σαραντάπορον*, ἐγένετο ἡ πρώτη μεγάλη μάχη τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατὰ τῶν *Τούρκων* (9 Ὀκτωβρίου 1913), κατὰ τὴν ὁποίαν ἐθαυμάσθη ἡ ὀρμητικότης καὶ ὁ ἥρωϊσμός τῶν Ἑλλήνων.

Προϊόντα. Τὸ ἔδαφος εἶνε εὐφορον παράγον *δημητριακοῦς καρπούς*, *σιταφυλάς*, διατρέφει δὲ πολλὰ ποίμνια αἰγῶν καὶ *προβάτων*.

Πολιτικὴ κατάστασις καὶ κῶμαι. Τὸ νέον τοῦτο τμῆμα τῆς *Θεσσαλίας* ἀποτελεῖ νῦν ἐπαρχίαν τοῦ νομοῦ *Λαρίσης*. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ *Ἐλασσών* ἔχουσα ὄχυρὸν φρούριον. Ἄλλαι κῶμαι μεγαλύτεραι εἶνε ἡ *Τσαρίτσανη* καὶ τὸ *Βλαχολίβαδον*.

4) Ἡ ἐπαρχία **Ἄγυιᾶς** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν *Ἄγυιαν* (2.800 κατ.), κώμην ἀκμάζουσαν διὰ τὴν κατασκευὴν μεταξίνων καὶ βαμβοακίνων ὑφασμάτων. — *Τσάγεσι*, ναυτικὸν χωρίον πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ.

5) Ἡ ἐπαρχία **Βόλου** ἔχει πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας τὸν *Βόλον* (23.300 κατ.) κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ *Παγασιτικοῦ κόλπου*. Εἶνε νέα πόλις μετὰ κανονικωτάτης ῥυμοτομίας καὶ ἡ μεγίστη τῶν *Θεσσαλικῶν* πόλεων. Εἶνε ἐπίνειον τῆς *Θεσσαλίας* καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις. Ἐκ ταύτης ἄρχονται οἱ *Θεσσαλικοὶ σιδηρόδρομοι*.

Β. Α. τοῦ *Βόλου* κεῖται ὁ *Ἄνω Βόλος*, ἀποτελούμενος ἐκ διαφόρων χωρίων. Παρὰ τοῦτον ἔκειτο ἡ ἀρχαιοτάτη *Ἴωλικός*, ἡ πατρίς τοῦ ἥρωος τῆς *Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας Ἰάσονος*. Πρὸς *Δ.* τοῦ *Βόλου* καὶ ἐπὶ τῆς *σιδηροδρομικῆς γραμμῆς* κεῖται τὸ *Βελεστίνον* (2.030 κατ.), αἱ παλαιαὶ *Φεραί*, ἡ πατρίς τοῦ τυράννου *Ἰάσονος* καὶ τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς *Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας Ῥήγα*. Ἐπὶ δὲ τοῦ *Πηλίου*, ἐν μέσῳ *καστανεῶν*, *μηλεῶν* καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων, κεῖνται πολλαὶ ὠραῖαι *κωμοπόλεις* (κ. τὰ 24 χωριά). Σπουδαιότατα τούτων ἐπὶ μὲν τῆς *δυτικῆς πλευρᾶς* εἶνε ἡ *Μακρονίτσα*

(3.260 κατ.), ἡ Πορταριά (2.090 κατ.), τὰ Λεχώνια (425 κατ.), ἡ Δράκια (2.611 κατ.), ὁ Ἅγιος Λαυρέντιος (1.700 κατ.), αἱ Μηλέαι (1.900 κατ.), ἡ Ἀργαλαστή (2.200 κατ.), ὁ Λαῦκος καὶ τὸ Τρίκερι ἐπὶ δὲ τῆς ἀνατολικῆς ἡ Ζαγορά (3.246 κατ.), ὁ Κισσὸς καὶ ἡ Τσαγγαράδα.

6) Ἡ ἐπαρχία **Ἄλμυροῦ** ἔχει πρωτεύουσαν τὸν Ἄλμυρόν (6.380 κατ.), ὅχι μακρὰν τοῦ Παγασιτικοῦ. — Εὐξεινούπολις καὶ Νέα Ἀγχιάλος, κῶμαι συνοικισθεῖσαι ὑπὸ Ἑλλήνων προσφύγων ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας μετὰ τὴν ἀγρίαν καταδίωξιν αὐτῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. — Αἰδίμιον, παρὰ τὸ ὅποιον ἡ Τριανταφυλλίδειος γεωργικὴ σχολή. — Ἀμαλιάπολις ἢ Νέα Μιζέλα παρὰ τὸν Παγασιτικόν.

7) Ἡ ἐπαρχία **Φαρσάλων** ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Φάρσαλα (2.400 κατ.) ὅχι μακρὰν τοῦ Ἀπιδανοῦ. Παρὰ τὰ Φάρσαλα ἐγένετο μεταξὺ τοῦ Πομπηίου καὶ τοῦ Καίσαρος μάχη, καθ' ἣν ἐνίκησεν ὁ Καίσαρ (48 π.Χ.). Β.Α. δὲ τῶν Φαρσάλων ὑψοῦται τὸ χαμηλὸν ὄρος Μαυροβοῦνι· κατὰ τὸ ὄρος τοῦτο εἶνε ἡ θέσις Κυνὸς κεφαλαί, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ῥωμαῖος στρατηγὸς Φλαμινῖνος ἐνίκησε τὸν βασιλεῆα τῆς Μακεδονίας Φίλιππον Ε' (197 π. Χ.).

β') Νομὸς Τρικκάλων.

[190.000 κατ.]

Θέσεις καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς Τρικκάλων κατέχει τὸ Β. Δ. μέρος τῆς Θεσσαλίας καὶ μέρη τινὰ τῆς Ἠπείρου κατὰ τὴν Πίνδον. Ὁρίζεται δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Κοζάνης, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Λαρίσης, Ν. Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἄρτης.

Ἐδαφος. Ὁ νομὸς εἶνε πεδινὸς ἐν τῇ μέσῃ καὶ πρὸς ἀνατολάς, κατὰ τὰ ἄλλα δὲ μέρη ὄρεινός.

Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὰ Χάσια καὶ τὴν Πίνδον.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Θεσσαλικὸν Πηνειὸν καὶ τοὺς παραποτάμους αὐτοῦ Ληθαῖον καὶ Ἐπιπέα.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. — Ὁ νομὸς Τρικκάλων

περιέχει 3 ἐπαρχίας· 1) τῶν Τρικκάλων, 2) τῆς Καλαμπάκας, 3) τῆς Καρδίτσας.

1) Ἡ ἐπαρχία **Τρικκάλων** ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Τρίκκαλα (17.800 κατ.), πρωτεύουσαν καὶ τοῦ νομοῦ, ὠραίαν πόλιν κατὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ληθαίου. Ἐχει ἐμπόριον δημητριακῶν καρπῶν καὶ κτηνῶν.— Ζάροκον, πρὸς Α.— Βιτοίσια, κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀχελῷου.

2) Ἡ ἐπαρχία **Καλαμπάκας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Καλαμπάκαν (2.300 κατ.), κειμένην παρὰ τὸν Πηνειόν. Πρὸς Β. τῆς πολίχνης ὑψοῦνται βράχοι ὑψηλοὶ ἀπότομοι καλούμενοι Μετέωρα. Ἐπὶ τούτων εἶχον κτισθῆ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν αὐτοκρατορίαν 21 Μοναί, τῶν ὁποίων 4 διατηροῦνται νῦν καλῶς· ἡ ἀνάβασις δ' εἰς αὐτὰ γίνεται ἢ διὰ κρεμαστῶν κλιμάκων ἢ διὰ δικτύων ἀνασυρομένων ὑπὸ τῶν μοναχῶν.— Μαλακάσι καὶ Νέα Κουτσούφλιανη, παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Πηνειοῦ.

3) Ἡ ἐπαρχία **Καρδίτσας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Καρδίτσαν (9.600 κατ.), πόλιν ἐν μέσῳ τῆς πεδιάδος.— Φανάριον, ἐπὶ λόφου.— Σοφάδες (2.400 κατ.), διὰ τῶν ὁποίων διέρχεται ὁ ἐκ Βόλου σιδηρόδρομος εἰς Καρδίτσαν καὶ Τρίκκαλα ἄγων.— Παλαμᾶς (3.800 κατ.).— Σμόκοβον πρὸς Ν., πλησίον τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσι θερμοματικαὶ πηγαί.

γ) Νομὸς Ἄρτης.

[60.000 κατ.].

Θέσεις καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς οὗτος περιλαμβάνει μικρὸν μέρος τῆς Ἠπείρου. Συνορεύει πρὸς Α. μετὰ τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, πρὸς Δ. μετὰ τῆς λοιπῆς Ἠπείρου καὶ πρὸς Ν. Α. μετὰ τοῦ νομοῦ Αιτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Ν. Δ. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου.

Φυσικὴ ἐξέτασις. Τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ τούτου εἶνε ὄρεινόν, διακλαδοῦνται δὲ ἐν αὐτῷ τὰ Τσουμέρκα, τὰ ὁποῖα εἶνε τὰ μόνα ὄρη τοῦ νομοῦ τούτου. Πρὸς τὴν κάλπον δ' εἶνε πεδινός.

Ποταμός. Ὁ Ἄραχθος.

Πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς περιλαμβάνει μίαν μόνον ἐπαρχίαν, τὴν τῆς Ἄρτης. Πρωτ. εἶνε Ἄρτα (6.806 κατ.), ἡ ὁποία κεῖται κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀράχθου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει λι-

θίνη παλαιά γέφυρα. Ἐπίνειον τῆς Ἄρτης εἶνε ἡ *Κόπραϊνα*, ἡ ὁποία κεῖται κατὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον. — *Πέτα*, Β. Α. τῆς Ἄρτης, παρὰ τὴν ὁποίαν τῷ 1822 ἔπεσον πολλοὶ Σουλιῶται καὶ φιλέλληνες μαχόμενοι κατὰ τῶν Τούρκων. — *Σκουληκαριά*, πρὸς Α., πατρὶς τοῦ ἀρχιστρατήγου τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος *Καραϊσκάκη*. — *Ἄγνατα* (1.220 κατ.) καὶ *Πράμαντα* (2.400 κατ.) ἐπὶ τῶν Τσουμέρκων. — *Καλαροῦται* (680 κατ.), εἰς τὴν βορειοτάτην γωνίαν τοῦ νομοῦ.

Συγκοινωνία τῆς Θεσσαλίας καὶ τοῦ νομοῦ Ἄρτης.

Ἡ κατὰ τὴν Θεσσαλίαν συγκοινωνία εἶνε ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη διὰ τῶν θεσσαλικῶν σιδηροδρόμων. Ἐκ τοῦ Βόλου σιδηροδρομικὴ γραμμὴ φθάνει εἰς Βελεστίνον, ὁπόθεν διχάζεται καὶ ἡμὲν βορειότερα γραμμὴ φθάνει μέχρι Λαρίσης, ἡ δ' ἑτέρα διέρχεται τὰς πόλεις Φάρσαλα, Σοφάδας, Καρδίτσαν, Φανάριον, Τρίκαλα καὶ τελειώνει εἰς τὴν Καλαμπάκκην. Ἐτέρα μικρὰ γραμμὴ ἐκ τοῦ Βόλου διερχομένη τὸ χωρίον Λεχώνια τελευτᾷ εἰς τὰς Μηλέας. Ἡ δ' ἐν Ἡπείρῳ συγκοινωνία ἔνεκα τοῦ ὀρεινοῦ αὐτῆς ἐδάφους καὶ τῆς ἐλλείψεως σιδηροδρόμου εἶνε δύσκολος.

Ἡ Θεσσαλία ἀκόμη συνδέεται μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος διὰ τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Συνόρων. Ὁ σιδηρόδρομος οὗτος, ἐκ νότου ἐρχόμενος, συναντᾷ τὸν θεσσαλικὸν σιδηρόδρομον παρὰ τὸ χωρίον *Δεμερλῆ*, πρὸς δυσμὰς τῶν Φαρσάλων. Ἐκ τούτου διευθύνεται κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν Λάρισαν, ἐκεῖθεν δὲ διερχόμενος τὴν ὠραίαν κοιλάδα τῶν *Τεμπῶν* τελειώνει εἰς τὸν σταθμὸν τῶν συνόρων *Παπαποῦλι*.

Ἡ Θεσσαλία συνδέεται μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ θαλάσσης, ὡς καὶ ἡ Ἡπειρος. Ἀτμόπλοια καθ' ἑκάστην φθάνουσιν ἐκ Πειραιῶς εἰς Βόλον. Εἰς δὲ τὴν Ἡπειρον τὰ ἀτμόπλοια πλέοντα παρὰ τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα φθάνουσιν εἰς Κόπραϊναν, ἀπὸ ἧου ἀμαξιτὸς ὁδὸς ὁδηγεῖ εἰς Ἄρταν.

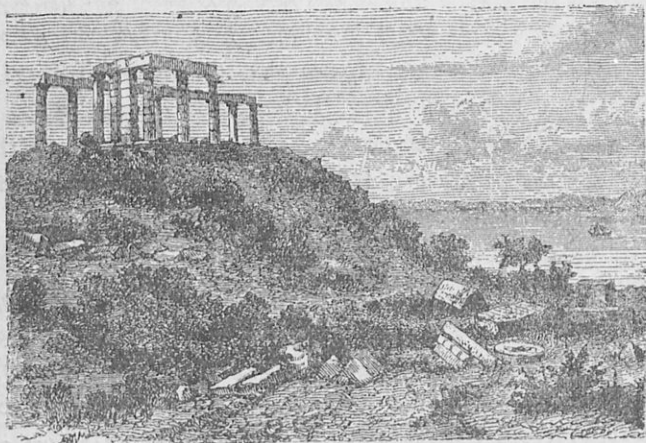
Β' ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ

[800 χιλ. κατ.]

ἌΟρια. Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς, κειμένη πρὸς Ν. τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου, εἶνε ἐπιμήκης ξηρὰ καὶ ὁμοιάζει πρὸς χερσόνησον, διότι

μόνον κατὰ τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου συνδέεται μετὰ τῆς Πελοποννήσου. Βρέχεται δὲ Β. Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἴονιου πελάγους, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Πατραϊκοῦ, Κορινθιακοῦ καὶ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου καὶ τοῦ Μαλιακοῦ.

Ὅριζόντιος διαμελισμός. Β.Δ. σχηματίζεται ἡ Ἀκαρνανικὴ χερσόνησος, ἣτις τελειώνει εἰς τὸ ἀκρωτήριο Ἄκτιον· κατὰ τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο σχηματίζεται ὁ πορθμὸς τῆς Προβέζης, ἡ εἴσοδος εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον. Ἔτερον ἀκρωτήριο εἶνε τὸ Ἀντίριον, ἔπου σχηματίζεται μετὰ τῆς Πελοποννήσου ὁ πορθμὸς

Τὸ Σούνιον.

τοῦ Ῥίου, ἡ εἴσοδος εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον. Ἔτερος πορθμὸς εἶνε ὁ Εὐβοϊκος, ὅστις σχηματίζεται μεταξὺ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῆς μακρᾶς νήσου Εὐβοίας. Κατὰ τὸν Σαρωνικὸν κόλπον σχηματίζεται ἡ νοτιοανατολικωτάτη χερσόνησος Ἀιτικὴ, ἣτις τελειώνει εἰς τὸ νοτιώτατον ἀκρωτήριο τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος τὸ Σούνιον· ἐπὶ τούτου σφίζονται ἀκόμη 12 στῦλοι τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς εἶνε χώρα ὀρεινὴ. Τὰ δὲ ὄρη ταύτης εἶνε προεκτάσεις τῆς Πίνδου καὶ διευθύνονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς.

Ὅρη. Ὅρη ἢ Στερεὰ Ἑλλάς ἔχει: τὰ Ἀκαρνανικά, τὸν Τυμφρηστόν, τὸ Μακρονόρος, τὸ Παναγιώλιον, τὸν Ἀράκυνθον, τὰ Βαρδοῦσια, τὸν Κόρακα (κ. Γκιῶνα), τὴν Οἴτην, τὸ Καλλίδρομον, τὸν Παρνασσόν, τὸν Ἐλικῶνα, τὴν Πάρνηθα καὶ τὴν Γεράνειαν.

Πεδιᾶδες. Πεδιᾶδας ἔχει τὴν Ἀκαρνανικὴν, τὴν τοῦ Ἀργιῶν, τὴν τῆς Ἀμφίσσης, τὴν τῆς Λαμίας, τὴν Βοιωτικὴν, τὴν τῶν Μεγάρων, τὴν τῶν Ἀθηνῶν, τὸ Θριάσιον πεδίων καὶ τὴν τοῦ Μαγαδῶνος.

Ποταμίαι. Ποταμοὶ εἶνε ὁ Ἀχελῷος, ὁ Εὐῆνος, ὁ Δάφνος, ὁ Ὑλαιθος, ὁ Σπερχειός, ὁ Φωκικὸς Κηφισός, ὁ Βοιωτικὸς Ἀσωπὸς καὶ δύο χεῖμαρροι ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὁ Κηφισὸς καὶ ὁ Ἴλισός.

Λίμνες. Λίμναι εἶνε ἡ Ἀμβροκία, ἡ Ὀζηρός, ἡ Τριχωνίς καὶ ἡ Ὑρία.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος εἶνε γενικῶς εὐκρατον. Τὸ γλυκύτερον κλίμα εἶνε τὸ τῆς Ἀττικῆς.

Φύσεις τοῦ ἐδάφους. Προϊόντα. Τα ὄρη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος διατηροῦσιν εἰς πολλὰ μέρη δάση. Δασικὰ προϊόντα εἶνε ξυλεία, ῥητίνη καὶ βαλανίδια. Ἐν ταῖς πεδιάσιν εὐδοκιμεῖ πανταχοῦ ἡ ἐλαία καὶ ἡ ἄμπελος. Καλλιεργοῦνται ἀκόμη δημοτικῶς καρποί, ὄσπρια καὶ βάμβαξ.

Ἐν τοῖς ὄρειοις τόποις τρέφονται διάφορα ζῷα. Ἐκλεκτὸς τυρὸς εἶνε ὁ τῶν Ἀγράφων καὶ τοῦ Παρνασοῦ.

Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς ἔχει καὶ μεταλλικὰ προϊόντα, ἰδίως ἐν Λαυρείῳ (μόλυβδος, ἄργυρος, ψευδάργυρος). Ἐν τῇ Ὄθρου ὑπάρχουσι μεταλλεύματα χαλκοῦ, ἐν δὲ τοῖς Ὀπουντίοις μεταλλεύματα σιδήρου.

Ἀσχολία τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἀσχολοῦνται γενικῶς εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν· εἰς τινὰς παραλίους πόλεις ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ναυτιλίαν, ἐν Ἀθήναις δὲ καὶ ἐν Πειραιεὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς ἐπιστήμας. Ὁ ἐμπορικώτατος λιμὴν τοῦ βασιλείου εἶνε ὁ Πειραιεύς.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς περιέχει 3 νομούς, οἵτινες εἶνε α') ὁ τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, β') ὁ τῆς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος καὶ γ') ὁ τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας.

α') Νομός Αιτωλίας και Ἀκαρνανίας.

[190 χιλ. κατ.]

Ὅρια. Ὁ νομὸς οὗτος κατέχει τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς Ἑλλάδος καὶ συνορεύει πρὸς Β. μὲν μετὰ τῶν νομῶν Ἄρτης καὶ Τρικκάλων, πρὸς Α. δὲ μετὰ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Βρέχεται Β. Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀμβραχικοῦ κόλπου, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Πατραϊκοῦ καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου.

Φυσικὰ ὄρια διαγράφονται πρὸς Β. μὲν κατὰ τὰ ὄρη τῶν Ἀγραίων, πρὸς Α. δὲ κατὰ τὸν Τυμφρηστοῦν καὶ τὸν ποταμὸν Δάφνον.

Ὅρη. Ὁ Ἀράκυνθος, τὸ Παναιτώλιον, ὁ Τυμφρηστός, τὰ τῶν Ἀγραίων, τὸ Μακρονόρος καὶ τὰ Ἀκαρνανικά.

Πεδιάδες. Ἡ τοῦ Ἀργινίου καὶ ἡ Ἀκαρνανική.

Ποταμοί. Ὁ Ἀχελῷος, ὁ Εὔηνος καὶ ὁ Δάφνος.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας περιλαμβάνει 8 ἐπαρχίας· 1) Μεσολογγίου, 2) Ναυπακτίας, 3) Τριχωνίας, 4) Εὐρυτανίας, 5) Βάλτου καὶ 6) Βονίτσης καὶ Ἐηρομέρου.

1) Ἡ ἐπαρχία **Μεσολογγίου** ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Μεσολόγγιον (7.700 κατ.), τὸ ὁποῖον εἶνε πρωτεύουσα καὶ τοῦ νομοῦ. Εἶνε πόλις ἔνδοξος διὰ τὰς ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκίας κατὰ τὰ ἔτη 1822 καὶ 1825—1826. Ἡ γενομένη κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1826 ἡρωϊκὴ ἔξοδος τῶν Ἑλλήνων προκάλεσε τὸν θαυμασμόν καὶ τὴν συμπάθειαν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας θυσίας αὐτῶν. Ἐντὸς καταφύτου κήπου τοῦ Μεσολογγίου κεῖται τὸ «Ἡρῶν», δηλ. κενοτάφιον τῶν κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς φρουρᾶς ἡρωϊκῶς πεσόντων ὡς καὶ οἱ τάφοι τοῦ ἥρωος Μάρκου Βότσαρη καὶ τοῦ φιλέλληνος λόρδου Βύρωνος. Ἐμπροσθεν τοῦ Μεσολογγίου δὲ καὶ ἐν τῇ λιμνοθαλάσσει κεῖνται αἱ νησίδες Κλείσοβα καὶ Βασιλάδι, περίφημοι διὰ τὰς νίκας τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων. Διὰ τοῦ Μεσολογγίου διέρχεται σιδηρόδρομος, ὅστις ἄρχεται ἐκ τοῦ ἔρμου Κροναερίου καὶ φθάνει εἰς Ἀργίνιον. — **Αἰτωλικόν** (3.800 κατ.), ἐπὶ νησίδος τῆς λιμνοθαλάσσης συνδεόμενον μετὰ τῆς ξηρᾶς ἀμφοτέρωθεν διὰ γεφυρῶν.

2) Ἡ ἐπαρχία **Ναυπακτίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ναύπακτον (3.400 κατ.), ἣ ὁποία κεῖται παρὰ τὸν Κορινθιακὸν καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ σφύζονται ὄχυρὰ ἐνετικὰ τεῖχη. Ἔτεροι ὄρειναι κῶμαι εἶνε ὁ Πλάτανος καὶ ἡ Βετολίστα.

3) Ἡ ἐπαρχία **Τριγωνίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Ἄγροϊνον (κ. Βραχῶρι, 8.000 κατ.), ἐν τῇ ὁμωνύμῳ πεδιάδι, ἣτις παράγει καπνόν. Ὅχι μακρὰν τῆς λίμνης Τριγωνίδος καὶ παρὰ τὸ χωρίον Κεφαλόβρουσον ἔκειτο ἡ ἀρχαία πρωτ. τῆς Αἰτωλίας **Θέρμος**, ἔνθα συνήρχετο πάλαι τὸ «κοινὸν τῶν Αἰτωλῶν».

4) Ἡ ἐπαρχία **Εὐρυτανίας** κατέχει τὸ Β.Α. τμήμα τοῦ νομοῦ· πρωτ. ταύτης εἶνε τὸ **Καρπησίον** (2.900 κατ.), κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Τυμφρηστοῦ. Παρ' αὐτὸ ἐφρονεῦθη τῷ 1823 ὁ Μᾶρκος Βότσαρης ἐν ἡρωϊκωτάτῃ ἐφόδῳ κατὰ τῶν Τούρκων. Ἔτεροι δὲ ἄξιοι λόγου κῶμαι εἶνε ὁ Προουός, τὸ Κεράσοβον, τὸ Φουρνὰ καὶ τὰ Ἄγραφα.

5) Ἡ ἐπαρχία **Βίλτου** ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Ἄχελφου μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Πρωτ. εἶνε ἡ Ἀμφιλοχία (Κερκασαράς, 2.400 κατ.), κειμένη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου καὶ ἐξάγουσα βαλανίδια καὶ ξυλάνθρακας.— Δεπενοῦ, πρὸς Ν. Νοτιώτερον ταύτης καὶ παρὰ τὸν Ἄχελφον κείνται τὰ ἐρείπια τῆς Σιρότου, ἀρχαίας πρωτ. τῆς Ἀκαρνανίας.

6) Ἡ ἐπαρχία **Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Βόνιτσαν (1.500 κατ.), παρὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον. Ἔτεροι παράλιοι κῶμαι εἶνε ἡ Ζαβέροδα καὶ ὁ Ἀστακός (3 χιλ. κατ.), ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγονται βαλανίδια.

β') Νομὸς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος.

[170 χιλ. κατ.].

Θέσεις καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς οὗτος συνορεύει πρὸς Β. μετὰ τῶν νομῶν Τρικκάλων καὶ Λαρίσης. Ν. Α. μετὰ τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας καὶ πρὸς Δ. μετὰ τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Βρέχεται δὲ Β. Α. ὑπὸ τοῦ Μαλιακοῦ καὶ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ.

Φυσικὰ ὄρια. Διαγράφονται πρὸς Β. ἐν μέρει ὑπὸ τῆς Ὄθρου, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Τυμφρηστοῦ καὶ ἄλλων Αἰτωλικῶν ὀρέων

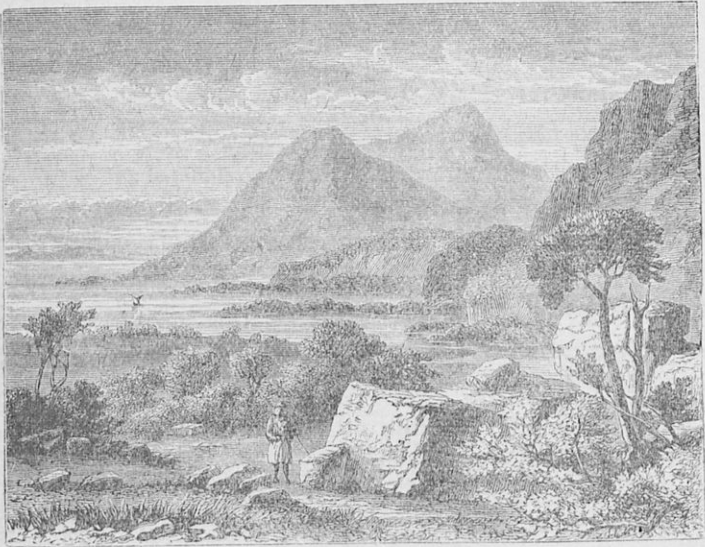
καὶ τοῦ ποτ. Λάφρου, πρὸς Α. δὲ ὑπὸ τοῦ Παρνασοῦ καὶ τῶν Ὀπουνητίων ὄρέων. Ἡ ἐν τῷ μέσῳ κειμένη κορυφή τοῦ Κόρακος (Γκιώνας) εἶνε ἡ ὑψηλοτέρα τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος.

Πεδιάδες.—Ἡ τῆς Λαμίας καὶ ἡ τῆς Ἀμφίσης.

Ποταμοί.—Ὁ Σπερχειός, ὁ Φωκικὸς Κηφισὸς καὶ ὁ Ὑλαιθος.

Λίμνη.—Ἡ Ξυνιάς, κατὰ τὰς βορείους ὑπωρείας τῆς Ὀθρουοῦ.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος περιλαμβάνει 5) ἐπαρχίας· 1) Φθιώτιδος· 2) Δομοκοῦ· 3) Δωρίδος· 4) Παρνασίδος καὶ 5) Λοκρίδος.

Θερμοπύλαι.

1) Ἡ ἐπαρχία **Φθιώτιδος** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Λαμίαν (9.700 κατ.), ἣτις εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ. Ἡ ἀκρόπολις αὐτῆς ὀνομάζεται Ἀκρολαμία, ἀναφέρεται δὲ εἰς πολλοὺς πολέμους, τῶν ὁποίων σπουδαιότερος εἶνε ὁ ἀπὸ τῆς πόλεως κληθεὶς Λαμιακὸς (323—322 π. Χ.). Ἡ πόλις ἔχει νῦν τὸν τάφον τοῦ ἥρωος Ἀθανασίου Διάκου καὶ ἀνδριάντα αὐτοῦ.—Σινλίς (2.100 κατ.), ἐπίνειον τῆς Λαμίας κατὰ τὴν ὄρειαν παραλίαν τοῦ Μαλιακοῦ.—Ὑπάτη (1.550 κατ.), ἀρχαία πόλις, γνωστὴ διὰ τὰ παρ' αὐτὴν ἱαματικὰ λουτρά.

Ν. Α. τῆς Λαμίας ἔκειντο αἱ ἐνδοξοὶ **Θερμοπύλαι**, ὅπου ἔπεσεν

ἡρωϊκῶς ὁ Λεωνίδας μετὰ τῶν 300 Σπαρτιατῶν καὶ 700 Θεσπιέων, ὅτε ἐμάχετο κατὰ τῶν Περσῶν (480 π. Χ.)

2) Ἡ ἐπαρχία **Δομοκοῦ** πρωτεύουσαν ἔχει τὸν *Δομοκόν* (1.500 κατ.), κατὰ τοὺς βορείους κλάδους τῆς Ἰθρυος. Ἔχει ὄχυρὸν φρούριον, ἐκ τοῦ ὁποῦ βλέπει τις ἅπασαν τὴν δυτικὴν Θεσσαλίαν.

3) Ἡ ἐπαρχία **Δωρίδος** ἔχει πρωτεύουσαν τὸ *Λιδωρίκιον*, (1.100 κατ.) ὅχι μακρὰν τοῦ Δάφνου.— *Βιτρινίτσα* καὶ *Εὐπάλιον* (Σουλέ), πρὸς τὸν Κορινθιακόν.— *Ἀρτοτίνα* καὶ *Γρανίτσα*, ὑπὸ τὰ Βαρδούσια ὄρη.

4) Ἡ ἐπαρχία **Παρναξίδος** κατέχει τὸ μέσον καὶ τὸ πρὸς τὸν Παρνασσὸν μέρος τοῦ νομοῦ.

Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας εἶνε ἡ *Ἀμφισσα* (5.600 κατ.), κειμένη κατὰ τὴν ὁμώνυμον πεδιάδα, ἧτις εἶνε κατάφυτος ἐξ ἐλαιῶν. Ἐπίγειον ταύτης εἶνε ἡ *Γιέα*, κατὰ ὁμώνυμον κόλπον.— *Γαλαξείδιον* (3.500 κατ.), κατὰ τὸν αὐτὸν κόλπον, ἔχον ἀξιόλογον ἐμπορικὸν ναυτικόν.— *Χρισόν*, παρὰ τὴν ἀρχαίαν «Κρίσαν». Κάτωθεν ταύτης ἔκειτο τὸ Κρисяϊὸν πεδίον, ἐνθα ἐτελοῦντο τὰ «Πύθια».— *Δελφοί*, ἐπὶ τοῦ Παρνασοῦ καὶ παρὰ τοὺς ἀρχαίους «Δελφούς». Ἡ ἀρχαία αὕτη πόλις ἦτο σπουδαία διὰ τὸ περίφημον μαντεῖον καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, συνήρχετο δ' αὐτόθι κατὰ τὸ ἔαρ τὸ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον.— *Λεσφίνα*, (2.700 κατ.). *Ἀμυλιανη*, διόδος μεταξὺ τοῦ Κόρακος καὶ τοῦ Παρνασοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες τῇ 1824 κατετρόπωσαν τοὺς Τούρκους.— *Γραβιά* (800 κατ.), κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Παρνασοῦ, ἐνδοξος διὰ τὸ «Χάνι» αὐτῆς, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρίτσος ὄχρωθεις κατέστρεψε μέγα μέρος τῆς στρατιᾶς τοῦ Ὁμέρ Βρυῶνη.— *Μπράλος*, χωρίον παρὰ τὴν ὁμώνυμον σιδηροδρομικὴν σήραγγα (2.110 μετρ. μήκους) τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Ἀθηνῶν-Παλ: Συνόρων.— *Μουσουνίτσα* (1.500 κατ.), ὑπὸ τὴν Οἶτην.

5) Ἡ ἐπαρχία **Λοκρίδος** κατέχει τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ νομοῦ.

Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας εἶνε ἡ *Ἀταλάντη* (1.900 κατ.), εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁμωνύμου πεδιάδος· μετὰ ταύτης συνέχεται καὶ ἡ *Νέα Πέλλα*, ὑπὸ Μακεδόνων κτισθεῖσα.— *Κάτω Πέλλα*, ἐπίγειον τῆς Ἀταλάντης. Ν. Α. ταύτης ἔκειτο ἡ Ὀλοῦς.— *Λάρυμνα*, ἀρχαία πόλις, παρὰ τὴν

ἁποίαν πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου. — *Λιβανίται*, πρὸς Β. τῆς Ἀταλάντης, πατρίς τοῦ Ὀδυσσεύς Ἀνδρίτσου. — *Μῶλος*, πρὸς τὰς Θερμοπύλας. Παρὰ ταύτας ἀξιομνημόνευτα εἶνε τὸ μεσαιωνικὸν φρούριον *Βουδονίτσα* (ν. *Μενδενίτσα*) καὶ ἡ ἀρχαία *Σκάρφεια*, γνωστὴ διὰ τὴν παρὰ ταύτην γενομένην ἡτταν τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων (147 π. Χ.). — *Ἐλάτεια* (κ. *Δραχμάνι*), ἥτις ἐθεωρεῖτο σπουδαιοτάτη στρατηγικὴ θέσις. — *Δαδίον* καὶ *Βελίτσα*, κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Παρνασοῦ.

γ') Νομὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας.

[420 χιλ. κατ.]

Θέσις καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς οὗτος ἔχει σχῆμα ἐπίμηκες καὶ κατέχει τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Β. Δ. συνορεύει μετὰ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Ν. Δ. δὲ ἐπ' ὀλίγον μετὰ τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας παρὰ τὸ ὄρος Γεράνεια. Βρέχεται δὲ πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ Ν. Δ. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου.

Ὅρη. Ὁ Παρνασός, ὁ Ἐλικῶν, ἡ Γεράνεια, ὁ Κιθαιρῶν, ἡ Πάρνη, τὸ Πεντελικόν, ὁ Ὑμηττός καὶ τὸ Λαύρειον.

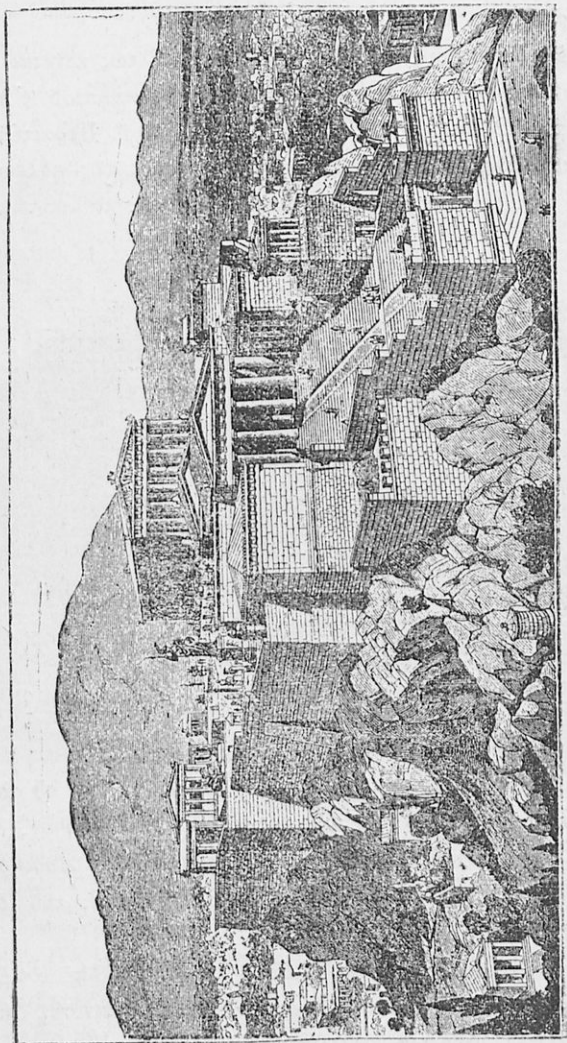
Πεδιάδες. Ἡ Ἀθηναϊκὴ, τὸ Θοριάσιον πεδίον, ἡ Μεσόγεια, ἡ τῶν Θηβῶν καὶ ἡ τῆς Λεβαδείας.

Ποταμοί. Ὁ Φωκικὸς Κηφισός, ὁ Μέλας, ὁ Ἄσωπος καὶ οἱ χεῖμαρροι Ἰλισὸς καὶ Κηφισός.

Λίμνη. Ἡ Ὑλικὴ καὶ ἡ Τρεφία (Ἄνω καὶ Κάτω Λικέρι). (Ἡ μεγάλη λίμνη Κωπαῖς ἔχει ἀποξηρανθῆναι).

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας διαιρεῖται εἰς 5 ἐπαρχίας· 1) Ἀττικῆς, 2) Μεγαρίδος, 3) Αἰγίνης, 4) Θηβῶν καὶ 5) Λεβαδείας.

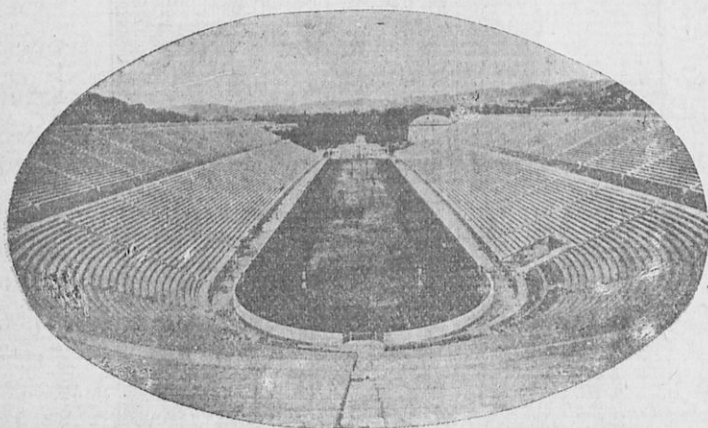
1) Ἡ ἐπαρχία Ἀττικῆς ἔχει πρωτεύουσαν τὰς ΑΘΗΝΑΣ (180.000 κατ.), ἥτις εἶνε πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Αἱ Ἀθῆναι, πόλις ἀρχαία καὶ ἔνδοξος, ὑπῆρξε τὸ κέντρον τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀρχαιότητος. Ἐκεῖτο δὲ περὶ τὴν ἀκρόπολιν καὶ εἶχε λαμπρότατα μνημεῖα καὶ

Η Ακρόπολις (ἀρχαία ἄστυ) ἐν Ἀθήναις.

οικοδομήματα, τῶν ὁποίων πολλὰ σήμερον σφίζονται κατὰ τὸ πλεῖστον κατεστραμμένα. Καὶ τὴν μὲν ἀκρόπολιν ἐστόλιζον τὰ Προπύλαια, ἡ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης, τὸ Ἐρέχθειον καὶ ἡ Παρθενών, τὸ τελειότατον τῆς ἀρχαίας τέχνης.

Κατὰ δὲ τοὺς νοτίους πρόποδας τῆς ἀκροπόλεως κεῖνται τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου, ἡ ἱερὸς περίβολος τοῦ Ἀσκληπιοῦ (Ἀσκληπιεῖον) καὶ τὸ Ῥοδεῖον τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ. Περαιτέρω σφίζεται ἀκέραιον σχεδὸν τὸ Θησεῖον. Βορειοδυτικῶς τῆς πόλεως ἦτο τὸ Δίπυλον, ἡ κυρία εἴσοδος τῆς ἀρχαίας πόλεως, καὶ οἱ τάφοι τοῦ

Τὸ Στάδιον.

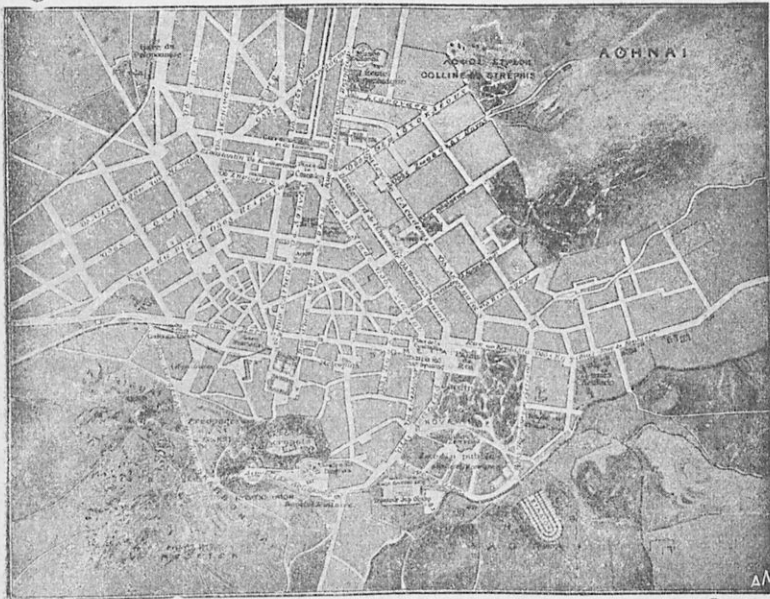
Κεραμεικοῦ, πρὸς Δ. τῆς ἀκροπόλεως τὸ Μουσεῖον (ἐφ' οὗ τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου), ἡ τῆς Πηνελόης καὶ ἡ τῶν Νυμφῶν.

Πρὸς Α. τῆς ἀκροπόλεως κεῖται τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσιμάχου καὶ ἡ μέγας ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς (Ὀλυμπεῖον), τοῦ ὁποίου σφίζονται 16 στῦλοι.

Πέραν τοῦ Ἰλισσοῦ ὑψοῦται ἡ λόφος Ἀρδητιός, ὑπὸ τὸν ὁποῖον κεῖται τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον, ἔπερ νῦν ἔχει ἀνακαινισθῆ ὑπὸ τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου Ἀβέρωφ, τελοῦνται δὲ καὶ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες. Ἐπὶ τουρκοκρατίας αἱ Ἀθηναῖαι ἦσαν πόλις μικρά· τῶρα ἔμωσ ἔχουσιν ἀναπτυχθῆ καταπληκτικῶς. Ἐχουσι ῥυθμὸν κανονικόν, πλατείας ὡραίας καὶ πολλὰ μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα. Σημαντικώτατα αὐ-

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τῶν εἶνε τὰ Βασιλικά Ἀνάκτορα, τὸ Βουλευτήριον, τὸ Πανεπιστήμιον, ἡ Συναία Ἀκαδημία, ἡ Βαλλιάνειος βιβλιοθήκη, τὸ Μετσόβιον πολυτεχνεῖον, τὸ Ἐθνικὸν μουσεῖον, ἡ Στρατιωτικὴ σχολὴ τῶν Ἐδελπίδων, τὸ Μαράσλειον Διδασκαλεῖον, ἡ Ριζάρειος σχολή, τὰ νοσοκομεῖα «Ἐθαγγελισμός», ἡ «Ἑλπίς», τὸ Δημοικὸν καὶ ἄλλα, τὸ «Ζάππειον», τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, τὸ μέγαρον τῶν Ταχυδρομείων καὶ Τηλεγράφων, τὸ δημοτικὸν θέατρον, τὸ μέγαρον

Χάρτης τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας, ὡς καὶ τὰ μέγαρα τῶν ξένων σχολῶν.

Ἐπίκειν τῶν Ἀθηνῶν καὶ σπουδαία πόλις εἶνε ὁ Πειραιεύς (68.000 κατ.). Ἀπέχει τῶν Ἀθηνῶν $1\frac{3}{4}$ ὥρας, διὰ δὲ τοῦ ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου $\frac{1}{4}$ εἶνε δὲ ἡ βιομηχανικωτάτη καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις τῆς Ἑλλάδος ἔχουσα ποικίλα βιομηχανικὰ καταστήματα (ὕφαντουργεῖα, μηχανουργεῖα κλπ.) ὡς καὶ ὠραίας οἰκοδομὰς (ἡ Ἐμπορικὴ Ναυτικὴ σχολή, τὸ Δημοικὸν θέατρον, τὸ Ζάννειον νοσοκομεῖον καὶ ἄλλα).

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἐκ τοῦ Πειραιῶς ἄρχονται δύο σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, ἡ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἡ τῆς Λαρίσης — Παλ. Συνόρων.

Παρὰ τὸν Πειραιᾶ κεῖται τὸ Νέον Φάληρον, πλησίον τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσιν οἱ τάφοι τοῦ στρατηγοῦ Καραϊσκάκη καὶ τῶν συναγωνιστῶν αὐτοῦ, οἵτινες ἔπεσον τῷ 1827 ἐνδόξως μαχόμενοι κατὰ τῶν Τούρκων. Τὸ Νέον καὶ τὸ Παλαιὸν Φάληρον χρησιμεύουσιν ὡς θεριναὶ τερριναὶ διατριβαί.

Ἄλλαι σπουδαῖαι κῶμαι καὶ χωρία τῆς Ἀττικῆς εἶνε Χαλάνδριον (1.350 κατ.), ἔχον γεωργικὸν σταθμὸν. — Ἀμαρούσιον καὶ Κηφισιά, ὠραῖαι κῶμαι μετὰ θερινῶν ἐπαύλεων. — Μενίδιον (παρὰ τὰς ἀρχαίας Ἀχαρνάς). — Δεκέλεια (κ. Τατοῖ), ἀρχαία ὄχυρὰ θέσις. Νῦν εἶνε ὠραία ἔπαυλις τοῦ βασιλέως. — Μαραθῶν, παρὰ τὴν ὁμόνυμον ἐνδοξον πεδιάδα — Ὁρωπός, κατὰ τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον.

Κορωπί (4.400 κατ.), Μαρκόπουλον (2.600 κατ.) καὶ Κερατεῖα (3.500 κατ.), ἐν τῇ Μεσογαίᾳ καὶ κατὰ τὴν εἰς Λαύρειον σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Λαύρειον, ἐνθα λαμπρὰ μεταλλουργεῖα καὶ μεταλλοπλυντήρια Ἑλληνικῆς καὶ Γαλλικῆς ἐταιρείας. — Θορικός, ἀρχαιοτάτη τῆς Ἀττικῆς πόλις.

Ἀσπρόπυργος (2.300 κατ., κ. Καλύβια), ἐν τῇ Θριασίῳ πεδίῳ καὶ κατὰ τὴν γραμμὴν τοῦ σιδηροδρόμου Πελοποννήσου.

2) Ἡ ἐπαρχία **Μεγαρίδος** ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Μέγαρα (8.000 κατ.), ὄχι μακρὰν τῆς θαλάσσης. Τὰ Μέγαρα ἤκμασαν πάλαι ὡς πόλις ναυτικὴ ἰδρύσασα πολλὰς ἀποικίας, ὡς τὸ Βυζάντιον καὶ τὴν Χαλκηδῶνα. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς σήμερον ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν. — Ἐλευσίς (2.400 κατ.), παράλιος κώμη, σπουδαία κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Εἰς τὸν μέγαν αὐτῆς ναὸν τῆς Δήμητρος, τοῦ ὁποίου ἐρείπια σφίζονται, μεγάλη πομπὴ ἤρχετο κατ' ἔτος ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἐτέλει τὰ «Ἐλευσίνια μυστήρια». Σήμερον ἡ Ἐλευσίς ἔχει βιομηχανικά τινα καταστήματα. — Μάνδρα (3.700 κατ.), ὄχι μακρὰν τῆς Ἐλευσίνος. Βύλλια (2.670 κατ.) καὶ Κριεκούκιον, (3.100 κατ.), ὑπὸ τὸν Κιθαίρων.

Ἐν τῇ νήσῳ Σαλαμῖνι κεῖται ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος τοῦ κράτους. Ὅχι μακρὰν τούτου, μετὰ τῆς νήσου καὶ τῆς Ἀττικῆς, σχηματίζονται τὰ στενά, ἐν τοῖς ὁποίοις ἐγένετο ἡ ἐνδοξος ναυμαχία μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Περσῶν (480 π. Χ.)

Ἡ νῦν πολίχνη Σαλαμίς (κ. Κούλουρη) κείται εἰς μυχὸν κόλπου, πρὸς δυσμὰς ἀνοιγομένου.

3) Ἡ ἐπαρχία **Αἰγίνης** ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων τοῦ Σαρωνικοῦ Αἰγίνης, Ἀγκιστρίου καὶ τινων ἄλλων νησίδων ἀκατοικήτων. Ἡ νῆσος Αἶγινα κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἤκμασεν ὡς ναυτικὴ δύναμις πρὸ τῶν Ἀθηνῶν. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Αἶγινα (5.400 κατ.), κειμένη κατὰ τὴν Β. Δ. παραλίαν, ἔπου καὶ ἡ ἀρχαία Αἶγινα.

4) Ἡ ἐπαρχία **Θηβῶν** ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Θήβας (3.500 κατ.), κειμένας ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν ἀρχαίων Θηβῶν, τῆς Καδμείας. Αἱ Θῆβαι ἦσαν πρωτ. τῆς ἀρχαίας Βοιωτίας καὶ πατρὶς τοῦ ποιητοῦ Πινδάρου καὶ τῶν στρατηγῶν Ἐπαμεινώνδου καὶ Πελοπίδου. Ἐπὶ τῶν στρατηγῶν τούτων αἱ Θῆβαι ἤκμασαν, ἀφαιρέσασαι ἀπὸ τῆς Σπάρτης τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος. — Δομβραῖνα, πρὸς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον. — Σχηματᾶροι, πρὸς Α. τῶν Θηβῶν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀρχίζει ἡ διακλάδωσις τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Λαρίσης-Παλ. Συνόρων, ἣτις φέρει εἰς Χαλκίδα. Πρὸς Ν. τῶν Θηβῶν ἔκειντο αἱ Πλαταιαί (παρὰ τὸ χωρίον Κόκλα), περιώνυμος διὰ τὴν αὐτόθι νίκην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν. — Αἱ Θεσπιαί (νῦν Ἐρημόκαστρον) 700 κάτοικοι αὐτῆς ἐφονεύθησαν ἐν Θερμοπύλαις ἀγωνισθέντες μετὰ τοῦ Λεωνίδου καὶ τῶν 300 Σπαρτιατῶν κατὰ τῶν Περσῶν. Μία θέσις τῶν Θεσπιῶν ἦσαν τὰ Δεῦκτρα (νῦν Παραπούγγια), ἔπου οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐνίκηθησαν ὑπὸ τῶν Θηβαίων τῷ 371 π. Χ. — Τὸ Δῆλιον (νῦν Δῆλεσι), λιμὴν παρὰ τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον. Αὐλῆς (παρὰ τὸ χωρίον Βαθύ), ἀσφαλῆς λιμὴν, ἐκ τοῦ ὁποίου οἱ Ἕλληνες ἐξέπλευσαν ἐναντίον τῆς Τροίας.

5) Ἡ ἐπαρχία **Λεβαθείας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Λεβάθειαν, (7.100 κατ.), ἐπὶ ὠραίας τοποθεσίας κατὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς Κωπαιδικῆς λεκάνης. Ἔχει ἐργοστάσια εἰς τὰ ὁποῖα γίνεται ἐπεξεργασία τοῦ βάμβακος, ὅστις παράγεται ἐν τῇ εὐφόρῳ αὐτῆς πεδιάδι. Ἡ Λεβάθεια εἶνε ἀρχαία πόλις ὀνομασθὴ διὰ τὸ ἄντρον καὶ τὴν λατρείαν τοῦ Τροφωνίου Διός, τὸ ὁποῖον ἄντρον ἦτο καὶ μαντεῖον. — Δυτικώτερον εἶνε ἡ Δαίλεια, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Παρνασοῦ, καὶ ἡ Ἀράχωβα (3.500 κατ.). Παρὰ ταύτην ὁ Καραϊσκάκης τῷ 1826 ἐπροξένησεν ὄλεθρον εἰς τοὺς Τούρκους. — Δίστομον. Ν. Α. τούτου κείται ὁ σπουδαῖος Βυζαντιακὸς ναὸς τοῦ «Ὁσίου Λουκά».

Ἡ Χαιρώνεια (παρὰ τὸ νῦν χωρίον Κάπραινα), πατρὶς τοῦ Πλουτάρχου. Πλησίον αὐτῆς κεῖται κολοσσαῖος μαρμάρινος λέων, μνημεῖον τῶν ἡρωϊκῶς πεσόντων ἐνταῦθα Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων κατὰ τοῦ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνοσ (338 π. Χ.).—Κορώνεια, Ν. Α. τῆς Λεβαδείας. Ἐκεῖ πλησίον ἦσαν καὶ τὰ στενά τῆς Πέτρας, ἔνθα ὁ Δημήτριος Ὑψηλάγτης τῷ 1829 ἐνίκησε τοὺς Τούρκους.

Συγκοινωνία τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.—Ἡ συγκοινωνία τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος γίνεται δι' ἀμαξιτῶν ὁδῶν, σιδηροδρόμων καὶ ἀτμοπλοίων. Ὁ κυριώτερος σιδηροδρόμος εἶνε ὁ Πειραιῶς—Ἀθηνῶν Παλ. Συνόρων, ὅστις διέρχεται διὰ τῶν νομῶν Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας καὶ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Ἐκ τοῦ Σχηματαρίου δὲ γίνεται διακλάδωσις, ἣτις διερχομένη διὰ τῆς Αἰλίδος καταλήγει εἰς τὴν Χαλκίδα.

Ἐν τῇ Ἀττικῇ ἐκτὸς τῆς συχνοτάτης συγκοινωνίας Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου συγκοινωνοῦσιν αἱ Ἀθηναὶ διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τοῦ Ἀμαρουσίου, Κηφισιάς, Χαλανδρίου, Κορωπίου, Μαρκοπούλου, Κερατέας καὶ Λαυρείου.

Ἡ δυτικὴ Στερεὰ Ἑλλάς ἔχει σιδηροδρόμον τὸν τοῦ Κρουνηρίου—Μεσολογγίου—Ἀργινίου. Ἡ δ' ἐκ Πειραιῶς καὶ Ἀθηνῶν μέχρι τῆς δυτικῆς ταύτης Ἑλλάδος συγκοινωνία ἐκτελεῖται ἢ δι' ἀτμοπλοίων ἢ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου Π.Α.Π. τοῦ ἄγοντος εἰς Πάτρας.

Γ. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

[950 χιλ. κατ.]

Θέσις. Ἡ Πελοπόννησος ἦτο χερσόνησος ὁμοιάζουσα πρὸς νήσον, διότι μόνον διὰ στενοῦ ἰσθμοῦ (τοῦ Κορινθιακοῦ) συνεδέετο μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, σήμερον ὄμως, ὅποτε ὁ ἰσθμὸς ἐκόπη διὰ διώρυχος, θεωρεῖται νήσος. Βρέχει δὲ αὐτὴν πρὸς Β. μὲν ὁ Σαρωνικὸς κόλπος, ὁ Κορινθιακὸς καὶ ὁ Παιτραϊκὸς, πρὸς Δ. καὶ Ν. τὸ Ἴόνιον πέλαγος καὶ πρὸς Α. τὸ Μυρτιῶνον πέλαγος.

Ὅριζόντιος διαμελισμὸς. Ἡ Πελοπόννησος διαμελισμένη ὑπὸ πολλῶν κόλπων ἔχει σχῆμα φύλλου πλατάνου. Καὶ πρὸς

μὲν τὸ Ἴόνιον σχηματίζονται οἱ κόλποι Κυπαρισσιακός, Μεσσηνιακός καὶ Λακωνικός, πρὸς δὲ τὸ Μυρτώον ὁ Ἀργολικός. Χερσόνησοι δὲ σχηματίζονται πρὸς Ν. τρεῖς· ἡ Μεσσηνιακὴ, τελειώνουσα εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ἀκρόιαν, ἢ τοῦ Ταῦγέτου (κ. Μάνη), τελειώνουσα εἰς τὸ νοτιώτατον τῆς Πελοποννήσου ἀκρωτήριον Ταίναρον (κ. Ματαπᾶς), καὶ ἡ τοῦ Πάργωνος, τελειώνουσα εἰς τὴν Μαλέαν ἄκραν. Μεταξὺ δὲ τοῦ Ἀργολικοῦ καὶ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου σχηματίζεται ἡ Ἀργολικὴ χερσόνησος, τελειώνουσα εἰς τὸ ἀκρωτήριον Σκόλλαιον (κ. Σπαθί). Ἔτερα ἀκρωτήρια εἶνε τὸ Δρέπανον, τὸ Ῥιον, ὁ Ἄραξος (κ. Πάπας), ὁ Χελωνάτας (κ. Χλεμοῦτσι) καὶ ὁ Ἰχθύς (κ. Κατάκωλον).

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ἡ Πελοπόννησος εἶνε ὄρεινή. Τὸ κέντρον τῶν ὄρεων κεῖται ἐν τῷ μέσῳ, ἐν τῇ Ἀρκαδίᾳ.

Ὄρη. Κυριώτερα ὄρη εἶνε ἡ Κυλλήγη (κ. Ζίρια), τὰ Ἀροῶνια (κ. Χελμός), τὸ Ἀραχναῖον, τὸ Λύρκειον, τὸ Ἀριεμίσιον, τὸ Παρθένιον καὶ ὁ Πάργων (κ. Μαλεβός), εἰς τὸ κέντρον τὸ Μαίναλον καὶ κατωτέρω ὁ Ταῦγετος, τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Πελοποννήσου.

Βορειοδυτικὰ ὄρη εἶνε ὁ Ἐρύμανθος, τὸ Παναχαϊκόν, ἡ χαμηλὴ καὶ δασώδης Φολόη, νοτιοδυτικὰ δὲ τὸ Λύκαιον, τὰ Νόμια, τὸ Αἰγαλέον (κ. Μάλη), ἡ Ἰθώμη καὶ τὸ Λυκόδημον.

Πεδιάδες. Αἱ μεγαλύτεραι πεδιάδες εἶνε ἡ Ἡλιακὴ, ἡ Μεσσηνιακὴ, ἢ τοῦ Ἐλους καὶ ἡ Λεύκη (κ. τῆς Σουκιάς) κατὰ τὸν Λακωνικὸν κόλπον, ἢ τοῦ Ἄργους, ἢ Κορινθιακὴ καὶ ἡ τοῦ Αἰγίου.

Ποταμοί. Οἱ κυριώτεροι ποταμοὶ τῆς Πελοποννήσου εἶνε ὁ Κορινθιακός Ἀσωπός, ὁ Κρᾶθις, ὁ Βουραϊκός (κ. Καλαβρυτινός), ὁ Σελινοῦς, ὁ Πηνειός, ὁ Ἀλφειός (ὁ μέγιστος τῆς Πελοποννήσου), ἡ Νέδα, ὁ Πάμισος καὶ ὁ Εὐρώτας.

Λέμναι. Ἡ μέγιστη αὐτῶν εἶνε ἡ Φενεός (ὑψ. 650 μ.), μέρος τῶν ὑδάτων τῆς ὁποίας ἐκκενοῦνται ὑπογείως ἀναβλύζοντα κατὰ τὰς πηγὰς τοῦ Λάδωνος, παραποτάμου τοῦ Ἀλφειοῦ. Πλησίον αὐτῆς εἶνε καὶ ἡ Στυμφαλὶς (γνωστὴ ἐκ τῶν μυθικῶν Στυμφαλίδων ὄρνιθων). Κατὰ δὲ τὸν Ἀργολικὸν κόλπον σχηματίζεται ἡ Λέρονη, ἡ ὁποία τώρα εἶνε ἔλος.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Προϋόντα. Δάση ἔχει ἡ Πελοπόννησος πρὸς τὸ βόρειον καὶ δυτικὸν μέρος· τὰ δ' Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἀνατολικά ὄρη εἶνε πάντα σχεδὸν γυμνά, μόνον δ' ἐν Ἀργολίδι ὑπάρχουσι δάση τινὰ πευκῶν. Ἐν τοῖς ὄροπεδίοις τῆς Ἀρκαδίας καλλιεργούνται δημοτριακοὶ καρποί, κάρναβις (χασίς) καὶ ἄμπελοι, ἐν δὲ ταῖς πεδιάσιν ἐκτείνονται ἐλαιῶνες, ἄμπελοι καὶ σταφιδάμπελοι. Τὸ κατ' ἐξοχὴν προϊόν τῆς Πελοποννήσου εἶνε ἡ σταφίς, τῆς ὁποίας ἡ κυριωτέρα ἐξαγωγή γίνεται ἐν Πάτραις. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἡ Πελοπόννησος παράγει καὶ βαλάνους, καπνὸν (ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Ναυπλίας καὶ Ἄργους), σῦκα, ἐσπεριδοειδῆ καὶ μέταξαν.

Ἐν Πελοποννήσῳ τρέφονται καὶ ποίμνια.

Ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τῆς Πελοποννήσου ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, ὑλοτομίαν, βαμβακοτροφίαν, εἰσέτι δὲ καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Διοικητικῶς ἡ Πελοπόννησος διαιρεῖται εἰς 5 νομοὺς, ὅτινες εἶνε· α') ὁ τῆς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, β') ὁ τῆς Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος, γ') ὁ τῆς Μεσσηνίας, δ') ὁ τῆς Λακωνίας καὶ ε') ὁ τῆς Ἀρκαδίας.

α') Νομὸς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας.

[170 χιλ. κατ.]

Ὅρια. Ὁ νομὸς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας κατέχει τὸ Β. Α. μέρος τῆς Πελοποννήσου· περιλαμβάνει δὲ καὶ τὴν Ἀργολικὴν χερσόνησον καὶ τὰς παρὰ ταύτας νήσους Πόρον, Ἰθράν καὶ Σπέτσας. Βρέχεται δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ Ν.Α. ὑπὸ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου.

Εἰς τὸν νομὸν τοῦτον ἀνήκουσι καὶ αἱ νῆσοι Κύθηρα καὶ Ἀντικύθηρα.

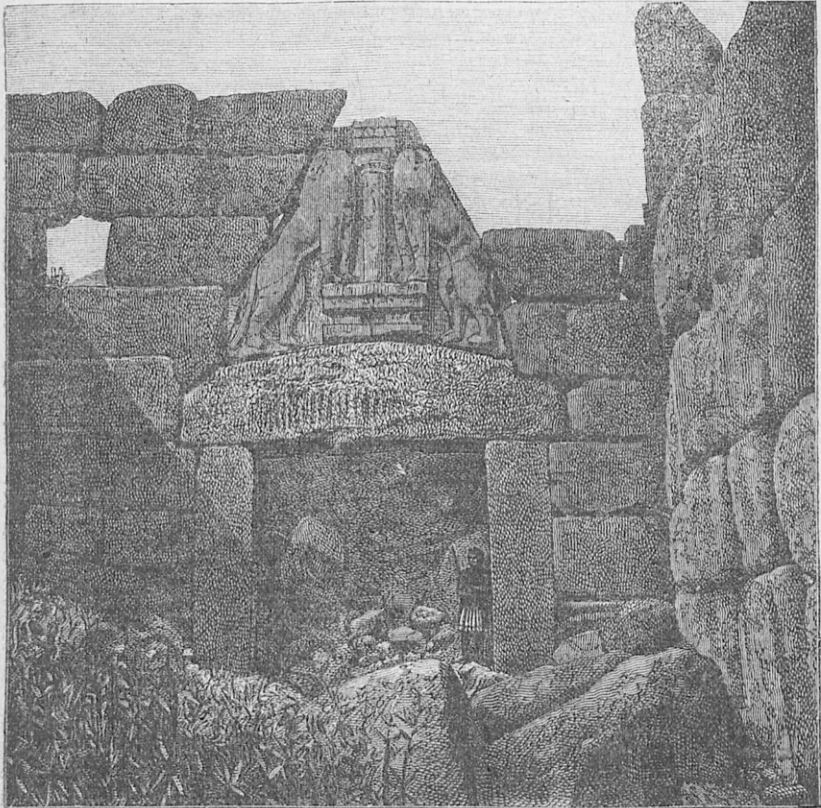
Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὰ Ἀροάνια, τὸ Λύρακειον, τὸ Ἀρτεμίσιον, τὸ Παρθένιον, τὸ Ἀραχναῖον καὶ τὸ ὑψηλότερον ἐξ ὅλων τὴν Κυλλήνην.

Ποταμοὶ καὶ λίμναι. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Ἀσωπὸν, τὸν Ἰταχον, τὸν Ἐρασίον· λίμνας δὲ τὴν Στυμφαλίδα, τὴν Φενεδὸν καὶ τὴν Λέρονην.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς οὗτος περιλαμβάνεται ὑφ' ἑπισημότητάς ἐκ τῆς Ἰσχυροποιήθηκε ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

δάνει 7 ἐπαρχίας· 1) Ναυπλίας, 2) Ἄργους, 3) Κορινθίας, 4) Τροι-
ζηνίας, 5) Ἰθῶρας, 6) Σπετσῶν καὶ Ἐρμιονίδος καὶ 7) Κυθήρων.

1) Ἡ ἐπαρχία **Ναυπλίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὸ *Ναύπλιον*
(5.400 κατ.), ὅπερ εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ, κείμενον εἰς τὸν μυχὸν τοῦ

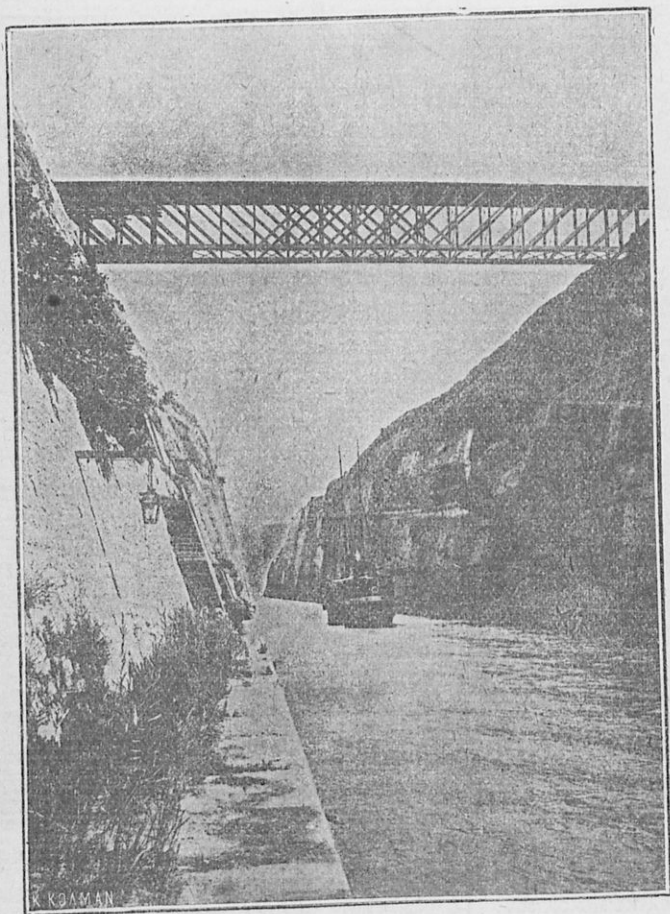

Πύλη τῶν λεόντων.

Ἄργολικοῦ κόλπου. Τὸ Ναύπλιον ὑπῆρξε πρωτ. τοῦ κράτους ἀπὸ
τοῦ 1829—1834. ἔχει τρία φρούρια· τὸ Παλαμῆδειον, τὴν Ἄκρο-
ναυπλίαν καὶ τὸ Μπουρτζι, ἐπὶ μικρᾶς νησίδος. Προάστειον τοῦ
Ναυπλίου εἶνε ἡ *Πρόνοια* (1.850 κατ.). Πρὸς Β. τοῦ Ναυπλίου
ἔκειτο ἡ ἀρχαιότατη πόλις *Τίρυνς*, τῆς ὁποίας σφύζονται Κυκλώπεια
τείχη. Πλησίον τούτων τώρα ὑπάρχει γεωργικὸς σταθμὸς. — Νέα
ἠφιλοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἐπίδαυρος (κ. Πιάδα), ἐνθα συνήλθεν ἡ πρώτη ἔθνικὴ συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων (1 Ἰανουαρ. 1822) καὶ ἐκήρυξε τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος.

2) Ἡ ἐπαρχία Ἄργους ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Ἄργος (8.800

Ὁ Ἴσθμὸς τῆς Κορίνθου.

κατ.), τὴν μεγίστην πόλιν τοῦ νομοῦ, ἐν τῇ ὁμωνύμῃ πεδιάδι, συγκοινωνοῦν μετὰ τε τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Κορίνθου διὰ σιδηροδρόμου. Κατὰ τὴν βορείαν γωνίαν τῆς πεδιάδος (παρὰ τὸ νῦν χωρίον Χαρ-Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

βάτι) ἔκειτο ἡ πλουσιωτάτη καὶ ἀρχαιοτάτη πόλις *Μυκῆναι*, ἡ ἔδρα τῶν Ἀτρειδῶν. Ἐνταῦθα σφίζονται πολλὰ ἐρείπια μεταξύ τῶν ὁποίων διαπρέπει ἡ πύλη τῶν λεόντων, ἀνευρέθησαν δὲ καὶ πολλὰ κοσμήματα χρυσᾶ, ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ, δεικνύοντα ἀρχαιότατον Μυκηναϊκὸν πολιτισμὸν· ταῦτα εὐρίσκονται σήμερον ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῇ μουσεῖῳ. Πρὸς Β. τοῦ Ἄργους καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς κεῖται ἡ γεωργικὴ κωμόπολις *Κουτσοπόδιον* (1.400 κατ.), κατὰφυτος ὑπὸ ἀμπέλων καὶ ἐλαιῶν. — Ἐτέρα κώμη κατὰ τὴν πρὸς τὴν Ἀρκαδίαν ὁδὸν εἶνε ὁ Ἀχλαδόκαμπος (1.700 κατ.).

3) Ἡ ἐπαρχία **Κορινθίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν *Νέαν Κόρινθον* (5.300 κατ.), παρὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον καὶ ὄχι μακρὰν τοῦ ἰσθμοῦ. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη τῇ 1858 μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Παλαιᾶς Κορίνθου ὑπὸ σεισμοῦ. Ἡ ἀρχαία Κόρινθος ἔκειτο 1½ ὥραν Ν. Δ., ὑπὸ τὸν Ἀκρόκορινθον, τὴν ἀκρόπολιν αὐτῆς. Κατὰ τὸν ἰσθμὸν (ἐνθα νῦν ἡ διωρυξίς) ἔκειτο τὸ στάδιον, ἐν ᾧ ἐτελοῦντο οἱ ἀγῶνες «Ἴσθμια». Ἡ πόλις κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων τῇ (146 π.Χ.). — *Λουτράκιον*, γνωστὸν διὰ τὰ ἐξαιρετὰ ἱαματικά ὕδατα. — *Σοφικόν*, πρὸς τὸν Σαρωνικόν. — *Σικυὼν* (κ. Κιάτον) καὶ *Ξυλόκαστρον*, παρὰ τὸν Κορινθιακὸν καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κορίνθου-Πατρῶν. — *Τρίκαλα*, ὑπὸ τὴν Κυλλήνην. — *Γκοῦρα*, παρὰ τὴν λίμνην Φενεόν. — Ἅγιος Γεώργιος, παρὰ τὸν Ἀσωπὸν ποταμὸν, γνωστὸς διὰ τὸν ἐκλεκτὸν μέλανα οἶνον τὸν ὅποιον παράγει. Πρὸς Α. τούτου κεῖται ἡ μικρὰ κοιλὰς *Νεμέα*, ἐνθα ἐτελοῦντο πάλαι «τὰ Νέμεια». Παρὰ ταύτην κεῖνται τὰ περιώνυμα στενὰ τῶν *Λεοβεναιῶν*, ὅπου ὁ Κολοκοτρώνης μετὰ τοῦ Νικήτα, Παπαφλέσσα καὶ Δημητρίου Ὑψηλάντου κατετρόπωσαν τὸν πολυἀριθμὸν στρατὸν τοῦ Δράμαλη (τῇ 1822).

4) Ἡ ἐπαρχία **Τροιζηνίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὸν *Πόρον* (4.300 κατ.), ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου, τερπνὴν διατριβὴν κατὰ τὸ θέρος. Ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἀπέθανεν ὁ ῥήτωρ Δημοσθένης. — *Τροιζήν* (κ. Δαμαλᾶς), ἐπὶ τῆς Ἀργολικῆς χερσονήσου, ἐνθα συνήλθεν ἡ Γ' ἐθνικὴ συνέλευσις (τῇ 1827). — *Βρωμιλίμνη*, ἐπὶ τῆς χερσονήσου τῶν Μεθάνων, ἔχουσα θειοῦχα ἱαματικά λουτρά.

5) Ἡ ἐπαρχία **Ἰθώρας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ἰθῶραν (5.500 κατ.), πατρίδα τοῦ Ἀνδρέου Μιαούλη, τοῦ Σαχτούρη καὶ τοῦ Κουντου-Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ριώτου. Ἡ ἐνδοξος αὕτη νήσος ἔχει τὸ προνόμιον νὰ ἐκλέγη ἰδιαιτέρως τρεῖς βουλευτὰς διὰ τὰς ὑπηρεσίας καὶ τὰ ἡρωϊκὰ κατορθώματα τῶν τέκνων αὐτῆς κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Τώρα οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλιείαν.

6) Ἡ ἐπαρχία **Σπετσῶν καὶ Ἑρμιονίδος** ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Σπέτσας (4.300 κατ.), ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου καὶ ἡ νήσος αὕτη ἔχει τὸ προνόμιον νὰ ἐκλέγη ἰδιαιτέρως δύο βουλευτὰς διὰ τὰ ἡρωϊκὰ κατορθώματα τοῦ ναυτικοῦ αὐτῆς κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. — Ἐπὶ τῆς Ἑρμιονίδος εἶνε ἡ ναυτικὴ πολίχνη *Κρανίδιον* (6.000 κατ.), ἣτις ἔχει ἐπίνειον τὸ *Χέλιον*, καὶ ἡ παράλιος *Ἑρμιόνη* (2.200 κατ.).

7) Ἡ ἐπαρχία **Κυθῆρων** ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου καὶ τῶν Ἀντικυθῆρων. Πρωτ. εἶνε τὰ *Κύθηρα*, ἑτέρα δὲ κώμη ὁ *Ποταμός*.

Τὰ δ' Ἀντικύθηρα εἶνε ἡ νοτιωτάτη νησίς τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος. Πλησίον ταύτης ἐξήχθησαν ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης ἀρχαῖα ἀγάλματα ὀρειχάλκινα καὶ μαρμάρινα ἀρίστης τέχνης.

β') Νομὸς Ἀχαΐας καὶ Ἥλιδος.

[260 χιλ. κατ.]

Ὅρια. Ὁ νομὸς Ἀχαΐας καὶ Ἥλιδος ὀρίζεται πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῶν νομῶν Ἀρκαδίας καὶ Μεσσηνιας, βρέχεται δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ τοῦ Πατραϊκοῦ κόλπου καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἴονίου πελάγους.

Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὰ Ἀροάνια, τὸν Ἐρύμανθον, τὸ Παναχαϊκὸν καὶ τὴν Φολόην.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν *Κραῖθιν*, τὸν *Σελινοῦντα*, τὸν *Βουραϊκόν*, τὸν *Πηγεῖον* καὶ τὸν Ἀλφειῖον.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας:

1) Πατρῶν, 2) Αἰγιαλείας, 3) Καλαβρύτων καὶ 4) Ἥλείας.

1) Ἡ ἐπαρχία **Πατρῶν** ἔχει πρωτεύουσαν τὰς *Πάτρας* (40.000 κατ.), αἵτινες εἶναι καὶ τοῦ νομοῦ, ἡ πρώτη ἐμπορικὴ πόλις τῆς Πελοποννήσου, ἐξ ἧς ἐξάγεται τὸ πλεῖστον τῆς σταφίδος. Ἐχει εὐψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

θείας και εὐρείας ὁδοῦς και τεχνητὸν λιμένα κατὰ τὸν ὀμώνυμον κόλπον. Ὁ σημαντικώτερος ναὸς τῆς πόλεως εἶνε ὁ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου, ἐν τῇ ὁποίῳ σφύζεται ὁ τάφος αὐτοῦ.

2) Ἡ ἐπαρχία **Ἀιγιαλεῖας** ἔχει πρωτεύουσαν τὸ *Ἀίγιον* (8.000 κατ.), παρὰ τὸν Κορινθιακόν, ἐξάγον ἀρίστην σταφίδα. Πρὸς Ν. τοῦ Αἰγίου κεῖται ἡ μεγάλη μονὴ τῶν *Ταξιαρχῶν*. — *Διακοφτόν*, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀρχίζει ὁ εἰς Καλάβρυτα ὁδοντωτὸς σιδηρόδρομος. — Ἀκρόατα, πρὸς Α.

3) Ἡ ἐπαρχία **Καλαθρότων** ἔχει πρωτεύουσαν τὰ *Καλάβρυτα* (1.300 κατ.), μέχρι τῶν ὁποίων ἀνέρχεται ὁ ἐκ Διακοφτοῦ σιδηρόδρομος, ὁδοντωτὸς ἐν μέρει. Ὅχι μακρὰν τῶν Καλαθρότων κείνται αἱ ἐπίσημοι Μοναὶ *Μέγα Σπήλαιον* και Ἀγία Λαύρα. Καὶ ἡ μὲν πρώτη κεῖται ἐπὶ ἀποτόμου βράχου και εἶνε πλουσιωτάτη· ἡ δὲ Ἀγία Λαύρα εἶνε περίφημος, διότι ἐν αὐτῇ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν Γερμανὸς ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως τῇ 25ῃ Μαρτίου 1821. Ἄλλαι κῶμαι εἶνε ἡ *Κροπινή*, τὰ *Μαζέικα*, τὸ *Σοπωτόν*, τὸ *Διβάρτζι* και ἡ *Στροῦξοβα*.

4) Ἡ ἐπαρχία **Ἡλεῖας** ἔχει πρωτεύουσαν τὸν Πύργον (13.000 κατ.), ὁ ὁποῖος κεῖται ὄχι μακρὰν τοῦ Ἀλφειοῦ. Ἐπίνειον αὐτοῦ συνδεόμενον διὰ σιδηροδρόμου εἶνε τὸ *Κατάκωλον*, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξάγεται σταφίς. Ὁ Πύργος συνδέεται μετὰ τῶν Πατρῶν διὰ σιδηροδρόμου. Κατὰ τὴν σιδηροδρομικὴν ταύτην γραμμὴν κείνται αἱ ἐξῆς κωμοπόλεις: Ἀμαλιάς (8.500 κατ.), *Γαστούνη* (2.500 κατ.), Ἀνδραβίδα (2.800 κατ.), *Λεχαινά* (2.900 κατ.), ἔχοντα ἐπίνειον τὴν *Κυλλήνην*, παρὰ τὴν ὁποίαν ὑπάρχουσιν ἱαματικὰ ὕδατα. *Μανωλάς*, *Δίβρη*, *Κριεκούσιον*: πλησίον αὐτοῦ και ἐν μικρᾷ καιλᾷ τοῦ Ἀλφειοῦ κεῖται ὁ ἱερός τόπος «Ὀλυμπία», ὅπου ἐτελεῖτο ἡ ἔθνικὴ ἑορτὴ «Ὀλύμπια». Ἡ Ὀλυμπία ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς ἱερᾶς περιοχῆς «Ἄλτιος» (ἐνθα ὁ μεγαλοπρεπὴς ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς) και ἐκ τῶν πέριξ αὐτῆς οἰκοδομῶν, προσωρισμένων διὰ τοὺς ἀγῶνας· ἐνταῦθα ἀνασκαφαὶ γενόμεναι ἀπεκάλυψαν πλεῖστα ἀρχαῖα μνημεῖα ὡς και πολλὰ ἀγάλματα, ἐκ τῶν ὁποίων κάλλιστα εἶνε ὁ «Ἐρμῆς τοῦ Πραξιτέλους» και ἡ «Νίκη τοῦ Παιωνίου».

γ') Νομός Μεσσηνίας.

[220 χιλ. κατ.]

Θέσεις. Ὁ νομός οὗτος κατέχει τὸ Ν.Δ. μέρος τῆς Πελοποννήσου.

Ὅρια. Πρὸς Β. ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας· βρέχεται δὲ ὑπὸ τοῦ Κυπαρισσιακοῦ κόλπου, τοῦ Ἴονίου πελάγους καὶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου.

Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὸ Λύκαιον, τὰ Νόμια, τὴν Ἰθώμην καὶ τὸν Λυκόδημον.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Πάμισον, τὸν Νέδοντα καὶ τὴν Νέδαν.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομός Μεσσηνίας περιέχει 5 ἐπαρχίας: 1) Καλαμῶν, 2) Μεσσήνης, 3) Πυλίας, 4) Τριφυλίας καὶ 5) Ὀλυμπίας.

1) Ἡ ἐπαρχία **Καλαμῶν** ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Καλάμας (13.000 κατ.), αἵτινες εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ, κεῖνται δὲ παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ κατὰ τὸν ὀρητικὸν χεῖμαρρον Νέδοντα. Εἶνε πόλις ἐμπορικὴ καὶ ἔχει ἀξιόλογον βιομηχανίαν μετὰξῆς. Αἱ Καλάμαι εἶνε ἡ πρώτη κυριευθεῖσα Ἑλληνικὴ πόλις κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ὑπὸ τοῦ Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη (23 Μαρτίου 1821). Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἐπὶ τῆς παραλίας κεῖται ἡ *Παραλία Καλαμῶν*, ὁ τεχνητὸς λιμὴν τῆς πόλεως. Ἔτεροι κῶμαι εἶνε ἡ *Θουρία* καὶ τὸ *Ἀσάναγα*, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

2) Ἡ ἐπαρχία **Μεσσήνης** πρωτεύουσαν ἔχει τὴν *Μεσσήνην* ἢ *Νησίον* (6.000 κατ.), παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Παμίσου, συνδεόμενον μετὰ τῶν Καλαμῶν διὰ σιδηροδρόμου. Ἔτεροι κῶμαι εἶνε ἡ *Ἀνδροῦσα*, τὸ *Μελιγαλᾶ* καὶ τὸ *Διαβολίτσιον*.

3) Ἡ ἐπαρχία **Πυλίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν *Πύλον* (πρότερον *Ναυαρῖνον* ἢ *Νεόκαστρον*) (2,100 κατ.), παρὰ τὸν δμώνυμον κολπίσκον. Ἐντὸς τούτου συνέβη τῷ 1827 ἡ ἐν *Ναυαρίνῳ* λεγομένη ναυμαχία, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἠνωμένος στόλος τῆς Ῥωσίας, Ἀγ-Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

γλίας καὶ Γαλλίας κατέστρεψε τὸν Τουρκοαιγυπτιακὸν στόλον.—
Μειώωνη, πρὸς Ν. τῆς Πύλου, καὶ Κορώνη (2.700 κατ.)· πρὸς δὲ
τὰ ὄρια τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας κεῖται τὸ Μανιάκι, ἔνθα τῷ 1825
ἔπεσεν ὁ Παπαφλέσσας ἡρωϊκῶς μαχόμενος κατὰ τοῦ Ἰβραήμ.

4) Ἡ ἐπαρχία **Τριφυλίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Κυπαρισ-
σίαν (5.800 κατ.), ἄνωθεν τῆς ἀκτῆς τοῦ ὁμωνύμου κόλπου.— Φι-
λιατρά (7.000 κατ.), νοτιώτερον, ἐν μέσῳ ἐλαιῶν καὶ σταφιδαμπέ-
λων.— Γαργαλιάνοι (6.000 κατ.), Διγούδιστα (2.900 κατ.), πρὸς Ν.

5) Ἡ ἐπαρχία **Ὀλυμπίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ἀδελφίται-
ναν (1.800) κατὰ τοὺς βορείους πρόποδας τοῦ Λυκαίου, ἔχουσαν ἀξι-
όλογον βιβλιοθήκην. Ἔτεροι κῶμαι εἰνεῖ Ἡ Κροεταίνα (1,900 κατ.),
καὶ ἡ Ἀγουλινίτσα (2.700 κατ.).

δ') Νομὸς Λακωνίας.

[136 χιλ. κατ.]

Θέσεις καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς Λακωνίας κατέχει τὸ Ν. Α. μέρος
τῆς Πελοποννήσου καὶ συνορεύει πρὸς Β. μετὰ τοῦ νομοῦ Ἀρκα-
δίας, Β. Δ. δὲ μετὰ τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας.

Ὄρη. Ὄρη ἔχει τὸν Πάρωνα καὶ τὸν Ταῦγετον.

Ποταμὸν ἔχει τὸν Εὐρώταν.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Λακωνίας διαι-
ρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας· 1) Λακεδαίμονος, 2) Γυθείου, 3) Οἰτύλου
καὶ 4) Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς.

1) Ἡ ἐπαρχία **Λακεδαίμονος** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Σπάρ-
την (4.500 κατ.), ἣτις εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ, παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην
τοῦ Εὐρώτα καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἀρχαίας ἐνδόξου Σπάρτης.
Μυστρᾶς, κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Ταῦγέτου, ἐπίσημος πόλις τοῦ
Μεσαιῶνος καὶ ἔδρα τῶν Παλαιολόγων, τῶν δεσποτῶν τοῦ Μορέως·
σφύζονται ἀκόμη ἐκεῖ ἀξιόλογοι ναοὶ βυζαντινῆς τέχνης.— Γεωργί-
ταιον, Ἀράχωβα, Βαμβακοῦ καὶ Γεράκι, Ν.Α. τῆς Σπάρτης, μετὰ
λειψάνων βυζαντιακῆς τέχνης, καὶ Δεβέτσοβα, πρὸς Ν.

2) Ἡ ἐπαρχία **Γυθείου** ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Γύθειον (5.500
κατ.), παρὰ τὰ εἰρήπια τῆς ἀρχαίας ὁμωνύμου πόλεως. Εἶνε ἐπίγειον
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τῆς Σπάρτης, μετὰ τῆς ὁποίας συνδέεται δι' ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ. — Πολύραβος, χωρίον, πλησίον τοῦ ὁποίου οἱ Λάκωνες ἀπέκρουσαν γενναίως τὸν Ἰβραήμ (1826).

3) Ἡ ἐπαρχία **Οἰτύλου** πρωτεύουσαν ἔχει τὴν Ἀρεόπολιν (1.000 κατ.), ἄνωθεν τοῦ ὄρμου Λιμενίου. — Οἰτύλος καὶ Καρδαμύλη, ἀρχαῖαι κῶμαι.

4) Ἡ ἐπαρχία **Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς** ἔχει πρωτεύουσαν τοὺς Μολάους, ἄνωθεν τῆς πεδιάδος τῆς Λεύκης, ἔχουσαν ἐπίνειον ἐν τῷ Λακωνικῷ κόλπῳ τὴν Ἐλαίαν. — Νεάπολις (κ. Βάτικα), κώμη ναυτικῆ παράγουσα ἄφθονα κρόμμου. — Μονεμβασία, ἐπὶ νησίδος τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς, μετὰ τῆς ὁποίας ἐνώνεται διὰ γεφύρας.

ε') Νομὸς Ἀρκαδίας.

[165 χιλ. κατ.]

Θέσεις καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς οὗτος κατέχει τὸ κέντρον τῶν λοιπῶν νομῶν τῆς Πελοποννήσου, ὀρίζεται δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τῶν νομῶν Ἀχαΐας καὶ Ἥλιδος καὶ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῶν νομῶν Λακωνίας καὶ Μεσσηνίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῶν νομῶν Ἀχαΐας καὶ Ἥλιδος καὶ Μεσσηνίας, καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας καὶ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου.

Ὅρη ἔχει τὸ Παρθένιον, τὸ Ἀριεμίσιον καὶ τὸ Λύρκειον πρὸς Α., τὸ Λύκαιο καὶ τὰ Νόμια πρὸς Δ., τὸν Ἐρύμανθον πρὸς Β., τὸν Ταῦγειον καὶ τὸν Πάργωνα πρὸς Ν., ἐν τῷ μέσῳ δ' ὑψοῦται τὸ ὑψηλὸν ὄρος Μαίναλον.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Ἀρκαδίας διαίρεται εἰς 4) ἐπαρχίας: 1) Μαντινείας, 2) Μεγαλοπόλεως, 3) Γορτυνίας καὶ 4) Κυνουρίας.

1) Ἡ ἐπαρχία **Μαντινείας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Τροίπολιν, (10.800 κατ.), ἣτις εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Μαινάλου. Ἐπὶ τῆς Τουρκοκρατίας ἦτο πρωτεύουσα ὅλης τῆς Πελοποννήσου, ἐκυριεύθη δ' ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν (28 Σεπτεμβρίου 1821). Καταστραφείσα μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ἰβραήμ ἐκτίσθη πάλιν μετὰ τὴν ἔδρου-Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

σιν τοῦ Ἑλληνικοῦ βρασιλείου. Ἐχει σήμερον βιομηχανίαν ὑφαντουργίας καὶ σιδηρουργίας, διέρχεται δὲ διὰ ταύτης ὁ ἐκ Κορίνθου εἰς Καλάμας σιδηρόδρομος. Κῶμαι ἄξιαί λόγου εἶνε τὸ Λεβίδιον (2.500 κατ.), πρὸς Β. τῆς Τριπόλεως. — *Τσιλιανά*, ὑπὸ τὸ Ἄρτεμισιον. — *Βαλιέτοι*, ὄνομαστὸν χωρίον διὰ τὴν νίκην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν (1821). — *Καλτεζαί*, πρὸς Ν., πλησίον τῶν ὁποίων κεῖται ἡ Μονὴ τῶν Καλτεζῶν, ὅπου συνήλθε κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ἡ πρώτη γερουσία τῆς Πελοποννήσου.

2) Ἡ ἐπαρχία **Μεγαλοπόλεως** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Μεγαλόπολιν (κ. Σινάνον, 1.500 κατ.), ὅχι μακρὰν τῆς ἀρχαίας Μεγάλης πόλεως, πατρίδα τοῦ Φιλοποίμενος καὶ τοῦ ἱστορικοῦ Πολυβίου. — *Λεοντάριον* καὶ Ἰσαρι.

3) Ἡ ἐπαρχία **Γορτυνίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Δημητσάναν (2.100), ἡ ὁποία εἶνε ἐπὶ βουνοῦ ἐκτισμένη, πατρίς τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου τοῦ Ε', τὸν ὁποῖον ἀπηγγόνισαν οἱ Τούρκοι τῷ 1821, καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Πατρῶν Γερμανοῦ, ὁ ὁποῖος ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. — *Καρύταινα* (1.200 κατ.), παρὰ τὸν Ἀλφειόν. — *Στεμνίτσα* (2.100 κατ.). — *Δαγκάδια* (4.600 κατ.). — *Κορτοβάζαινα*. — *Βυτίνα*, πρὸς τὸ Μαίναλον, ἔχουσα γεωργικὸν καὶ δασονομικὸν σταθμὸν.

4) Ἡ ἐπαρχία **Κυνουρίας** (κ. Τσακωνιά) ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Λεωνίδιον (3.000 κατ.), ἀπέχον ἡμίσειαν ὥραν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου. Ἄλλαι κῶμαι εἶνε ὁ Κοσμάς, τὸ Ἄστρος καὶ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης, ἔνθα συνήλθεν ἡ ἐν Ἄστρει λεγομένη δευτέρα ἐθνικὴ συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων (τῷ 1823). — Ἅγιος Νικόλαος καὶ Ἅγιος Πέτρος, ἐπὶ τοῦ Πάρωνος. — *Δολιανά*, ὄνομαστὸν χωρίον διὰ τὰς νίκας τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων (1821).

Συγκοινωνία τῆς Πελοποννήσου. Ἡ συγκοινωνία τῆς Πελοποννήσου γίνεται διὰ ὁδῶν καὶ σιδηροδρόμων. Μόνον ἐν τῷ νομῷ Λακωνίας δὲν ὑπάρχει σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, εἰς δὲ τοὺς ἄλλους νομοὺς ὑπάρχουσι τρεῖς γραμμαί. Ἐκ τῆς Κορίνθου ἔνθα φθάνει ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς — Ἀθηνῶν — Πελοποννήσου ἄρχονται δύο γραμμαί, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία τελειώνει εἰς τὰς Καλάμας καὶ τὸ Νησίον, ἡ δὲ ἄλλη εἰς τὸν Πύργον καὶ τὴν Ὀλυμπίαν. Τέλος ὁ Πύργος ἐνώνεται μετὰ τῆς πρώτης γραμμῆς

παρά τὸ χωρίον Μελιγαλᾶ τῆς Μεσσηνίας. Τοιοῦτοτρόπως δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εἰς τὴν Πελοπόννησον τρεῖς γραμμὰς ἐνούσας τὰς κάτωθι πόλεις καὶ κυριώτατα χωρία.

1) Κόρινθος—Νεμέα—Ἄργος—Ναύπλιον—Ἄργος—Μύλοι—Ἀχλαδόκαμπος—Τρίπολις—Λεοντάριον—Μεγαλόπολις Ἴσαρι—Διαβολίτσιον—Μελιγαλᾶ—Ἀσλάναγα—Θουρία—Καλάμαι. Καλάμαι—Νησίον.

2) Κόρινθος—Σικυῶν—Ἐυλόκαστρον—Ἀκράτα—Διακοφτὸν—Αἴγιον—Πάτραι—Κάτω Ἀχαΐα—Μανωλάδα—Λεχαινά—Καβάσιλα—Γαστοῦνη—Πύργος—Ὀλυμπία. Διακοφτὸν—Καλάβρυτα—Καβάσιλα—Βαρθολομῶν—Κυλλήνη. Πύργος—Κατάκωλον.

3) Πύργος—Κυπαρισσία—Μελιγαλᾶ.

Ἐκτὸς τούτων καὶ ἀτμόπλοια ἐκτελοῦσιν ἐκ Πειραιῶς τὸν γῦρον τῆς Πελοποννήσου προσεγγίζοντα εἰς πάντας τοὺς λιμένας. Οἱ ἐμπορικώτεροι λιμένες τῆς Πελοποννήσου εἶνε αἱ Πάτραι, τὸ Αἴγιον, τὸ Κατάκωλον, αἱ Καλάμαι καὶ τὸ Γύθειον.

Δ. ΝΗΣΟΙ

Α εἰς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα ἀνήκουσαι Ἑλληνικαὶ νῆσοι εἶνε ἡ Εὐβοία, αἱ Σποράδες καὶ αἱ Κυκλάδες, αἱ νῆσοι τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ αἱ Ἴονιοι νῆσοι.

Αἱ Κυκλάδες, ἡ Εὐβοία καὶ αἱ Σποράδες, αἱ ὁποῖαι κεῖνται ἐν τῇ Αἰγαίῳ πελάγει, ἀποτελοῦσι δύο νομούς, τὸν νομὸν Κυκλάδων καὶ τὸν νομὸν Εὐβοίας. Αἱ δὲ Ἴονιοι νῆσοι, αἵτινες κεῖνται ἐν τῇ Ἰονίῳ πελάγει, ἐσχημάτιζον ἀπὸ τοῦ 1800—1865 ἴδιον κράτος, τὸ ὁποῖον ἦτο ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας, ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Ἐπτάνησος, διότι ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν 7 κυρίων νήσων (Κερκύρας, Παξῶν, Λευκάδος, Κεφαλληνίας, Ἰθάκης, Ζακύνθου καὶ Κυθήρων). Αὗται, ἐκτὸς τῶν Κυθήρων (τὰ ὁποῖα ὑπάγονται εἰς τὸν νομὸν Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας), ἀποτελοῦσι 3 νομούς τῆς Ἑλλάδος· α') τὸν τῆς Κερκύρας, β') τὸν τῆς Κεφαλληνίας καὶ γ') τὸν τῆς Ζακύνθου.

α') Νομός Κυκλάδων.

[130 χιλ. κατ.].

Αἱ Κυκλάδες νῆσοι ὀνομάζονται τοιοῦτοτρόπως, διότι σχηματίζουσι τρόπον τινὰ κύκλον περίξ τῆς νήσου Δήλου, ἣ ὅποια ἔθεωρεῖτο τὸ πάλαι ἱερά.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Αἱ Κυκλάδες ἔχουσι ἔδαφος ἐν γένει ὄρεινόν καὶ πετρώδες, μόνον δ' αἱ μεγαλύτεραι ἐξ αὐτῶν ἔχουσι κοιλάδας τινὰς καὶ μικρὰς πεδιάδας. Ὑψηλότερον ὄρος εἶνε τὸ καλούμενον *Δροῖος* ἐν τῇ Νάξῳ, ἥτις εἶνε ἡ μεγαλύτερα καὶ εὐφορωτέρα τῶν Κυκλάδων.

Προϊόντα. Ἐνεκα τοῦ ὄρεινοῦ ἐδάφους τρέφονται πολλὰ ζῆα καὶ κατασκευάζεται ἐξαιρετος τυρός. Φυτικά δὲ προϊόντα εἶνε τὸ ἔλαιον καὶ ὁ οἶνος, ἐν δὲ ταῖς μεγαλύτεραις καὶ ἐσπεριδοειδῇ.

Ἀσχολία τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τῶν Κυκλάδων, ὅπως καὶ τῶν λοιπῶν νήσων, ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ναυτιλίαν.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Κυκλάδων περιλαμβάνει 7 ἐπαρχίας· 1) Σύρου, 2) Ἄνδρου, 3) Τήνου, 4) Νάξου, 5) Κέας, 6) Μήλου καὶ 7) Θήρας.

1) Ἡ ἐπαρχία **Σύρου** περιλαμβάνει τὰς νήσους Σύρον, Μύκονον, Δήλον, Ῥήνειαν καὶ τινὰ ἄλλα νησίδια ἀκατοίκητα. Πρωτ. αὐτῆς καὶ τοῦ νομοῦ εἶνε ἡ Ἐρμούπολις (κ. Σύρος, 17.700 κατ.), ἐκτισμένη κατὰ τὸν εὐρὸν καὶ ὠραῖον λιμένα τῆς νήσου Σύρου. Ἐχει ἀξιόλογον ἐμπορικὸν ναυτικὸν καὶ βιομηχανίαν. Ἄνωθεν ταύτης εἶνε ἡ Ἄνω Σύρος (2.600 κατ.), κατοικουμένη ὑπὸ Ἑλλήνων καθολικῶν τὸ θρήσκευμα.

Ἡ Μύκονος κεῖται ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου.

2) Ἡ ἐπαρχία **Ἄνδρου** σύγκειται ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου καὶ ἔχει πρωτ. τὴν Ἄνδρον (1.900 κατ.), κειμένην ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας.— Ἀποίκια, χωρίον, πλησίον τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσι περίφημα ἰαματικά ὕδατα.— Κόρθιον καὶ Γαύρειον, παράλιοι κῶμαι.

3) Ἡ ἐπαρχία **Τήνου** σύγκειται ἐκ τῆς νήσου Τήνου καὶ

ἔχει πρωτ. τὴν *Τήνον* (2.600 κατ.)· πλησίον αὐτῆς εἶνε ὁ περίφημος ναὸς τῆς «*Εὐαγγελιστρίας*», εἰς τὸν ὁποῖον συρρέουσι χιλιάδες προσκυνητῶν ἐκ τῆς ἐλευθέρας καὶ δούλης Ἑλλάδος.

4) Ἡ ἐπαρχία **Νάξου** περιλαμβάνει τὰς νήσους *Νάξον*, *Πάρρον* καὶ *Ἀντίπαρον*. Πρωτ. εἶνε ἡ *Νάξος* (2.600 κατ.). Ἔτεραι σπουδαῖαι κῶμαι τῆς νήσου εἶνε ἡ *Ἀπείρανθος*, τὸ *Χυλικὸν* καὶ ἡ *Κορωνίς* (κ. *Κωμιακὴ*).

5) Ἡ ἐπαρχία **Κέας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν *Κέαν* (3.000 κατ.), ἢ ὁποῖα κεῖται ἐπὶ τῆς νήσου *Κέας*.

6) Ἡ ἐπαρχία **Μήλου** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν *Μῆλον* (κ. *Πλάκων*, 800 κατ.), ἢ ὁποῖα κεῖται ἐπὶ τῆς νήσου *Μήλου*. Πλησίον αὐτῆς ἐκ τῶν ἀνασκαφέντων τάφων τῆς ἀρχαίας *Μήλου* εὐρέθη τὸ περίφημον ἄγαλμα τῆς «*Ἀφροδίτης τῆς Μήλου*». Εἰς τὴν ἐπαρχίαν *Μήλου* ἀνήκουσι καὶ αἱ νῆσοι *Σίφνος*, *Κίμωλος*, *Σίκινος* καὶ *Φολέγανδρος*.

7) Ἡ ἐπαρχία **Θήρας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν *Θήραν* (950 κατ.), ἢ ὁποῖα κεῖται ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου.

β') Νομὸς *Εὐβοίας*.

[128 χιλ. κατ.]

Ὁ νομὸς *Εὐβοίας* ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων *Εὐβοίας*, *Σκύρου*, *Σκιάθου*, *Σκοπέλου* καὶ *Ἡλιοδρομίας*.

Θέσις. Ἡ νῆσος *Εὐβοία* (113.000 κατ.) ἐκτείνεται ἀπέναντι τῆς *Στερεᾶς Ἑλλάδος*. Ἡ μεταξὺ τῆς νήσου καὶ τῆς στερεᾶς στενῆς θάλασσα καλεῖται *Εὐβοϊκὸς κόλπος*, ὁ ὁποῖος στενοῦται κατὰ τὴν *Βοιωτίαν* καὶ σχηματίζεται ὁ πορθμὸς τοῦ *Εὐβοίου*, γνωστὸς διότι ἐν αὐτῷ δις τοῦ ἡμερονυκτίου γίνεται παλίρροια. Αἱ δὲ ἄλλαι νῆσοι εἶνε διεσπαρμέναι ἐν τῷ πελάγει καὶ κείνται πρὸς Β. τῆς *Εὐβοίας* καὶ πρὸς Α. τῆς *Θεσσαλίας*.

Ὅριζόντιος διαμελισμὸς. Ἡ *Εὐβοία* εἰς τὸ μέσον τοῦ μήκους αὐτῆς εἶνε πλατυτέρα, εἰς δὲ τὰ ἄκρα στενωτέρα. Πρὸς Β. καταλήγει εἰς τὰ ἀκρωτήρια *Κήναιον* (κ. *Λιθάδα*), ἐν τῷ *Μαλιακῷ κόλπῳ*, καὶ *Ἀρτεμίσιον*, γνωστὸν διὰ τὴν παρὰ τοῦτο γενομένην *Ψηφιοποίησιν* ἀπὸ τοῦ *Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς*

ναυμαχίαν μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν (490 π. Χ.) Πρὸς Ν. δὲ τελειώνει ἀπέναντι τῆς Ἄνδρου κατὰ τὸ ἀκρωτήριο Καφηρέα (κ. Κάβο Ντόρο).

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ἡ Εὐβοία εἰς παλαιούς χρόνους ἦτο ἠνωμένη μετὴν Στερεάν Ἑλλάδα, διὰ τοῦτο καὶ τὰ ὄρη τῆς νήσου εἶνε συνέχεια τῶν ὄρέων αὐτῆς.

Ὄρη. Ὄρη ἔχει τὸ Τελέθριον, τὸ Κανδήλι, τὴν Δίοφυν, τὸν Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὀχην.

Πεδιᾶδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν τοῦ Ξηροχωρίου καὶ τῆς Χαλκίδος.

Ποταμοί. Ἡ Εὐβοία ἔχει μικροὺς τινες ποταμοὺς ἔχοντας πάντοτε ὕδωρ. Ὁ μακρότερος εἶνε ὁ Λήλαντος (κ. τοῦ Βασιλικοῦ), διαρρέων τὸ Ληλάντιον πεδίον.

Ἔδαφος, προϊόντα. Ἡ μέση καὶ βόρειος Εὐβοία εἶνε δασώδης καὶ εὐφορος. Παράγει δὲ οἶνον, ξυλείαν καὶ ἰητίνην, τρέφει ζῶα μεταξὺ τῶν ὀποίων καὶ βοῦς (ἐξ οὗ τὸ ὄνομα Εὐβοία), ἔχει δὲ καὶ πλοῦτον ὀρυκτῶν (μάρμαρα, λιθάνθρακες, λευκόλιθος).

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Εὐβοίας ἀποτελεῖται ἐκ 4 ἐπαρχιῶν· 1) Χαλκίδος, 2) Ξηροχωρίου, 3) Καρυστίας καὶ 4) Σκοπέλου.

1) Ἐπαρχία **Χαλκίδος**· ταύτης καὶ τοῦ νομοῦ πρωτεύουσα εἶνε ἡ Χαλκίς (10.000 κατ.), πόλις παρὰ τὸν πορθμὸν τοῦ Εὐρίπου, ἐπὶ τοῦ ὀποίου ὑπάρχει σιδηρᾶ κινητὴ γέφυρα.— Ἐρέτρια ἢ Νέα Ψαρά, πλησίον τῆς ἀρχαίας Ἐρετρίας, κῶμη συναικισθεῖσα ὑπὸ Ψαριανῶν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς νήσου αὐτῶν κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Ἐνεκα τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν Ψαριανῶν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ταύτην ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγωσι δύο βουλευτάς.— Ἐτεραι κῶμαι εἶνε τὰ Ψαχνά, ἡ Ἁγία Ἄννα καὶ ἡ Αἰμυνη, παρὰ τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον.

2) Ἐπαρχία **Ξηροχωρίου**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ Ἰστία (κ. Ξηροχώριον, 2.800 κατ.), παρὰ τὴν εὐφορον πεδιάδα τῆς ἀρχαίας Ἰστιαίας, ἡ ὁποία παράγει ἐκλεκτὸν οἶνον. Ἐπίνειον αὐτῆς εἶνε ὁ Ὄρεός (κ. Ὄρει), ἀρχαία πόλις. Αἰδηψός, κατὰ τὸν Εὐβοϊκόν, πλησίον τῆς ὁποίας κεῖνται αἱ περίφημοι ἱαματικαὶ πηγαί.

3) Ἐπαρχία **Καρυστίας**· ταύτης πρωτεύουσα εἶνε ἡ Κύμη
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς 4

(3.650 κατ.), μικρὸν ἀπέχουσα ἐκ τοῦ Αἰγαίου. Ἄλλαι κῶμαι εἶνε τὸ Ἀδλωνάριον, τὸ Ἀλιβέριον, ἡ Κάροιστος καὶ ἡ Σκῦρος, ἐν τῇ ὁμωνύμῳ νήσῳ.

4) Ἐπαρχία **Σχοπέλου**· πρωτεύουσα ταύτης Σκόπελος, ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου, γνωστὴ διὰ τὰ ὠραῖα ἀπίδια, τὰ ὁποῖα παραγεῖ. Ἀξία λόγου εἶνε καὶ ἡ Σκίαθος, ἐν τῇ ὁμωνύμῳ νήσῳ, ἡ ὁποία ἔχει λιμένα ἀσφαλῆ.

γ') Νομὸς Κερκύρας.

[130 χιλ. κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Κερκύρας, Παξῶν, Λευκάδος καὶ μικρῶν τιῶν ἄλλων.

Ἡ νήσος **Κέρκυρα**, κειμένη ἀπέναντι τῆς Ἠπείρου, εἶνε ἡ πυκνότερον κατοικουμένη ἑλληνικὴ νήσος (96.000 κατ.). Προσεγγίζει τὴν Ἠπειρον διὰ πορθμοῦ πλάτους 2 $\frac{1}{2}$ μίλις χιλιόμετρων καὶ καταλήγει πρὸς Ν. εἰς τὰ ἀκρωτήρια Ἀμφίπαγον (κ. Ἄσπρο) καὶ Λευκίμμη.

Ἦσον. Τὰ ὄρη τῆς εἶνε χαμηλά, τὸ δὲ ὑψηλότερον εἶνε ὁ Πανιοκράτωρ.

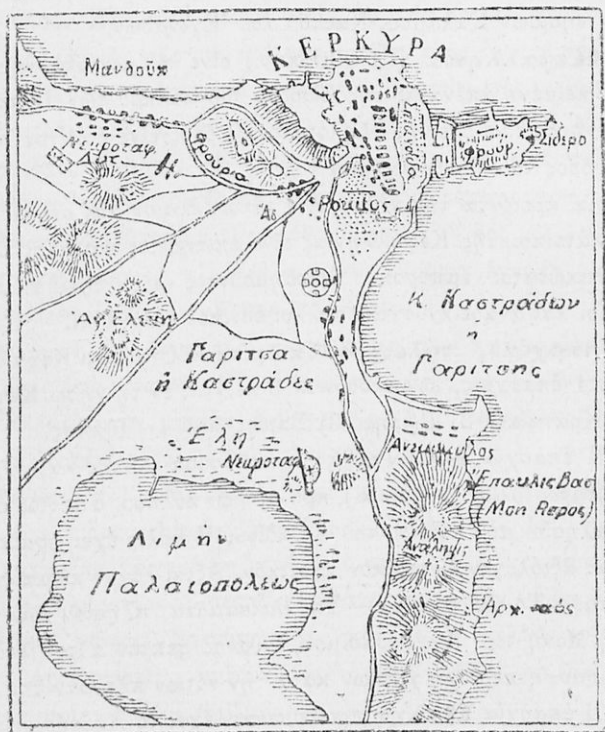
Φύσις τοῦ ἐδάφους. ἔχει καταφύτους καὶ θελκτικὰς πεδιάδας, αἱ ὁποῖαι παράγουσιν οἶνον, ἔλαιον καὶ ὀπώρας.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Κερκύρας περιέχει 3 ἐπαρχίας: 1) Κερκύρας, 2) Παξῶν καὶ 3) Λευκάδος.

1) Ἡ ἐπαρχία **Κερκύρας** ἔχει πρωτεύουσαν αὐτῆς καὶ τοῦ νομοῦ τὴν *Κέρκυραν* (κ. Κορφοί, 28 χιλ. κ.), παρὰ τὴν ἀρχαίαν «Κόρκυραν». Εἶνε πόλις ὠραία ἔχουσα φρούρια ἐνετικά, ἀνάκτορον βασιλικόν, τὸν τάφον καὶ τὸν ἀνδριάντα τοῦ πρώτου τῆς Ἑλλάδος κυβερνήτου Ἰω. Καποδιστρίου κλπ. Ὁ διάσημος ναὸς τῆς πόλεως εἶνε ὁ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, ἐν τῷ ὁποίῳ εὐρίσκεται τὸ σεπτὸν λείψανον τοῦ Ἁγίου. Προάστεια ἀξιολογώτερα εἶνε τὸ Μαντιοῦκι καὶ ἡ τερπνὴ Γαρίτσα, πλησίον τῆς ὁποίας κεῖται ἡ ὠραία ἔπαυλις τοῦ βασιλέως. — Πρὸς Ν. τῆς πόλεως καὶ παρὰ τὸ χωρίον Γαστοῦρι κεῖται τὸ «Ἀχίλλειον», ὠραιστάτη ἔπαυλις, κτισθεῖσα ὑπὸ τῆς αὐτοψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

κρατειρας τῆς Αυστρίας Ἐλισάβετ καὶ ἤδη ἀνήκουσα εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας Γουλιέλμον τὸν Β΄.

2) Ἡ ἐπαρχία **Παξῶν** ἀποτελεῖται ἐκ τῆς Παξοῦ καὶ τῆς Ἀντιπάξου. Ἡ κυρία νῆσος Παξὸς (κ. Παξοί) κατοικεῖται κατὰ μικρὰ χωρία καὶ ἔχει πρωτ. τὸν Γάϊον (300 κατ.).

Ἡ νῆσος Κέρκυρα

3) Ἡ ἐπαρχία **Λευκάδος** ἀποτελεῖται ἐκ τῆς νήσου Λευκάδος καὶ τῆς νησιδος Τάφου. Πρωτ. εἶνε ἡ Λευκάς (6.000 κατ.) κειμένη παρὰ τὴν λιμνοθάλασσαν καὶ τὸν ἰσθμὸν τῆς νήσου. Ἐπειδὴ ἡ νῆσος πάσχει ὑπὸ σεισμῶν, αἱ οἰκίαι αὐτῆς εἶνε ξύλιναι. Ἐτεραι κῶμαι τῆς νήσου εἶνε ἡ Καρὸν καὶ ὁ Ἅγιος Πέτρος, τοῦ ὁποίου ἐπίνειον ἡ Βασιλική.

δ') Νομός Κεφαλληνίας.

[83 χιλ. κ.]

Ο νομός ούτος αποτελείται ἐκ τῶν νήσων Κεφαλληνίας, Ἰθάκης καὶ τῶν νησίδων Καλάμου, Καστοῦ καὶ Ἐχινάδων.

Ἡ **Κεφαλληνία** (71.000 κατ.) εἶνε ἡ μερίστη νῆσος τῶν Ἴονίων, κειμένη ἀπέναντι τῆς εἰσόδου τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν.

Ἡ νῆσος εἶνε ὀρεινή, ὑψηλότατον δὲ ὄρος εἶνε ὁ *Αἶνος*, τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῶν Ἴονίων νήσων.

Κύρια προϊόντα τῆς νήσου εἶνε οἶνος, ἔλαιον καὶ σταφίς.

Οἱ κάτοικοι τῆς Κεφαλληνίας εἶνε ἐπιτήδευοι ναυτικοὶ καὶ ἐπιχειρηματικώτατοι ἔμποροι. Ἀποδημοῦντες εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν πλουτοῦσι καὶ ἀναδεικνύονται πολλοὶ ἐθνικοὶ εὐεργέται.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομός Κεφαλληνίας περιέχει 4 ἐπαρχίας, τῶν ὁποίων αἱ 3 κείνται ἐν τῇ νήσῳ Κεφαλληνία· 1) Κραναίας, 2) Πάλης, 3) Σάμης καὶ 4) Ἰθάκης.

1) Ἡ ἐπαρχία **Κραναίας** πρωτεύουσα ταύτης καὶ τοῦ νομοῦ εἶνε τὸ Ἀργοστόλιον (9.200 κ.), πρὸ μικροῦ κόλπου, ὃ ὁποῖος σχηματίζεται πλησίον τοῦ κόλπου τοῦ Λιβαδίου. Ἡ πόλις ἔχει ὠραίας οἰκοδομὰς καὶ ἀξιόλογον ἔμπορικὸν ναυτικόν. Ἀξίαι λόγου κῶμαι εἶνε τὰ *Λειληνᾶτα*. — Τὰ *Φαρακλᾶτα*. — Τὰ *Βαλσαμᾶτα*, πλησίον τῶν ὁποίων κεῖται ἡ Μονὴ τοῦ Ἁγ. Γερασίμου, ἔνθα τὸ σεπτὸν αὐτοῦ λείψανον. — Ἡ *Λιβαθῶ*, περιοχὴ χωρίων κατὰ τὴν νότιον πλευρὰν τῆς νήσου.

2) Ἡ ἐπαρχία **Πάλης** πρωτεύουσαν ἔχει τὸ *Ληξούριον* (4.000 κατ.), ἀπέναντι τοῦ Ἀργοστολίου.

3) Ἡ ἐπαρχία **Σάμης** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν *Σάμην* (ἢ *Αἰγιαλόν*, 706 κατ.). Βορειότερον ταύτης κεῖται ἡ περιοχὴ τῶν χωρίων *Πύλαρος*, τῶν ὁποίων κύριον εἶνε ἡ παράλιος *Ἁγία Εὐφημία*. Ἐν τῇ Ἐρίσσῳ εἶνε ἡ *Ἄσσοσ* (μετὰ ἐνετικῶ φρουρίου) καὶ τὸ *Φισκάρδον*.

4) Ἡ ἐπαρχία **Ἰθάκης** πρωτεύουσαν ἔχει τὴν *Ἰθάκην* (κ. Βαθύ, 3.700 κατ.), κειμένην ἀμφιθεατρικῶς εἰς ἀσφαλέςτατον λιμένα. Ἡ ἀρχαία Ἰθάκη ἔκειτο κατὰ τὴν Β. Δ. ἀκτὴν τῆς νήσου.

ε') Νομός Ζακύνθου.

[43 χιλ. κατ.]

Ὁ νομός οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῆς νήσου Ζακύνθου καὶ τῶν νησιδῶν Στροφάδων.

Ἡ νῆσος Ζάκυνθος κεῖται πρὸς Ν. τῆς Κεφαλληνίας· ἔχει δὲ σχῆμα τριγωνικὸν περίπου καὶ σχηματίζει πρὸς Ν. τὸν κόλπον τοῦ Κερίου. Μία γυμνὴ ὄροσειρὰ κατέχει τὸ δυτικὸν τῆς νήσου· ἑτέρα δὲ λοφοσειρὰ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν καταλήγει εἰς τὸ κατάφυτον ὄρος Σκοπός. Τὸ ἄλλο μέρος τῆς νήσου εἶνε πεδινὸν καὶ εὐφορώτατον κατάφυτον ἐξ ἀμπέλων, ἑλαιῶν, ὀπωροφόρων δένδρων καὶ ἀνθέων, διὰ τοῦτο δὲ ἡ νῆσος ὀνομάζεται « Ἄνθος τῆς Ἀνατολῆς ».

Παράγει σιαφίδα, οἶνον, ἔλαιον καὶ ὀπώρας· ἔχει δὲ καὶ πηγὰς πισσαοφάλιου κατὰ τὸν κόλπον τοῦ Κερίου.

Φυσικὴ κατάστασις, ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Ἡ νῆσος πάσχει ὑπὸ σεισμῶν. Οἱ κάτοικοι δ' αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, εἰς τὴν μικρὰν βιομηχανίαν τῆς σαπωνοποιίας καὶ τὸ ἐμπόριον, διακρίνονται δὲ ἐπὶ φιλομουσίᾳ.

Πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομός Ζακύνθου ἀποτελεῖ μίαν ἐπαρχίαν. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Ζάκυνθος (13.000 κατ.), ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας. Ἐνταῦθα ὑπάρχει ὁ ναὸς τοῦ Ἁγ. Διονυσίου, ἐν τῷ ὀπίῳ φυλάσσεται τὸ σεπτὸν λείψανον τοῦ ἁγίου. Εἶνε δὲ πατρίς τοῦ ἔθνικοῦ ποιητοῦ Σολωμοῦ. Ἡ νῆσος ἔχει πολλὰς κώμας καὶ χωρῖα. Ἀξιολογώτερα τούτων εἶνε τὸ Μαχαιράδον, τὸ Γερακάριον, τὸ Κατασιάριον καὶ αἱ Βολίμες.

Συγκοινωνία τῶν νήσων τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος. Ἡ συγκοινωνία τῶν νήσων ἐκτελεῖται δι' ἀτμοπλοίων καὶ ἰστιοφόρων. Εἰδικαὶ ἀτμοπλοικαὶ γραμμαὶ ἀναχωροῦσιν ἐκ Πειραιῶς διὰ Σῦρον καὶ τὰς λοιπὰς Κυκλάδας. Μία γραμμὴ πλέει εἰς Κάροστον, Κύμην καὶ Σκῦρον, διὰ δὲ τοὺς πρὸς τὸν Εὐβοϊκὸν λιμένας τῆς Εὐβοίας χρησιμοποιοῦνται αἱ πρὸς Βόλον διευθυνόμεναι γραμμαὶ προσεγγίζουσαι εἰς Ἀλιβέριον, Χαλκίδα, Λίμνην, Αἰδηψὸν (τὸ θέρος) καὶ Ὁρεούς. Ἡ Χαλκίς συγκοινωνεῖ μετὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ διὰ σιδηροδρόμου.

Ἀτμόπλοιά τινα ἐκ τοῦ Βόλου πλέουσι καὶ εἰς τὰς νήσους τῶν Βορείων Σποράδων, Σκίαθον καὶ Σκόπελον.

Αἱ νῆσοι Κύθηρα καὶ Ζάκυνθος συγκοινωνοῦσι μετὰ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος διὰ τῶν ἀτμοπλοίων τὰ ἑποῖα ἐκτελοῦσι τὸν περίπλου τῆς Πελοποννήσου. Αἱ δὲ λοιπαὶ Ἴονιοι νῆσοι συγκοινωνοῦσι δι' ἀτμοπλοϊκῶν γραμμῶν, αἵτινες ἐκ Πειραιῶς διέρχονται διὰ τοῦ Κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου· προσεγγίζουσι δὲ εἰς τὴν Ἰθάκην, εἰς διαφόρους λιμένας τῆς Κεφαλληνίας, εἰς τὴν Λευκάδα, εἰς τοὺς Παξοὺς καὶ εἰς τὴν Κέρκυραν.

Β' ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ

[61.400 □ χιλ.—2.400.000 κατ.]

Αἱ διὰ τῶν δύο νικηφόρων πολέμων ἐλευθερωθεῖσαι Ἑλληνικαὶ χῶραι εἶνε αἱ ἑξῆς· 1) Ἡπειρος, 2) Βορεία Θεσσαλία, 3) Μέγα μέρος τῆς Μακεδονίας, 4) Πολλαὶ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ 5) Ἡ μεγαλόνησος Κρήτη.

1) ΗΠΕΙΡΟΣ

[15.500 □ χιλ. — 500 περίπου χιλ. κατ.]

Ὅρια. Ἡ ἐλευθερωθεῖσα Ἡπειρος ὀρίζεται πρὸς Α. ἀπὸ μὲν τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος διὰ τοῦ Ἀράχθου ποταμοῦ, ἀπὸ δὲ τῆς Μακεδονίας διὰ σειρᾶς ὄρεων, τὰ ὅποια ὑπάγονται εἰς τὴν Πίνδον. Πρὸς Β. ὀρίζεται ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας. Βρέχεται δὲ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἴονίου πελάγους καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου.

Ὅριζόντιος διαμελισμός. Ἡ Ἡπειρος δὲν ἔχει πολλοὺς κόλπους· σπουδαιότεροι εἶνε ὁ τοῦ Αἰλῶνος καὶ ὁ Ἀμβρακικός. Ἀκρωτήρια δὲ ἔχει τὸ Ἀκροκεραύνιον (κ. Γλωσσαν).

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ὅλη ἡ χώρα διασχίζεται ἀπὸ ὄρη δασώδη καὶ ἀπότομα, τὰ ὅποια ἐκτείνονται κατὰ παραλλήλους ὄροσειρὰς πρὸς τὸ Ἴόνιον πέλαγος. Μετὰ τοῦ κεντρικοῦ ὄρους τῆς Πίνδου Λάκμου (κ. Περιστέρι—Ζυγὸς) ἐνοῦται ἡ Τύμφη (κ. Παληοβοῦνι) καὶ τὸ ὕψιστον Βόϊον (κ. Σμόλικα—Γράμμος) κατὰ τὰ ὄρια τῆς Ἡπέιρου καὶ τῆς Μακεδονίας. Παραλλήλως τούτων ἐκτείνεται τὸ Μιαικέλι καὶ τὰ Νεμέριτζικα. Πρὸς δὲ τὴν ἀκτὴν Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τοῦ Ἰονίου ὑφθύνται τὰ Κεραύνια (κ. τῆς Χιμάρρας), τὰ ὅποια προεκτείνονται μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀκροκεραυνίου. Ἐν Νοτίῳ Ἠπείρῳ ὑφθύνται ὁ Τόμαρος (κ. Ὀλύτσικα) καὶ τὰ ἀπόκρημα ὄρη τοῦ ἡρωικοῦ Σουλίου.

Μεταξὺ τοῦ Μιτσικελίου καὶ τοῦ Τομάρου ἐκτείνεται τὸ μόνον εὐρὺ ὀροπέδιον τῶν Ἰωαννίνων· παράλιοι δὲ πεδιάδες αἱ ὅποια σχηματίζονται εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν μεγάλων ποταμῶν εἶνε ἢ Ἀμβρακική καὶ ἡ τοῦ Ἀφῶν καὶ Ἄφου.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Ἄφον (κ. Βερατιανὸν) καὶ τὸν Ἀφῶν, τὸν Θύαμιν (κ. Καλαμᾶν), τὸν Ἀχέροντα καὶ τὸν Λοῦθρον.

Λίμνες. Λίμνας ἔχει τὴν Ἀχερουσίαν καὶ τὴν Παμβώτιν (κ. λίμνην τῶν Ἰωαννίνων), τῆς ὁποίας τὰ ὕδατα διὰ καταβοθρῶν χύνονται εἰς τὸν Θύαμιν.

Κλίμα. Εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν.

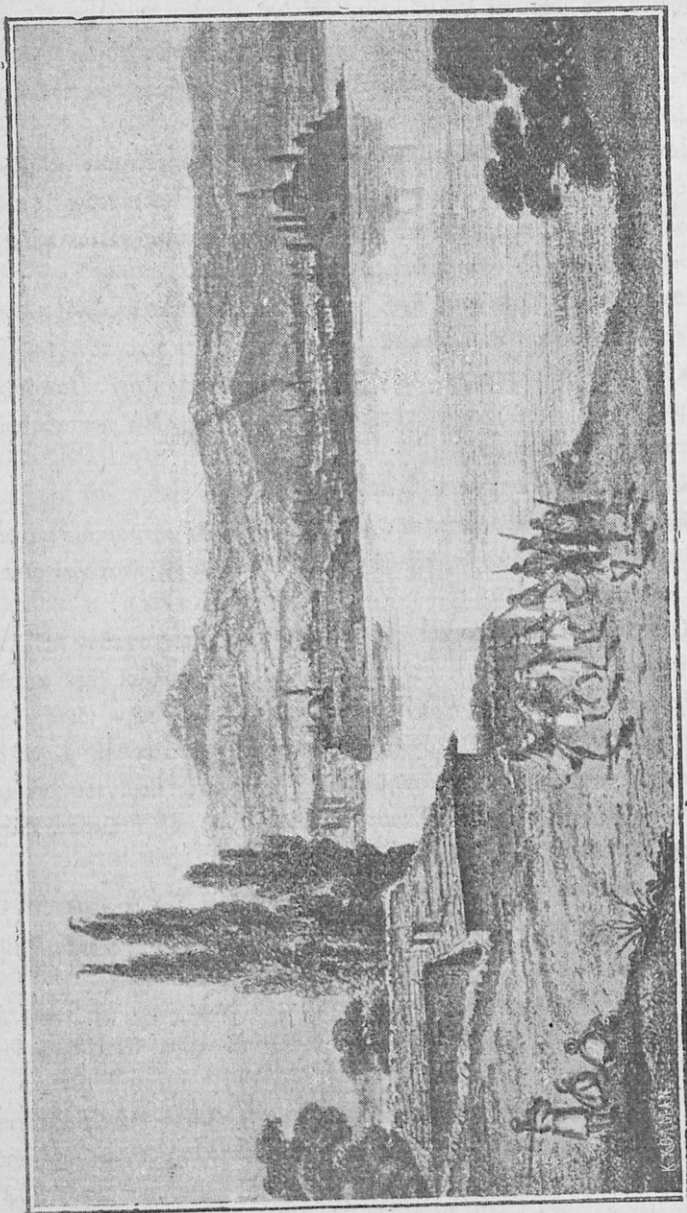
Προϊόντα. Προϊόντα τῆς Ἠπείρου εἶνε δημογριακοὶ καρποὶ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, εἰς δὲ τὰς πεδιάδας παράγεται καὶ οἶνος, ἔλαιον καὶ ἐσπεριδοειδῆ.

Κάτοικοι. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἠπείρου, πάντες σχεδὸν Ἕλληνες. διακρίνονται διὰ τὴν φιλοπατρίαν αὐτῶν· πολλοὶ ἐξ αὐτῶν πλουτήσαντες εἰς ξένα μέρη εὐηργέτησαν ὄχι μόνον τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῶν πατρίδα, ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρον τὸ ἔθνος, ἰδρύσαντες μεγαλοπρεπέστατα εὐεργετικὰ καταστήματα ἐν Ἀθήναις. Τοιοῦτοι ἔθνηκοὶ εὐεργέται εἶνε ὁ Τοσίτσας, ὁ Στουρνάρας, ὁ Σίνας, οἱ Ῥιζάραι, Ζάππαι, Χατζηκῶσται, Ἀβέρωφ καὶ ἄλλοι.

Διοικητικὴ κτιτάσεις καὶ πόλεις. Νῦν ἡ χώρα αὕτη διακρίνεται εἰς ἐλευθέραν καὶ εἰς αὐτόνομον. Ἡ ἐλευθέρα περιλαμβάνει δύο νομοὺς: 1) τῶν Ἰωαννίνων, 2) τῆς Πρεβέζης.

Ὁ νομὸς Ἰωαννίνων διαιρεῖται εἰς 6 ἐπαρχίας: 1) Ἰωαννίνων, 2) Μεισόβου, 3) Παραμυθίας, 4) Φιλιατῶν, 5) Πρωγονίου καὶ 6) Κονίτσης.

1) Ἐπαρχία Ἰωαννίνων· ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Ἰωάννινα (33.000 κατ.), παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, καταληφθέντα ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ δι' ἡρωϊκῆς ἐφόδου τῇ 21 Φεβρουαρίου 1913. Πρὸς Ν. τούτων κεῖται τὸ ὀχυρώτατον φρούριον Μπιζάνι· τὸ ὅποιον ἀπόρθητον θεωρούμενον ἐξεπόρθησεν ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ὑπὸ τὴν

Τουλόννα.

ἀρχηγίαν τοῦ δαφνοστεφοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου. Πρὸς τὸ ΝΔ. μέρος τῶν Ἰωαννίνων καὶ ὑπὸ τὸν Τόμαρον ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Δωδώνη, ἔπου ὑπῆρχε τὸ ἀρχαιότατον μαντεῖον τοῦ Διός. — Ζαγόριον, μία περιοχὴ 46 χωρίων μεταξὺ τοῦ Μιτσικελίου καὶ τῆς Τύμφης. Πρὸς Ν. τοῦ Ζαγορίου κεῖται τὸ Συράκον, ὄρεινὴ κωμόπολις.

2) Ἐπαρχία **Μετσόδου**· ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Μέτσοβον (8.500 κατ.), κατὰ δίοδον τοῦ Λάκμου, ἥτις φέρει ἐξ Ἠπείρου εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Εἶνε πατρίς τῶν ἐθνικῶν εὐεργετῶν Τοσίτσα, Στουρνάρα καὶ Ἀβέρωφ.

3) Ἐπαρχία **Παραμυθίας**· ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Παραμυθίαν, παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Κωκυτοῦ (4.800 κατ.), συγκοινωνοῦσα μετὰ τῶν Ἰωαννίνων δι' ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ.

4) Ἐπαρχία **Φιλιππῶν**· ταύτης πρωτεύουσα εἶναι Φιλιᾶται (2.500 κατ.), πέραν τοῦ Θυάμιδος. Ἐπίνειον αὐτῶν εἶνε ἡ Σαγιάς, ἀπέναντι τῆς Κερκύρας. — Κορίσπολις (2.000 κατ.), κωμόπολις ποιμενική. — Πλησιβίτσα, εὐφορος κώμη.

5) Ἐπαρχία **Πωγωνίου**· ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Πωγώνιον, κωμόπολιν γεωργικὴν καὶ ποιμενικήν. — Δελβινάκιον, κώμη γεωργική καὶ Βοστίνα, κώμη ποιμενική.

6) Ἐπαρχία **Κονίτσης**· ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Κόνιτσαν (6.000 κατ.) παρὰ τὸν ποταμὸν Ἄφρον.

2) Ὁ νομὸς **Πρεβέζης** διαιρεῖται εἰς δύο ἐπαρχίας· 1) Πρεβέζης καὶ 2) Μαργαριτίου.

1) Ἐπαρχία **Πρεβέζης**· αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Πρεβέζαν (9.000 κατ.), ἥτις εἶναι καὶ τοῦ νομοῦ, κατέχει τὸ νοτιώτατον μέρος τῆς Ἠπείρου, παρὰ τὸν ὁμώνυμον πορθμὸν καὶ ἀπέναντι τοῦ Ἀχτίου. Εἶνε ἐπίνειον τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἔδρα μητροπόλιτου. — Λοῦρος καὶ Φιλιππιάς (3.000 κατ.), μεσόγειαι κῶμαι.

2) Ἐπαρχία **Μαργαριτίου**· ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Πάργαν (4.000 κατ.), ἀπέναντι τῶν Παξῶν, διάσημον διὰ τὴν τραγικὴν μοῖραν τῶν κατοίκων αὐτῆς κατὰ τὸ 1819, ὅτε ἐπωλήθη ὑπὸ τῶν Ἀγγλων εἰς τὸν Ἀλῆ πασάν. — Μαργαρίτι (3.000 κατ.), κωμόπολις ποιμενική. — Σοῦλι, ἐπὶ δυσπρόσιτων βράχων, πατρίς τῶν ἡρώων Σουλιωτῶν.

Ἡ περιοχὴ τοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ αἱ ἐπαρχίαι Κορυτσᾶς καὶ

Κολωνίας ἀπετέλεσαν τὴν αὐτόνομον Ἡπειρον, ἣτις κατελήφθη ἐσχάτως πάλιν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Συγκοινωνία τῆς Ἡπείρου. Ἡ ἐν Ἡπείρῳ συγκοινωνία ἐκτελεῖται δι' ἀμαξιτῶν ἢ ἡμιονικῶν ὁδῶν, οὐδεμία δὲ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ εἶνε κατεσκευασμένη. Αἱ κυριώταται ὁδοὶ τῆς Ἡπείρου εἶνε: Ἰωαννίνων—Ἀρτης. Ἰωαννίνων—Πρεβέζης. Ἰωαννίνων—Παραμυθίας. Ἰωαννίνων—Δελβίνου—Ἀγ. Σαράντα, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπάρχει καὶ διακλάδωσις φέρουσα εἰς Ἀργυρόκαστρον. Ἰωαννίνων—Κολωνίας—Κορυθαῖς. Ἡδὴ ἡ συγκοινωνία Πρεβέζης καὶ Ἰωαννίνων ἐκτελεῖται δι' αὐτοκινήτων.

Ἀτμόπλοια δὲ προσεγγίζουσιν εἰς λιμένας τῆς Ἡπείρου, ὡς εἰς Πρέβεζαν, Σαγιάδα, Ἀγίους Σαράντα καὶ Αὐλῶνα

2) ΒΟΡΕΙΟΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑ

[1.900 □ χιλ.—36 χιλ. κατ.].

(Ἰδὲ σελ. 17. Ἐπαρχία Ἐλασσόνας).

3) ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

[31.000 □ χιλ.—1.200.000 κατ.].

Ἐκτασις. Ἡ Ἑλληνικὴ Μακεδονία, ἐκτεινομένη πρὸς Β. τῆς Θεσσαλίας καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, εἶνε ἡ μεγαλυτέρα καὶ πλουσιωτέρα Ἑλληνικὴ χώρα.

Ὅροι. Ἡ Ἑλληνικὴ Μακεδονία ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Σερβικῆς καὶ Βουλγαρικῆς Μακεδονίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Ἡπείρου καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Θράκης, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τοῦ ποταμοῦ Νέστου καὶ τοῦ ὄρους Ῥοδόπης.

Κόλποι. Κόλποι ἔχει τὸν τῆς Καβάλλας, τὸν Στρυμονικόν, τὸν Σιγγιτικόν (Ἀγίου Ὄρους), τὸν Τορωναῖον (κ. τῆς Κασσάνδρας) καὶ τὸν Θερμαϊκόν (κ. τῆς Θεσσαλονίκης).

Χερσονήσοι. Χερσονήσους ἔχει τὴν Χαλκιδικὴν καὶ τὰς τρεῖς μικρὰς Ἀκτὴν (κ. Ἄγιον Ὄρος), Σιθωνίαν (κ. Λόγγον) καὶ Παλλήνην (κ. Κασσάνδραν).

Ἡ Ὄρη ἔχει τὸν Σκάρδον, τὴν Κανδαουίαν, τὸ Βόϊον, τὴν Τύμ-
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

φην, τὰ Καμβούνια, τὸν Ὀλυμπον, τὸν Πίερον, τὸ Βέρομιον, τὴν Κεοκίνην καὶ τὴν Ῥοδόλην. Ἐν δὲ τῇ Ἀκτῇ ὑψοῦται ὁ Ἄθως (κ. Ἅγιον Ὄρος).

Πεδιάδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν τῆς Φλωρίνης, τῶν Καϊλαρίων, τῆς Καστορίας, τῆς Θεσσαλονίκης, τῶν Σερρῶν καὶ τῆς Δράμας.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Ἀλιάκμονα, τὸν Λουδίαν, τὸν Ἀξιόν, τὸν Στρομόνα καὶ τὸν Ἀγγίτην.

Λίμναι. Λίμνας ἔχει τὴν Λυχνίτην, τὴν Πρόσπαν, τὴν Ὀρεσιάδα (κ. τῆς Καστορίας), τὴν Βεγορρίτην, τὴν Βόλβην καὶ τὴν Κεοκινίτιδα.

Κλίμα καὶ προϊόντα. Ἡ Μακεδονία ἔχει κλίμα εὐκρατον. Τὰ ὄρη αὐτῆς εἶνε δασώδη καὶ ἐν τοῖς σπλάγγχοις αὐτῶν ἐγκλείουσι πλοῦτον μετάλλων. Αἱ πεδιάδες παράγουσι ἀφθότους δημητριακοὺς καρπούς, ὄσπρια, οἶνον, ἔλαιον, βάμβακα, καπνόν, τρέφονται δὲ καὶ πολλὰ ἀγέλαι κτηνῶν.

Κάτοικοι καὶ ἀσχολίαι αὐτῶν. Οἱ κατοικοῦντες ἐν Μακεδονίᾳ Ἕλληνες (περὶ τὸ 1 ἑκατομ.) διαφυλάττουσι καθαρὰν τὴν καταγωγὴν αὐτῶν καὶ τὴν γλῶσσαν. Ἀνακτῆσαντες νῦν τὴν πρὸ αἰώνων ἀπολεσθεῖσαν ἐλευθερίαν αὐτῶν καὶ ἀπαλλαγέντες τῶν βουλγαρικῶν κακουρηγμάτων μέλλουσι νὰ προσδεύσωσι ἐν τῇ πλουσίᾳ αὐτῶν χώρᾳ. Κατοικοῦσι ἔτι καὶ Τοῦρκοι καὶ ὀλίγοι Βλάχοι.

Οἱ κάτοικοι τῆς Μακεδονίας ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν ὑλοτομίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν.

Πολιτικὴ διαίρεσις. Ἡ Μακεδονία, ἀποτελοῦσα προσωρινῶς μετὰ τῆς ἐπαρχίας Ἐλασσόνης τὴν Γενικὴν Διοίκησιν τῆς Μακεδονίας, διαιρεῖται εἰς 5 νομοὺς, α') Θεσσαλονίκης, β') Κοζάνης, γ') Φλωρίνης, δ') Σερρῶν καὶ ε') Δράμας.

α') Νομὸς Θεσσαλονίκης.

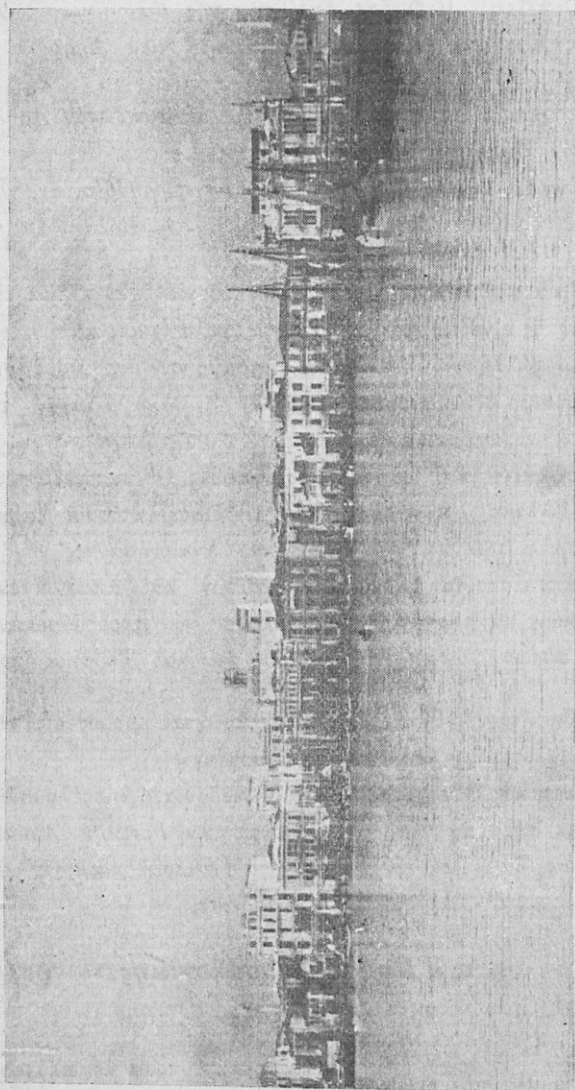
[500 χιλ. κατ.]

Ὄρη. Ὁ νομὸς Θεσσαλονίκης κατέχει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Μακεδονίας μετὰ τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου.

Φυσικὰ ὄρια σχηματίζουν Ν. Δ. τὰ ὄρη Ὀλυμπος, Πίερος, Βέρομιον, Β. Δ. ὁ Βόρας καὶ πρὸς Β. ἡ Κεοκίνη (κ. Μπέλες).

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἐτερον ὄρη ὁ Χορτιάτης, ὁ Χολομών καὶ ὁ Ἄθως, ἐν τῇ Χαλκιδικῇ.

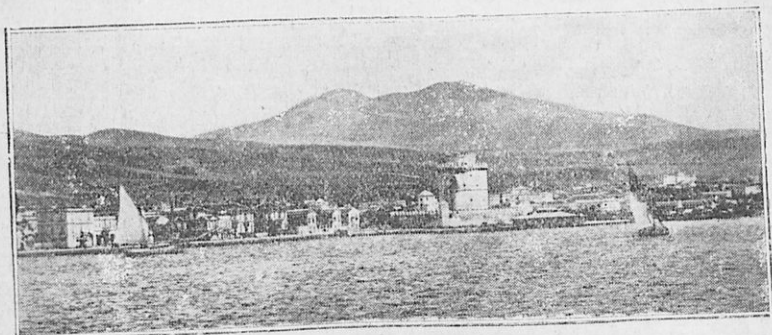

Ἡ προκομιά καὶ ὁ Λευκὸς Πύργος τῆς Θεσσαλονίκης.

Πεδιάς εἶνε ἡ μεγάλη καὶ εὐφορος τῆς Θεσσαλονίκης.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ποταμοὶ εἶνε ὁ Ἀλιάκμων, ὁ Λουδίας καὶ ὁ μέγιστος Ἰσθμίου.

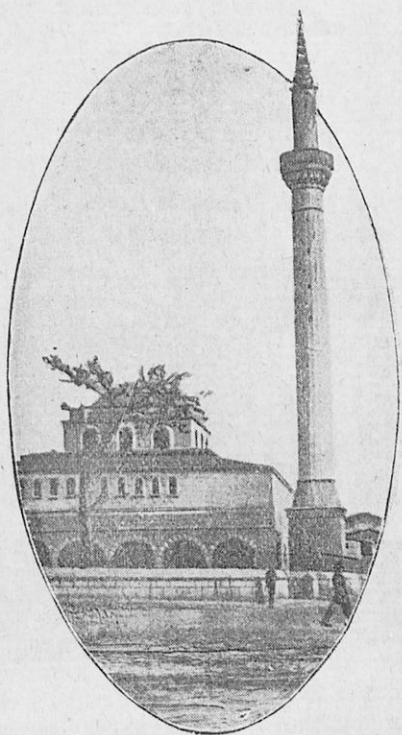

Ἡ κεντρικὴ προκυμαία τῆς Θεσσαλονίκης.

Λίμνη δὲ ἡ Βόλβη
καὶ ἄλλαι μικρότεραι.

**Διαίρεσις καὶ πό-
λεις.** Ὁ νομὸς οὗτος διαι-
ρεῖται εἰς ἑπτὰ ἑπαρχίας·
1) Θεσσαλονίκης, 2) Βε-
ροίας, 3) Ἐδέσσης, 4) Γε-
νιτσῶν, 5) Κιλκίς, 6) Νοτίων
καὶ 7) Χαλκιδικῆς.

1) Ἡ ἑπαρχία **Θεσσα-
λονίκης** ἔχει πρωτεύουσαν
τοῦ νομοῦ καὶ ὅλην τῆς Μα-
κεδονίας τὴν Θεσσαλονικὴν
(160.000 κατ.), ἐκτισμένην
ἀμφιθεατρικῶς εἰς τὸ βάθος
τοῦ θερμαϊκοῦ κόλπου. Χρη-
σιμεῖ ὡς ἐπίνειον τῆς Μα-
κεδονίας καὶ ἔχει εὐρύχωρον
λιμένα καὶ μέγα ἐμπόριον·
ἐνταῦθα καταλήγουσιν οἱ σι-
δηροδρομοὶ τῆς Εὐρώπης.

Ναὸς τῆς ἁγίας Σοφίας (τζαμίον ἐπὶ Τουρκ.)

Εἶσοδος τοῦ Βασιλέως Γεωργίου καὶ τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου εἰς τὴν ἀνακτιθεῖσαν Θεσσαλονίκην
(29 Ὀκτωβρίου 1912)

Οἱ περισσότεροι κάτοικοι αὐτῆς εἶνε Ἑβραῖοι· οἱ δ' Ἕλληνες ἔχουσι
πολλὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια. Ἡ Θεσσαλονίκη ἀνεκτήθη ὑπὸ τῶν

Οἱ περίφημοι καταρράκται τῶν Βοδενῶν.

Ἑλλήνων τῇ 26ῃ Ὀκτωβρίου 1912, ἡμέρᾳ τῆς ἐορτῆς τοῦ πολιοῦ-
χου τῆς πόλεως Ἁγίου Δημητρίου. Λαγκαδᾶς, παρὰ τὴν ἐμόνυμον
λίμνην, καὶ Λαχανᾶς, ὀνομαστὴ κώμη διὰ τὴν περιφανῆ νίκην τῶν
Ἑλλήνων κατὰ τῶν Βουλγάρων (Ἰούνιος 1913). — Κίτρος, εὐφορος
κώμη. — Δίκατερίνη, ὄχι μακρὰν τῆς θαλάσσης. — Λιτοχώριον καὶ
Δεφτοκαρυά, νοτιώτερον. — Πλαταμῶν, εὐφορος κώμη.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

2) Ἡ ἐπαρχία **Βεροίας**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ Βέροια (16.000 κατ.), ὄχι μακρὰν τοῦ Ἀλιάκμονος, ἀρχαιοτάτη πόλις καὶ ὠραία. — Νιάουσα (6.000 κατ.), Β. Δ. τῆς Βεροίας.

3) Ἡ ἐπαρχία **Ἐδέσσης**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ Ἐδεσσα (κ. Βοδενά, 15.000 κατ.), ἡ ἀρχαιοτάτη πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας, ὀνομαστή διὰ τοὺς καταρράκτας τῆς. — Μεσημέριον, εὐφορος κώμη. — Ὀστροβον, παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, καὶ Κόισανα, εὐφοροὶ κωμπόλεις

4) Ἡ ἐπαρχία **Γενιτσῶν**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὰ Γενιτσά (10.000 κατ.), τὰ ὁποῖα εἶνε παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην καὶ εἶνε ὀνομαστά διὰ τὴν μεγάλην μάχην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων, διὰ τῆς ὁποίας ἐξησφαλίσθη ἡ προέλασις τοῦ Ἑλληνικοῦ

Ἡ Μονὴ τῆς Μεγίστης Λαύρας.

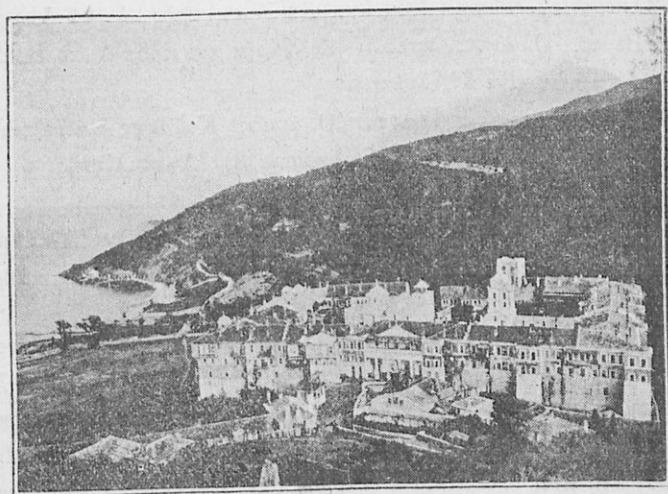
στρατοῦ πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην (20 Ὀκτωβρίου 1912). — Πλησίον αὐτῆς κεῖνται τὰ ἑρείπια τῆς ἀρχαίας «Πέλλης», πρωτευούσης ἄλλοτε τῆς Μακεδονίας. Ἐν ταύτῃ ἐγεννήθη ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος. — Πέτροβον, κωμόπολις γεωργικὴ καὶ Γουμένισα, κωμόπολις ποιμενικὴ.

5) Ἡ ἐπαρχία **Κιλκίς**· κεῖται βορειότερον. Πρωτ. εἶνε ἡ κωμόπολις Κιλκίς, ὀνομαστή διὰ τὴν ἡρωϊκὴν ἐπίθεσιν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Βουλγάρων οὓς ἐξεδίωξαν οἱ Ἕλληνες ἐκ τῶν ὀχυρωμά-

των διὰ τῆς λόγχης. Παρ' αὐτὸ ἐκτίσθη νῦν ἡ Νέα Στροῶνιτσα.
— Πλανίτσα καὶ Πέικοβον, κώμοπόλεις ποιμενικαί.

Μονὴ Βατοπεδίου.

Μονὴ Ἰβήρων.

6) Ἡ ἐπαρχία **Νοτίων** εἶνε ἡ βορειοδυτικωτάτη τοῦ νομοῦ καὶ εὐφορωτάτη (κ. τῆς Καρατζόβας). Πρωτ. εἶνε τὰ **Νότια**, ἕτεροι δὲ Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς 5

κωμοπόλεις εὐφροώταται εἶνε τὸ Σούμποσκον, τὰ Λιβάδια, ἡ Μαγιαδάρη καὶ Καραζόβα.

7) Ἡ ἐπαρχία **Χαλκιδικῆς** περιλαμβάνει τὴν ὁμώνυμον χερσόνησον καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὸν Πολύγυρον. Ἐτεροι αἱξιαλόγου κῶμαι εἶνε ἡ Γαλάτισσα, ἡ Λαριγόβη καὶ ἡ Ἱερισσός. Ἐνταῦθα τὴν παλαιὰν ἐποχὴν ἦσαν σημαντικαὶ πόλεις, ὡς ἡ Ὀλυνθος, ἡ Ποτεΐδαια καὶ τὰ Στάγισα, ἡ πατρὶς τοῦ Ἀριστοτέλους. — Ἐν τῇ Σιθωνίᾳ (κ. τοῦ Λόγγου· μεγίστη εἶνε ἡ Συκιά. — Ἐν δὲ τῇ Ἀκτῇ (τοῦ Ἀγ. Ὄρους), ἣτις εἶνε τερπνοτάτη, κεῖνται 20 Μοναί, 12 σκῆται καὶ 204 κελλίαι. Εἰς ταύτας κατοικοῦσι περὶ τὰς 7 χιλ. μοναχοί, Ἑλλήνων καὶ Σλαύων (ἰδίως Ῥώσων). Διοικοῦνται δ' αὐταὶ ὑπὸ τῆς «Ἱερᾶς Συνάξεως», ἣτις ἐδρεύει ἐν τῷ μοναδικῷ χωρίῳ τοῦ Ἀγίου Ὄρους, ταῖς Καραυαῖς. Αἱ μέγιστα Μοναί τοῦ Ἄθω εἶνε τρεῖς· ἡ τῆς μεγίστης Λαύρας, τοῦ Βατοπεδίου καὶ τῶν Ἰδῆρων.

β') Νομὸς Κοζάνης.

[180 χιλ. κατ.]

Θέσεις καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς Κοζάνης κατέχει τὸ Ν. Δ. τμήμα τῆς Μακεδονίας. Φυσικὰ ὄρια σχηματίζουνσι πρὸς Α. τὰ ὄρη Βέρμιον, Πίερος, Ὀλυμπος, πρὸς Ν. τὰ Χάσια καὶ πρὸς Δ. τὸ Βόιον.

Ποταμοὶ εἶνε δ' Ἀλιάκμων.

Διαιρέσεις καὶ πόλεις. Ὁ νομὸς Κοζάνης διαιρεῖται εἰς ἕξ ἐπαρχίας· 1) Κοζάνης, 2) Καϊλαρίων, 3) Ἀνάσελίτσης, 4) Γρεβενῶν, 5) Σερβίων καὶ 6) Ἐλασσόνος.

1) Ἡ ἐπαρχία **Κοζάνης** ἐκτείνεται παρὰ τὸν Ἀλιάκμονα. Ταύτης πρωτεύουσα εἶνε ἡ Κοζάνη (6.000 κατ.), πόλις καθαρῶς Ἑλληνική.

2) Ἡ ἐπαρχία **Καϊλαρίου**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὰ Καϊλάρια (3.000 κατ.) Ἄλλα χωρία εἶνε τὸ Κομανὸν καὶ Ναλμπάνκιοι, πλησίον τῶν ὁποίων οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τοὺς Τούρκους.

3) Ἡ ἐπαρχία **Ἀνάσελίτσης**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ Σιάτισσα (6.000 κατ.), ὄχι μακρὰν τοῦ Ἀλιάκμονος. — Δειψίστη καὶ Τσοτύλιον, δυτικώτερον.

4) Ἡ ἐπαρχία **Γρεβενῶν**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὰ Γρεβενά, μικρὰ κώμη (ἔδρα μητροπόλιτου) καὶ ἡ Σαμαρίνα.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

5) Ἡ ἐπαρχία **Σερβίων** πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὰ Σέρβια, ἔχι μακρὰν τῆς ὀχυρᾶς διόδου τῆς Πόρτας (κ. Βολουστάνας), γνωστῆς ἐκ τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου. — Βελβενδὸς καὶ Καταφύγιον, κῶμαι ὑπὸ τὸν Πίερον.

γ') Νομὸς Φλωρίνης.

[143 χιλ. κατ.]

Θέσις. Ὁ νομὸς οὗτος κατέχει τὸ Β.Δ. τμήμα τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας, ὀριζόμενος πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Κοζάνης καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἡπείρου.

Ὅρη. Ὁ Βαρνοῦς (Β.Δ.), τὸ Βόϊον καὶ ὁ Βόρας (Β.Α.).

Ποταμὸς. Ὁ Ἀλιάκμων (πρὸς Ν.).

Λίμνη. Ἡ Πρέσπα (Β.Δ.) καὶ ἡ Ὀρεσιὰς (κ. τῆς Καστορίας).

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Ὁ νομὸς οὗτος περιέχει δύο ἐπαρχίας, τὴν τῆς Φλωρίνης καὶ τὴν τῆς Καστορίας.

1) Ἡ ἐπαρχία **Φλωρίνης** ἔχει πρωτεύουσαν αὐτῆς καὶ τοῦ νομοῦ τὴν Φλώριαν (10 χιλ. κατ.), ἣ ὁποία εἶνε ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Μογλενῶν. — Μπάνιτσα, Σωτήρ καὶ Σόροβιτς, χωρῖα γνωστὰ ἐκ τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου.

2) Ἡ ἐπαρχία **Καστορίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Καστορίαν (8 χιλ. κατ.), παρὰ τὴν δμώνυμον λίμνην, πεφημισμένην διὰ τοὺς ἰχθῦς τῆς. Ἡ πόλις ἐξάγει καὶ γουναρικά. — Κλεισοῦρα. — Χροῦπιοτσα καὶ Βογάνιτσκον, μεγάλα χωρῖα.

δ') Νομὸς Σερρῶν.

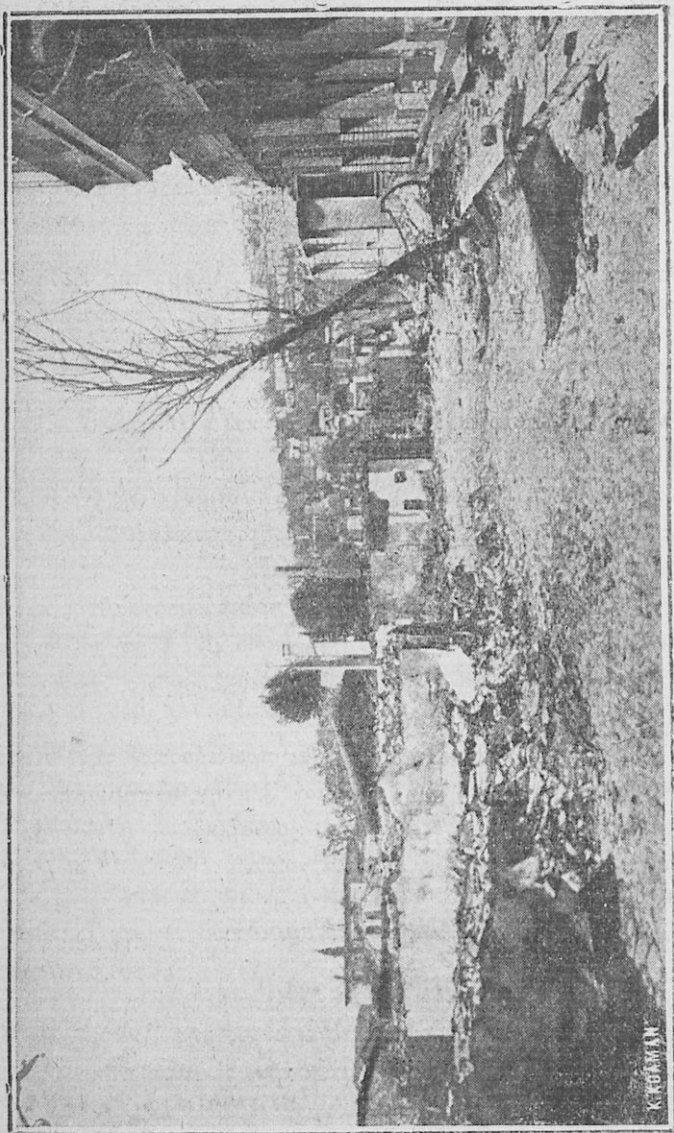
[136 χιλ. κατ.]

Θέσις. Ὁ νομὸς Σερρῶν κατέχει μέρος τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ἣτις εἶνε εὐφορωτάτη. Διατέμνεται δὲ κατὰ μῆκος ὑπὸ τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ.

Ὅρη. Ἡ Κερκίνη (Μπέλες) πρὸς Β. καὶ τὸ Παγγαῖον Ν.Α.

Πεδιάς. Ἡ τῶν Σερρῶν, εὐφορωτάτη.

Ποταμοί. Ὁ Στρυμὼν καὶ ὁ Ἀγγίτης, ὅστις χύνεται εἰς τὴν λίμνην Κερκινίτιδα.

Ἐρείπια τῶν Σερρών.

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Διαιρεῖται εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας, ἧτοι 1) τῶν *Σερρῶν*, 2) τῆς *Νιγρίτης*, 3) τῆς *Ζίχνης* καὶ 4) τοῦ *Σιδηροκάστρου*.

1) Ἡ ἐπαρχία **Σερρῶν** ἔχει πρωτεύουσαν αὐτῆς καὶ τοῦ νομοῦ τὰς *Σέρρας* (45.000 κατ.), ἑλληνικωτάτην πόλιν βιομηχανικὴν καὶ ἐμπορικὴν. Κατὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, κατὰ δὲ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον οὗτοι πρὶν φύγῃσι κατέστρεψαν ταύτην.

2) Ἡ ἐπαρχία **Νιγρίτης** πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ κωμόπολις *Νιγρία*, γνωστὴ διὰ τὰς σφαγὰς τῶν ἀθῶν κατοίκων αὐτῆς ὑπὸ τῶν θηριωδῶν Βουλγάρων.

3) Ἡ ἐπαρχία **Ζίχνης** πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ *Ζηλιάχωβα* ἐτέρα δὲ κωμόπολις εἶνε ἡ *Ἀλιοστράτη*.

4) Ἡ ἐπαρχία **Σιδηροκάστρου** πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὸ *Σιδηρόκαστρον* (τουρκ. *Δεμίρ Ἰσάρ*), πλησίον τοῦ ὁποίου ἐγένετο νικηφόρος μάχη τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Βουλγάρων. — *Κάτω Τζουμαγιά*, σπουδαία πολίχνη.

ε') *Νομὸς Δράμας.*

[180 χιλ. κατ.]

Θέσις. Ὁ νομὸς *Δράμας* κατέχει τὸ ἀνατολικώτερον μέρος τῆς *Μακεδονίας*, περιλαμβάνει δὲ καὶ τὴν *Θάσον*.

Ὅρη. Τὸ *Παγγαῖον* πρὸς Ν., ὁ *Ὀρβηλος* καὶ ἡ *Ροδόπη Β.Α.*

Πεδιάς. Ἡ τῆς *Δράμας*.

Ποταμός. Ὁ *Νέστιος*, ὅστις πρὸς τὰς ἐκβολὰς εἶνε ὄριον Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας.

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Διαιρεῖται εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας:

1) *Δράμας*, 2) *Πραβίου*, 3) *Καβάλλας* καὶ 4) *Νέστου* (κ. *Σαρῆ Σαμπάν*).

1) Ἡ ἐπαρχία **Δράμας** πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶνε ἡ *Δράμα* (10.000 κατ.). — *Δοξάτον*, μέγα χωρίον, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι ἐσφάγησαν ἀγρίως ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

2) Ἡ ἐπαρχία **Πραβίου** πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὸ *Πράβιον*, ἔδρα μητροπόλεως. — *Ἐλευθεραί*, χωρίον καὶ λιμὴν πρὸς Ν.

3) Ἡ ἐπαρχία **Καβάλλας** κείται εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου κόλπου. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Καβάλλα (6.000 κατ.), σπουδαιότατος λιμὴν τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ἐξάγων ἐξαίρετον καπνόν. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἀνήκει καὶ ἡ εὐφορος νῆσος Θάσος (16.000 κατ.) μετὰ ὁμωνύμου πρωτευούσης.

4) Ἡ ἐπαρχία **Νέστου** (κ. Σαρῆ Σαμπάν)· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὸ χωρίον Σαρῆ Σαμπάν, κείμενον ὄχι μακρὰν τοῦ Νέστου ποταμοῦ.

Συγκοινωνία τῆς Μακεδονίας. Ἡ Μακεδονία διασχίζεται ὑπὸ 3 σιδηροδρομικῶν γραμμῶν· 1) Θεσσαλονίκης — Μοναστηρίου, 2) Θεσσαλονίκης — Σερβίας καὶ 3) Θεσσαλονίκης — Κωνσταντινουπόλεως.

Ἰπὸ κατασκευὴν εὐρίσκεται ἡ προέκτασις τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς Παλαιῶν συνόρων, διὰ τῆς ὁποίας θὰ ἐνωθῇ ἡ Θεσσαλονίκη μετὰ τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος.

4) Αἱ Ἐλευθερωθεῖσαι Νῆσοι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους

[4.400 □ χιλ. — 330 χιλ. κατ.]

Θέσις. Αἱ ἐλευθερωθεῖσαι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους κείνται κατὰ τὸ Θράκιον πέλαγος, αἱ δὲ λοιπαὶ παρὰ τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Εἶνε ὄρειναί, ἔχουσι δὲ μὲν ἔδαφος γενικῶς εὐφορον.

Κάτοικοι. Αἱ νῆσοι αὗται κατοικοῦνται ὑπὸ καθαρῶς Ἑλληνικοῦ πληθυμοῦ, ὅστις σπουδαίως ἐβοήθησε τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τῷ 1821, ἐξεπληρώθη δὲ ἐσχάτως ὁ διακαὴς πόθος αὐτῶν, ὅπως ἐλευθερωθῶσι καὶ ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

Πολιτικὴ κατάστασις. Ἀποτελοῦσι 3 νομούς· α') τῆς Λέσβου, β') τῆς Χίου καὶ γ') τῆς Σάμου.

α') Νομὸς Λέσβου.

[185.000 κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Λέσβου, Λήμνου, Ἁγίου Εὐστροπίου, Σαμοθράκης, Ἰμβροῦ καὶ Τενέδου.

Ἡ **Λέσδος** εἶνε ἡ μεγίστη τούτων ἔχουσα περὶ τὰς 140 χιλ. κατ. Διαμελίζεται ἐκ νότου ὑπὸ δύο κόλπων, τῆς *Καλλονῆς* καὶ τῆς *Βέρας*, εἶνε δ' εὐφορος καὶ κατάφυτος, παράγουσα σίτον, οἶνον, ἔλαιον καὶ διαφόρους ὀπώρας. Ἡ νῆσος περιέχει 3 ἐπαρχίας, τὴν τῆς *Μυτιλήνης*, τοῦ *Πλωμαρίου* καὶ τοῦ *Μολύβου*.

Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας *Μυτιλήνης* εἶνε ἡ *Μυτιλήνη*, πόλις εὐλίμενος καὶ ἐμπορικὴ (25.000 κατ.) Τῶν δ' ἐπαρχιῶν *Πλωμαρίου* καὶ *Μολύβου* πρωτεύουσαι εἶνε ὡσαύτως ὁμώνυμοι πόλεις. — Ἐρεσσός, κώμη, παρ' ἣν ὁ *Παπανικολῆς* ἔκαυσε *Τουρκικὴν φρεγάταν* (1821).

ΑΙ ΝΗΣΟΙ ΚΑΤΑ ΜΕΡΟΣ

Ἡ **Λήμνος** (20.000 κατ.), χαμηλὴ καὶ φαλακρὰ νῆσος, μὲ εὐρὴν καὶ ἀσφαλτῆ λιμένα, τὸν *Μοῦδρον*. Ἐν τῷ λιμένι τούτῳ διέμενον ὁ ἑλληνικὸς στόλος κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου, ὅπως φυλάττη τὸν *Τουρκικὸν στόλον* ἐντὸς τοῦ Ἑλλησπόντου.

Ν. Δ. τῆς *Λήμνου* εἶνε ἡ μικρὰ νῆσος Ἅγιος *Εὐστοράτιος* μετὰ ὁμωνύμου κώμης.

Ἡ **Σαμοθράκη** (3.700 κατ.), ὄρεινστάτη νῆσος. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἀνθρακοποιίαν καὶ κτηνοτροφίαν.

Ἡ Ἰρῶς (8.000 κατ.), οὐ μακρὰν τοῦ πορθμοῦ τοῦ Ἑλλησπόντου. Παρὰ τὴν νῆσον ταύτην καὶ πρὸ τοῦ στομίου τοῦ πορθμοῦ συνεκροτήθησαν αἱ δύο ἔνδοξοι ναυμαχίαι κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον (ἡ λεγομένη ναυμαχία τῆς Ἑλλης τῇ 3 *Δεκεμβρίου* 1912 καὶ ἡ τῆς *Λήμνου* τῇ 5 *Ἰανουαρίου* 1913).

Ἡ **Τένεδος** (7.000 κατ.), μικρὰ νῆσος εὐφορος, πρὸ τῆς *Τρωάδος* καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου.

β') Νομὸς Χίου.

[72.000 κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων *Χίου*, *Οἰνουσοῶν* καὶ *Ψαρῶν*.

Χίος. Εἶνε μία τῶν εὐφορωτάτων νήσων τῆς *Μικρᾶς*

Ἀσίας, παράγουσα πλὴν τῶν ἄλλων καὶ μασίχην, ἐξαγομένην ἐκ μαστιχοφόρων δένδρων. Ἄλλοτε ἤγκμαζε διὰ τὸ μέγα αὐτῆς ἐμπόριον, ἀλλὰ τῷ 1822 κατεστράφη δι' ἀνηλεοῦς σφαγῆς τῶν Χίων ὑπὸ τῶν Τούρκων, τῷ 1881 δὲ φοβερός σεισμός συνεπλήρωσε τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων γενομένην καταστροφήν. Εἶνε πατρίς τοῦ ἀοιδίμου Ἀδαμαντίου Κοραῆ καὶ τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου Ἀνδρέου Συγγροῦ.

Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶνε ἡ πόλις Χίος (13.500 κατ.), ἔχουσα ἑλληνικὸν γυμνάσιον.

Ψαρά. Β. Δ. τῆς Χίου, μικρὰ καὶ πετρώδης, ἀλλ' ἔνδοξος ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ διὰ τὸ κατὰ θάλασσαν ναυτικὸν καὶ τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας τῶν Ψαριανῶν κατὰ τῶν Τούρκων, ὡς καὶ τὴν σφαγὴν καὶ τὸν ἐξανδραποδισμόν τῶν κατοίκων ὑπὸ τῶν Τούρκων (τῷ 1824). Ἐκ τῶν 2000 σχεδὸν τῶν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως κατοίκων αὐτῆς σήμερον ἀριθμοῦνται μόλις περὶ τοὺς 570. Τὰ Ψαρά εἶνε ἡ πατρίς τοῦ ἥρωος Κωνσταντίνου Κανάρη.

γ') Νομὸς Σάμου.

[80 χιλ. κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Σάμου, Ἰκαρίας Φούρνων καὶ Καστελλορρίζου.

Σάμος. (55 χιλ. κατ.). Ἡ νῆσος αὕτη κεῖται ἀπέναντι τῆς Ἀσιατικῆς χερσονήσου Μυκάλης· εἶνε ὄρεινῆ, ἔχει ὅμως εὐφορῶ-τάτας πεδιάδας. Παράγει σταφίδα, οἶνον, ἔλαιον, ὀπώρας κ. λ. π., ἔχει δὲ ἀκμαιότατον ἐμπόριον.

Ἡ Σάμος ἔνεκα τῶν ἀγῶνων αὐτῆς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀπέ-τέλει ἀπὸ τοῦ 1832 ἡγεμονίαν ὑποτελῆ εἰς τὴν Τουρκίαν, μέχρις ὅτου κατελήφθη μετὰ τῶν λοιπῶν νήσων ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Λιμὴν Βαθέος (6.500 κατ.), κατὰ τὸν μυχὸν μεγάλου καὶ ἀσφαλοῦς λιμένος. Παρὰ ταύτην εἶνε τὸ Βαθύ (5.300 κατ.). Σάμος, ἀπέναντι τῆς Μυκάλης, ἡ ἀρχαία πρωτεύουσα τῆς νήσου.—Καρλόβασι καὶ Μαραθόκαμπος, πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς νήσου.

Ίκαρία (15.000 κατ.). Νήσος ἐπιμήκης, ὄρεινὴ καὶ δασώδης ἐξάγουσα ξυλείαν καὶ ἄνθρακας. Κατοικεῖται κατὰ σποραδικὰ χωρία. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Ίκαρία (ἢ Ἅγιος Κηρύκος).

Φούρνοι (π. Κορσεαί), μικραὶ νῆσοι πρὸς Α. τῆς Ίκαρίας.

Εἰς τὸν νομὸν τοῦτον ἀνήκει ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ Ἑλληνικὴ κατοχὴ καὶ ἡ μεμακρυσμένη νήσος Καστελλόρριζον (π. Μεγίστη), τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι (12.000) ἐκήρυξαν αὐθαρμήτως τὴν ἐλευθερίαν των ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου.

Ε΄. ΚΡΗΤΗ

[340 χιλ. κατ.]

Θέσεις. Ἡ ἡρωικὴ νῆσος Κρήτη, ἔχουσα σχῆμα ἐπίμηκες, ἐκτείνεται μεταξὺ τοῦ Κρητικοῦ καὶ τοῦ Λιβυκοῦ πελάγους.

Θαλάσσιος διαμελισμός. Οἱ πλείστοι κόλποι τῆς νήσου σχηματίζονται κατὰ τὸ Κρητικὸν πέλαγος. Δύο κόλποι ἐνταῦθα, ὁ τοῦ Μιραμπέλου καὶ ὁ Ἀμφιμαλῆς (κ. τοῦ Ἄλμουρου), διαμορφοῦσι τρία τμήματα τῆς νήσου, τῶν ὁποίων τὸ μέσον εἶνε ὁ εὐρὺς κορμὸς

Κρήτη.

τῆς νήσου. Δυτικώτεροι κόλποι εἶνε ὁ τῆς Σούδας, ἀσφαλέστατος λιμὴν, ὁ τῶν Χανίων καὶ ὁ τοῦ Κισάμου.

Ἐσχατα ἀκρωτήρια εἶνε Β.Δ. μὲν ὁ Κίμαρος (κ. Τρυπητῆ) καὶ τὸ Φάκον (κ. Σπάθα). Πρὸς τὴν Σούδαν τὸ Κύαμον (κ. Ἀκρωτήρι). Ἀνατολικώτατον εἶνε τὸ Σαμῶνιον (κ. Σίδηρος) καὶ νοτιώτατον ὁ Λισσήν (κ. Λίθινον).

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ἡ νῆσος εἶνε ὄρεινὴ,

ἔχει ὅμως παραλίους πεδιάδας εὐφόρους. Τὸ δυτικὸν τμήμα καταλαμβάνουσι τὰ Λευκὰ Ὕρη (κ. Ἄσπρα βουνὰ ἢ Μαδάρες), ὑψηλὰ καὶ δασώδη. Κατὰ τὸ μέσον ὑψοῦται ἡ Ἰδη (κ. Ψηλορείτης) καὶ ἡ Λίκτη (κ. Λασήθι), ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἐγεννήθη ὁ Ζεὺς.

Ποταμοί. Οἱ σπουδαιότεροι ποταμοὶ ἐν τῇ νήσῳ εἶνε ὁ Ἰάοδανος (κ. Πλατανιας), τὸ Μυλοπόταμον πρὸς Ν., ὁ Λιθαῖος (κ. Ἰεροπόταμος), διαρρέων τὴν Μεσαρᾶν, καὶ ὁ Καταρράκτης (κ. Ἄναποδάρης).

Κλῆμα καὶ προϊόντα. Τὸ κλῆμα εἶνε γλυκύτατον, προϊόντα δὲ παράγει ἔλαιον, σάπωνα, τυρόν, βαλανίδια, κάσινα καὶ ἄλλας ὀπώρας.

Κάτοικοι. Οἱ κάτοικοι (345.000) εἶνε Ἕλληνες, ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ τὸ θρήσκευμα· κατοικοῦσιν ἀκόμη καὶ τινες μωαμεθανοὶ (34.000) εἰς τὰς πόλεις Χανιά, Ῥέθυμνον καὶ Ἡράκλειον. Οἱ Κρη-τες εἶνε γενναῖοι καὶ φιλελεύθεροι μὴ ἀνεχόμενοι ξένους κατακτητάς· διὰ τοῦτο πολλάκις ἐπανεστάτησαν κατὰ τῶν Τούρκων, μέχρις οὗ τῷ 1913 ἡ νῆσος αὐτῶν ἠνώθη μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

Πολιτικὴ διαίρεσις καὶ πόλεις. Ἡ νῆσος νῦν διαίρεται εἰς 4 νομούς·

1) Χανίων, 2) Ῥεθύμνης, 3) Ἡρακλείου καὶ 4) Λασηθίου.

1) Ὁ νομὸς Χανίων ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Χανιά (21.500 κατ.), κατὰ τὸν ὁμώνυμον κόλπον. Προάστειον αὐτῶν εἶνε ἡ ὠραία Χαλέπα·—ἕτεροι κῶμαι εἶνε τὸ Καστέλλι, ἡ Κάνταρος καὶ ἡ Γεωργιούπολις (πρότερον Ἄλμυρός), ὀνομασθεῖσα οὕτω πρὸς τιμὴν τοῦ πρίγκιπος Γεωργίου, τοῦ πρώτου ἀρμοστοῦ τῆς νήσου.

2) Ὁ νομὸς Ῥεθύμνης ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ῥέθυμναν, (9.500 κατ.), πόλιν παραλίαν. Ν.Α. ταύτης κεῖται ἡ μονὴ τοῦ Ἁρκαδίου, διάσημος διὰ τὴν ἐν ἔτει 1866 ἐκουσίαν ὀλοκαύτωσιν τῶν ἐν αὐτῇ πολιορκηθέντων χριστιανῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὅπως μὴ παραδοθῶσιν εἰς τούτους. Ἔτεροι κῶμαι εἶνε τὰ Ἀνώγεια, τὸ Καστέλλι, τὸ Μελιδόνι καὶ ἡ Χώρα Σφακίων, κῶμη παράλιος.

3) Ὁ νομὸς Ἡρακλείου ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Ἡράκλειον

(26.000 κατ.), πόλιν ἐμπορικὴν καὶ ὀχυράν. Παρὰ ταύτην κείνται τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Κνωσοῦ, τῆς ἑδρας τοῦ Μίνωος.

4) Ὁ νομὸς **Λασηθίου** ἔχει πρωτεύουσαν τὸν "Ἅγιον Νικόλαον, λιμένα κείμενον παρὰ τὸν κόλπον τοῦ Μιραμπέλου. — Νεάπολις (2.300 κατ.) — Ἱεράπειρα καὶ Λιμὴν.

Β'. ΑΙ ΛΟΙΠΑΙ ΕΛΛΗΝΚΑΙ ΧΩΡΑΙ

Ι. ΝΟΤΙΟΙ ΣΠΟΡΑΔΕΣ (κ. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ)

[2.500 □ χιλ. — 153 χιλ. κατ.].

Θέσις. Αἱ νῆσοι αὗται ἄρχονται νοτιώτερον τῆς Σάμου καὶ τελευτῶσιν εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, παρὰ τὴν Κρήτην. Εἶνε καὶ αὗται ὄρειναί, αἱ πλεῖσται ὅμως εὐφοροί.

Πολιτικὴ κατάστασις. Κατὰ τὸν μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Τουρκίας πόλεμον, ὅστις ἐγένετο ὀλίγω πρότερον τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου, αἱ νῆσοι αὗται εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ τῆς Ἰταλίας, οὗτω δὲ εἶχον τὴν ἀτυχίαν νὰ μὴ ἀποκτήσωσι τὴν ἐλευθερίαν, ὅπως αἱ ἄλλαι νῆσοι. Οἱ φιλοπάτριδες ὅμως κάτοικοι αὐτῶν διεμαρτυρήθησαν ἐντόνως πρὸς τὰς Μεγάλας Δυνάμεις καὶ ἐλπίζουσιν ὅτι ταχέως θὰ ἐπιτύχωσι τὰς δικαίας ἀξιώσεις αὐτῶν, ὅπως ἐνωθῶσι μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

ΑΙ ΝΗΣΟΙ ΚΑΤΑ ΜΕΡΟΣ

Πάτμος (3.700 κατ.), μικρὰ καὶ πετρώδης, ὀνομαστὴ ἕως διότι ἐνταῦθα ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, ἐν ἐξορίᾳ ὄν, ἔγραψε τὴν Ἀποκάλυψιν. Ἐπίσημος εἶνε ἡ Μονὴ τοῦ Ἁγίου μετὰ βιβλιοθήκης πλουσίας εἰς χειρόγραφα.

Λέρος (7.000 κατ.), μικρὰ νῆσος πετρώδης καὶ ἄγονος ἔχουσα ἀσφαλῆ λιμένα.

Κάλυμνος (20.000 κατ.). Οἱ κάτοικοι ταύτης ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλιεῖαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

Κῶς (28.000 κατ.), νῆσος εὐφορος. Εἶνε πατρίς τοῦ μεγίστου τῆς ἀρχαιότητος ἱατροῦ Ἱπποκράτους. Ἔχει πρωτ. ὁμώνυμον.

Ἀστυπάλαια, πλησίον τῶν Κυκλάδων ἔχει εὐρύχωρον λιμένα.

Νέσυρος (5.500 κατ.), μικρὰ νῆσος ἔχουσα πλούσια ὄρυχαια θείου καὶ ἡφαιστειον ἐνεργόν.

Τῆλος καὶ **Σύμη**. Κεῖνται παρὰ τὴν Κνιδίαν χερσόνησον. Οἱ κάτοικοί των ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλιείαν.

Χάλκη. Κεῖται πρὸ τῆς Ῥόδου καὶ ἔχει 2.000 κατ.

Ῥόδος. Μεγάλη καὶ εὐφορος νῆσος (47.000 κατ.). Ἡ δμώνυμος πρωτεύουσα Ῥόδος κεῖται Β.Α., εἶνε δὲ ἔδρα μητροπόλεως.

Κάρπαθος καὶ **Κάσος**. Μεταξὺ τῆς Ῥόδου καὶ τῆς Κρήτης. Εἶνε τραχεῖαι νῆσοι, οἱ δὲ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ναυτιλίαν. Ἡ Κάσος κατεστράφη τῷ 1824 ὑπὸ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου.

II. ΣΕΡΒΙΚΗ ΚΑΙ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Ἡ ΒΟΡΕΙΟΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

[37.000 □ χιλ. — 1.300.000 κατ.].

Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου (1913) ἡ μὲν Βορειοδυτικὴ Μακεδονία παρεχωρήθη εἰς τὴν Σερβίαν, ἡ δὲ Βορειοανατολικὴ εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Τὸ βόρειον καὶ μεσόγειον τοῦτο τμήμα τῆς Μακεδονίας εἶνε ὄρεινόν, ἔχει ὅμως εὐφορα ὄροπέδια καὶ μάλιστα ἐν τῇ Σερβικῇ Μακεδονίᾳ, ὡς τὸ τοῦ Μοναστηρίου καὶ τὸ τῶν Σκοπίων. Ἐχει δὲ ὄρη ὑψηλά, ὡς τὸ Σκάρδον, τὸ ὑψηλότετον ὄρος τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, τὸ Ῥίλον καὶ τὴν Ῥοδόπην. Μεταξὺ τοῦ Στρυμόνος καὶ τοῦ Νέστου ὑψοῦται ὁ Ὄρβηλος (κ. Περίν), δυτικώτερον δὲ τοῦ Στρυμόνος τὸ Ἡσάϊνον (κ. Μάλεις).

Ἐκτασις καὶ πόλεις τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας. Πόλεις ἐνταῦθα εἶνε Μοναστήριον (ἢ Βιτώλια, 60.000 κατ.), κείμενον εἰς τὸ ἄκρον εὐφωροτάτης κοιλάδος καὶ συνδεόμενον μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης διὰ σιδηροδρόμου. Εἶνε ἔδρα τοῦ μητροπόλεως Πελαγονίας καὶ ἔχει πλεῖστα Ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια — *Πρόεσα*, περιοχὴ χωρίων παρὰ τὴν δμώνυμον λίμνην. — *Ἀχρίς* (κ. Ὀχρίδα, 18.000 κατ.), *Κρούσοβον* (10.000 κατ.), *Περλεπὲς* (18.000 κατ.) καὶ *Μορίχωβον*. — *Γευγελῆ* (3.000 κατ.), παρὰ τὰ Ἑλληνικὰ σύνορα, ἐμπορικὴ πολί-

γνη. Διὰ ταύτης διέρχεται ἐκ Θεσσαλονίκης σιδηροδρομικὴ γραμμή.

Ἑκτασις καὶ πόλεις τῆς Βουλγαρικῆς Μακεδονίας. Πόλεις ἐνταῦθα ἄξια λόγου εἶνε ἡ Σιρόμνιτσα (15.000 κατ.), τὸ Πετριτσι, τὸ Μελένικον (8.000 κατ.) καὶ τὸ Νευροζόπιον παρὰ τὸν ποταμὸν Νέστον.

III. Θ Ρ Α Κ Η

[75.800 □ χιλ.—3.350.000 κατ.]

Θέσις. Ἡ Θράκη, χώρα καὶ αὐτὴ Ἑλληνική, εἶνε ἴση σχεδὸν πρὸς τὴν Μακεδονίαν κατὰ τὴν ἑκτασιν, ἀλλὰ μεγαλυτέρα κατὰ τὸν πληθυσμὸν.

Ὅρια. Ὅριζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Αἴμου καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ῥοδόπης καὶ τοῦ Νέστου· βρέχεται δὲ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Εὐξεινοῦ Πόντου καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Θρακίου πελάγους.

Ὅριζόντιος διαμελισμός. Ἡ Θράκη σχηματίζει δύο κυρίας χερσονήσους: τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διὰ τῆς ὁποίας σχηματίζεται ὁ Βόσπορος, καὶ τὴν Θρακικὴν, διὰ τῆς ὁποίας σχηματίζεται ὁ Ἑλλήσποντος. Κόλποι δὲ σημαντικοὶ εἶνε ἐν μὲν τῷ Εὐξεινῷ Πόντῳ ὁ τοῦ Πύργου, ἐν δὲ τῷ Θρακίῳ πελάγει ὁ Μέλας καὶ ὁ τοῦ Λάγο. Κατὰ δὲ τὸ νότιον στόμιον τοῦ Βοσπόρου σχηματίζεται ἀξιοσημείωτος κόλπος, ὁ Κεράτιος.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ὅλον τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Θράκης κατέχουσιν αἱ ὑψηλαὶ διακλαδώσεις τῆς Ῥοδόπης. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν Προποντίδα συνεχίζεται ἡ ὄρεινὴ χώρα διὰ χαμηλῶν ὄροσειρῶν· ἄξιον λόγου εἶνε τὸ πρὸς τὴν Προποντίδα παρὰ τὰς ἀκτὰς Ἰερὸν Ὄρος (κ. Τεκίρ-δάγ). Πρὸς Β. δὲ ἐκτείνονται αἱ ὄροσειραὶ τοῦ Αἴμου.

Ποταμοί. Ὁ Ἐβρος, ὁ μέγιστος ποταμὸς τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, ὅστις πηγάζει ἀπὸ τοῦ Ῥίλου καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Θρακίον πέλαγος. Δέχεται πολλοὺς παραποτάμους, ὧν μέγιστοι εἶνε ὁ Τόνιζος (πηγάζων ἐκ τοῦ Αἴμου), ὁ Ἄρδας (ἐκ τῆς Ῥοδόπης) καὶ ὁ Ἐργίνης (ἐκ τῆς ἀνατολικῆς ὄρεινῆς Θράκης).

Κλίμα. Τὸ κλίμα εἶνε εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν· εἰς τὰ ὄρεινα δμως μέρη εἶνε ψυχρόν.

Προϊόντα. Δημητριακοὶ καρποί, οἶνος, βάμβαξ, καπνός. Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ζοδέλαιον (έν τῇ Ἀνατολικῇ Ῥωμυλίᾳ), ἔτι δὲ τρέφονται ποίμνια αἰγῶν, προβάτων καὶ ἀγέλαι βοῶν.

Κάτοικοι. Ὁ νῦν Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Θράκης (περὶ τὸ 1 ἑκατομ.) ἔχει ἀκμαιότατον ἔθνικὸν φρόνημα. Δυστυχῶς ἔμως ἐν τῷ βορείῳ αὐτῆς τμήματι, τῇ Ἀνατολικῇ Ῥωμυλίᾳ, ἧτις ἀθθαίρετως κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων (τῷ 1885), ὀλίγοι ἀπέμειναν ἕνεκα τῶν φρικωδῶν διωγμῶν τοὺς ὁποίους ὑπέστησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

Πολιτικὴ κατάστασις. Πρὸ τῶν τελευταίων πολέμων ἅπασα ἡ Νότιος Θράκη ἀνήκεν εἰς τὴν Τουρκίαν. Νῦν εἰς ταύτην ἀνήκει ἡ Νοτιοανατολική, ἧτις περιέχει τὸν νομὸν Ἀδριανουπόλεως, τὴν ἄμεσον διοίκησιν τῶν Μετρῶν (τῆς Τσατάλτζας) καὶ τὸ Εὐρωπαϊκὸν τμήμα τοῦ νομοῦ Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ δὲ Δυτικὴ, ὡς καὶ ἡ Βόρειος Θράκη (Ἀνατολικὴ Ῥωμυλία), ἀνήκει εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΘΡΑΚΗ

α') Νομὸς Κωνσταντινουπόλεως.

[1.270.000 κατ. μετὰ τοῦ Ἀσιατ. τμήματος.]

Πόλεις. Κωνσταντινούπολις (900.000 κατ.), ἡ μεγίστη τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, κειμένη παρὰ τὸν Βόσπορον καὶ τὸν Κεράτιον κόλπον, ἐν μαγευτικωτάτῃ τοποθεσίᾳ. Πρὸς τὴν βασιλίδαν ταύτην τῶν πόλεων στρέφονται τὰ βλέμματα καὶ οἱ πόθοι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

β') Διοίκησις Μετρῶν (Τσατάλτζας)

[70 χιλ. κατ.]

Πρωτεύουσα τῆς διοικήσεως ταύτης εἶνε αἱ *Μέτραι* (κ. Τσατάλτζα), ἔπου ἀνεστάλη ἡ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν προέλασις τῶν Βουλγάρων.

γ') Νομὸς Ἀδριανουπόλεως.

[700.000 κατ.]

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Ὁ νομὸς Ἀδριανουπόλεως περιέχει 4 διοικήσεις: 1) Ἀδριανουπόλεως, 2) Σαράντα Ἐκκλησιῶν, 3) Ραιδεστοῦ καὶ 4) Καλλιπόλεως.

1) Ἡ διοίκησις Ἀδριανουπόλεως ἔχει πρωτεύουσαν τὴν
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

² Ἀδριανούπολιν (90.000 κατ.), κτισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ.

2) Ἡ διοίκησις **Σαράντα Ἐκκλησιῶν** ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας (17.000 κατ.).

3) Ἡ διοίκησις **Ραιδεστοῦ** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ῥαιδεσιόν (28.000 κατ.), ἣτις εἶνε παράλιος καὶ ἐμπορικὴ πόλις.

4) Ἡ διοίκησις **Καλλιπόλεως** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Καλλιπόλιν (35.000 κατ.), κειμένην πρὸς τὸ βόρειον στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου.

2. ΔΥΤΙΚΗ ΘΡΑΚΗ

[300.000 κατ.]

Πόλεις. Τὸ τμήμα τοῦτο τῆς Θράκης, ὅπερ ἐδόθη εἰς τὴν Βουλγαρίαν, κατοικεῖται ὑπὸ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων, ἐλαχίστων δὲ Βουλγάρων, ἔχει δὲ τὰς ἐξῆς πόλεις: *Λεδαγαίτις*, ἐπίνειον τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἄλλων μεσογειῶν πόλεων. — Ἄλλαι πόλεις εἶνε τὸ Σουφλί, ἡ *Γιουμουλιζίνα* (15.000 κατ.), ἡ *Ξάνθη*, ὀνομαστὴ διὰ τὰ καπνὰ αὐτῆς (πόλις ἑλληνικωτάτη), καὶ τὸ *Πόρτο Λάγο*, ἐπίνειον τῶν δύο ἀνωτέρω πόλεων.

3) ΒΟΡΕΙΟΣ ΘΡΑΚΗ ἢ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΡΩΜΓΛΙΑ

[Ἰση τῇ Ἑλλην. Μακεδονίᾳ. — 1.200.000 κατ.]

Πόλεις. *Φιλιπούπολις* (50.000 κατ.), πρωτ. κτισθεῖσα ὑπὸ Φιλίππου τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας. Ἡ πόλις πρό τινων ἀκόμη ἐτῶν ἦτο τελείως Ἑλληνικὴ, κατοικοῦσι δὲ ἀκόμη τινὲς Ἑλληνες διατηροῦντες Ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια (ἔδρα Ἑλληνος μητροπολίτου). *Στενήμαχος* (14.000 κατ.), πόλις ἑλληνικωτάτη. — *Τατάρ Παζαριζίκι* (18.000 κατ.). — *Σιάσα Ζαγορά* (δηλ. Παλαιὰ Ζαγορά) (22.000 κατ.) καὶ *Νόβα Ζαγορά* (δηλ. Νέα Ζ.), βουλγαρικαὶ πόλεις.

Συγκοινωνία τῆς Θράκης. Ἐν τῇ Θράκῃ ὑπάρχει σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἐκ τῆς Κων)πόλεως διακλαδιζομένη κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἑβρου (ἐν τῷ σταθμῷ Κουλελί Βουργάς). Καὶ ὁ μὲν βορειότερος κλάδος διευθύνεται πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν, Φιλιπούπολιν, Σόφιαν καὶ λοιπὴν Εὐρώπην, ὁ δὲ νοτιώτερος πρὸς τὴν Μακεδονίαν μέχρι Θεσσαλονίκης.

Αἱ ἐκ Κων)πόλεως διὰ τοῦ βορειοτέρου κλάδου συνδεόμεναι πόλεις ἠφισποιοῦντο ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

λεις εἶνε: *Κωνσταντινούπολις*—*Τσατάλιζα*—*Τσορολού*—*Λουλέ Βουργας*—*Κουλελί Βουργας*—*Ἀδριανούπολις*—*Φίλιππούπολις*—*Τατάρ Παζαριζίκι*. Διὰ διακλαδώσεως ἐν τῇ Ἀνατ. Ῥωμυλίᾳ συνδέονται καὶ αἱ πόλεις *Στάρα Ζαγορά*—*Νόβα Ζαγορά*—*Γάμπολις καὶ Πύργος*.

Διὰ τῆς ἐκ *Κουλελί Βουργας* εἰς *Μακεδονίαν* γραμμῆς συνδέονται αἱ ἐξῆς πόλεις: *Διδυμότειχον*—*Σουφλί*—*Δεδεαγάτς*—*Γιουμουλτζίνα*—*Ξάνθη*.

Ὑπάρχουσι δὲ καὶ πολλαὶ ἀμαξιτοὶ ὁδοί· συγκοινωνία ἐκτελεῖται καὶ διὰ θαλάσσης, διότι ἀτμόπλοια προσεγγίζουσιν εἰς τοὺς κυριωτέρους λιμένας.

IV. ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ

[9.500.000 κατ.]

Θέσις. Ἡ Μικρὰ Ἀσία (κ. Ἀνατολή) προσεγγίζει τὴν Θράκην κατὰ τὸν Βόσπορον καὶ Ἑλλήσποντον, αἱ δὲ κατὰ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος πολλὰ νῆσοι ἀποτελοῦσι τρόπον τινὰ γέφυραν μεταξὺ τῶν δύο ἡπείρων.

Ἱστορικὴ ἀποψις—κῆτοιχοι. Ἡ Μ. Ἀσία εἶνε ἀρχαιοτάτῃ Ἑλληνικὴ χώρα κατοικηθεῖσα ὑπὸ φυλῶν Ἑλληνικῶν, πρὶν ἀκόμη ταῦτα ἐπεκταθῶσιν εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἐκ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος ἔδρυσαν ἐνταῦθα ἀργότερον οἱ Ἕλληγες πολλὰς ἀποικίας, αἵτινες ἤκμασαν εἰς τὰ γράμματα (Ὅμηρος, Θαλῆς, Ἡρόδοτος κ. ἄ.), τὰς τέχνας, τὸ ἐμπόριον καὶ ἐν γένει εἰς τὸν πολιτισμὸν. Κατὰ τὴν 14ην ἑκατον. ὑπέκυψαν εἰς τοὺς Τούρκους, πολλοὶ δὲ Μωαμεθανοὶ κατώκησαν ἀπὸ τότε ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἣ ὁποία μὲ ὄλα ταῦτα δὲν ἔχει χάσει τὸν Ἑλληνικὸν της χαρακτήρα.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Σήμερον διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς 8 Τουρκικοὺς νομοὺς καὶ 2 ἀμέσους διοικήσεις.

1) Νομὸς Ἀϊδινίου (ἢ Σμύρνης)

[1.500.000 κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 5 διοικήσεις. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ *Σμύρνη* (200.000 κατ.), κειμένη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἑρμαίου κόλπου, ἀκμαία Ἑλληνικὴ πόλις.

2) Νομός Προύσης.

[1.700.000 κατ.]

Ὁ νομός οὗτος διαιρεῖται εἰς 5 διοικήσεις.

Πόλεις. Προῦσα (75.000 κατ.), ἐν μέσῳ εὐφορρωτάτης πεδιάδος.

Ἡ πόλις αὕτη ἐχρημάτισε πρωτεύουσα τοῦ Τουρκικοῦ κράτους.

3) Διοικήσεις Ἑλλησπόντου (Βίγας).

Ἡ ἄμεσος αὕτη διοικήσις κεῖται κατὰ τὴν Ἰδαίαν χερσόνησον, ἐν τῇ ὁποία πάλαι ἔκειτο ἡ Τρωάς.

Πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὰ Λαοδανέλλια (κ. Τσανὰκ Καλεσί), κατὰ τὸν ὁμώνυμον πορθμὸν (Ἑλλησποντον) καὶ ἡ Βίγα.

4) Διοικήσις Νικομηδείας (Ἴσμιδ).

[230.000 κατ.]

Ἡ διοικήσις αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Νικομήδειαν (κ. Ἴσμιδ), κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου κόλπου (π. Ἀστακηνοῦ).

5) Νομός Κασταμονῆς.

[980.000 κατ.]

Ὁ νομός οὗτος διαιρεῖται εἰς 4 διοικήσεις.

Πόλεις. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Κασταμονή (27.000 κατ.) ἐπὶ παραποτάμου τοῦ Ἄλυσος ποταμοῦ.

Ἐπίνειον ταύτης εἶνε ἡ Ἰνέπολις (7.000 κατ.) παρὰ τὸν Εὐξείνιον πόντον.

6) Νομός Τραπεζοῦντος.

[1.000.000 κατ.]

Ὁ νομός οὗτος διαιρεῖται εἰς 4 διοικήσεις.

Πόλεις. Τραπεζοῦς (41.000 κατ.), παράλιος πόλις, ἡ Σαμψοῦς, ἡ Κερασοῦς καὶ ἄλλαι.

7) Νομός Σεβαστείας.

[1.100.000 κατ.]

Ὁ νομός οὗτος διαιρεῖται εἰς 4 διοικήσεις.

Πόλεις. Σεβάστεια (45.000 κατ.), πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ, ἡ Ἀμάσεια (35.000 κατ.), πατρίς τοῦ Στράβωνος.

8) Νομός Ἀγκύρας.

[950.000 κατ.]

Καὶ οὗτος ὁ νομὸς εἶνε μεσόγειος· διαιρεῖται εἰς 5 διοικήσεις.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ εἶνε ἡ Ἀγκυρα (45.000 κατ.), ὀνομαστὴ διὰ τὰ περίφημα ἀγκυρανὰ ὑφάσματα.

Ἄλλη πόλις εἶνε ἡ Καισάρεια (52.000 κατ.), πατρὶς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, καὶ ἡ Ναζιανζός, πατρὶς Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.

9) Νομός Ἰκονίου.

[1.200.000 κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 5 διοικήσεις.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ εἶνε τὸ Ἰκόιον (48.000 κατ.), τὸ ὁποῖον ἐχρημάτισε πρωτεύουσα τῶν Σουλτάνων τῶν Σελτζούκων Τούρκων· ἡ Σπάρτη (25.000 κατ.) καὶ ἡ Ἀτιάλεια (26.000 κατ.).

10) Νομός Ἀδάνων.

[430.000 κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 5 διοικήσεις.

Πόλεις. Ἀδανα (50.000 κατ.), παρὰ τὸν ποταμὸν Σάρον, ἀρχαιοτάτη καὶ ὀχυρὰ πόλις (ἔδρα μητροπ.), Ταρσός (18.000 κατ.) παρὰ τὸν ποταμὸν Κύδνον, πατρὶς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Συγκοινωνία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἡ συγκοινωνία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κατὰ μὲν τὰ παράλια εἶνε ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη, κατὰ δὲ τὰ μεσόγεια μετρίως. Σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ συνδέουσι τὰ πρὸς Δ. κυριώτερα ἐμπορικὰ κέντρα, ἐνῶ οἱ νομοὶ Κασταμόνης, Τραπεζοῦντος καὶ Σεβαστείας στεροῦνται παντελῶς σιδηροδρόμου.

Κυρία σιδηροδρομικὴ γραμμὴ εἶνε ἡ Σμύρνης—Χρυσοπόλεως, ἣτις διέρχεται διὰ τῶν ἐξῆς πόλεων ἐκ Σμύρνης· Μαγνησίας, Κασαμπᾶ, Φιλαδελφείας, Οὐσακίου, Ἀφιόν-Καρὰ-Χισσάρ, Δορυλαίου, Νικομηδείας καὶ Χαλκηδόνας. Ἐκ τῆς πόλεως Ἀφιόν-Καρὰ-Χισσάρ ἄρχεται σπουδαιοτάτη γραμμὴ δι' Ἰκονίου μέχρι τοῦ ὄρους Ταύρου. Ἔτεροι γραμμαὶ εἶνε ἡ Δορυλαίου—Ἀγκύρας καὶ ἡ ἐκ Σμύρνης εἰς Ἀϊδίον καὶ Σπάρτην

V. ΣΥΡΙΑ

[2.000.000 κατ.]

Ἡ Συρία, χώρα καὶ αὕτη τῆς Τουρκίας, περιλαμβάνει 3 νομούς καὶ 2 διοικήσεις.

1) Νομὸς Συρίας.

Ὁ νομὸς οὕτως πρωτεύουσαν ἔχει τὴν Δαμασκὸν (150.000 κατ.), ἐν μέσῳ εὐφορωτάτου τμήματος τοῦ ὄροπέδιου καταφύτου ἐκ ποικίλων δένδρων. Εἶνε ἔδρα τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας.

2) Νομὸς Χαλεπίου.

[1.000.000 κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος πρωτεύουσαν ἔχει τὸ Χαλέπιον (120.000 κατ.), πόλιν ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν.

3) Νομὸς Βηρυτοῦ.

[540.000 κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος πρωτεύουσαν ἔχει τὴν Βηρυτόν (120.000 κατ.), ἐμπορικὴν πόλιν, ἐπίνειον τῆς Δαμασκού.

Συγκοινωνία τῆς Συρίας. Ἡ συγκοινωνία ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Συρίας ἐκτελεῖται κυρίως διὰ καμήλων. Ὑπάρχει ὁμοῦ καὶ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἐκ Βηρυτοῦ πρὸς τὴν Δαμασκὸν καὶ ἐκεῖθεν διὰ Χόμς καὶ Χαμὰ εἰς Χαλέπιον. Οἱ ἐμπορικώτατοι λιμένες εἶνε ἡ Βηρυτός, ἡ Τρίπολις καὶ ἡ Ἀλεξανδρέττα.

IV. ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ

[800.000 κατ.]

Ἡ Παλαιστίνη ἢ Χαναὰν (ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας) εἶνε μικρὰ χώρα πρὸς Ν. τῆς Συρίας, περιλαμβάνει δὲ 1) τὰς διοικήσεις τῆς Ἀκρας καὶ τῆς Νεαπόλεως (Ναβλούς). 2) τὴν ἄμεσον διοίκησιν Ἱερουσαλήμ καὶ 3) τὰς διοικήσεις Χαουράν καὶ Κοράκ.

1) Διοικήσεις Ἀκρας.

Πρωτεύουσα τῆς διοικήσεως εἶνε ἡ Ἀκρα ἢ Ἀκκα (π. Πτολεμαίς), παράλιος πόλις καὶ ὄχυρά.

2) Διοικήσεις Νεαπόλεως (Ναβλούς).

Πρωτεύουσα ένταυθα είνε ή Νεάπολις (κ. Ναβλούς), ή αρχαία «Συχέμ».

3) Ἡ ἄμεσος διοικήσις Ἱερουσαλήμ.

Πόλις ένταυθα είνε· ή πρωτεύουσα τῆς διοικήσεως καί τῆς Παλαιστίνης Ἱερουσαλήμ «ή Ἁγία πόλις» (80.000 κατ.).

4 καί 5) Αἱ διοικήσεις Χαουράν καί Κοράκ.

Πρωτεύουσα τῆς διοικήσεως Χαουράν είνε ή πολίχνη Σέχ Σαΐδ. Τῆς δέ διοικήσεως Κοράκ πρωτεύουσα είνε δμώνυμος πολίχνη.

VII. ΚΥΠΡΟΣ

[270.000 κατ.]

Θέσις. Ἡ Κύπρος, ή μεγίστη τῶν Ἑλληνικῶν νήσων καί δεύτερα κατὰ τὸν πληθυσμὸν (μετὰ τὴν Κρήτην), κεῖται ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσῃ, ἀπέναντι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καί τῆς Συρίας.

Ἡ νῆσος Κύπρος.

Πολιτ. κατάστασις. Ὑπὸ τοὺς Τούρκους ή νῆσος εἶχε καταπέσει εἰς ἄδενδρον καί πενιχράν χώραν. Ἀπὸ τοῦ 1878 διὰ συνθήκης παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν καί διοικεῖται νῦν ὑπὸ Ἀγγλοῦ ἄρμοστοῦ ἔχοντος παρ' ἑαυτῇ συμβούλιον ἐκτελεστικὸν καί Κυπριακὴν βουλήν ἐκ 18 μελῶν. Ὁ διακαὴς ὄμως πόθος τῶν Κυπρίων είνε ή ἔνωσις τῆς νήσου μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

Πόλις. Λευκωσία (16.000 κατ.), ή ἔδρα τοῦ Μακαριωτάτου μητροπολίτου καί τοῦ Ἀγγλοῦ ἄρμοστοῦ. Ἐχει σπουδαῖον γυμνάσιον, Παγκύπριον καλούμενον, καί πολλὰ ἄλλα Ἑλληνικά

ἐκπαιδευτήρια. Ἄλλαι πόλεις εἶνε ἡ Λάριναξ, ἡ Λεμεσός, ἡ Ἀμμόχωστος, ἡ Νέα Πάφος κ. ἄ.

Συγκοινωνία. Πλὴν τῆς διὰ θαλάσσης συγκοινωνίας ἡ Κύπρος ἔχει καὶ σιδηροδρομικὴν γραμμὴν συνδέουσαν τὴν Λάρνακα μετὰ τῆς Ἀμμοχώστου, Λευκωσίας καὶ Μόρφου.

ΤΑΞΕΙΔΙΟΝ ΑΝΑ ΤΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑΣ ΧΩΡΑΣ

I. Ἐξ Ἀθηνῶν διὰ Σμύρνης εἰς Κων)πολιν.

Ἐξ Ἀθηνῶν κατερχόμεθα εἰς Πειραιᾶ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου. Ἐκεῖθεν, ἐπιβαίνοντες ἀτμοπλοίου, διαπλέομεν τὸν Σαρωνικὸν κόλπον μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Σουνίου. Μετὰ τοῦτο πλέομεν διὰ τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Ἐκεῖθεν πλέοντες πρὸς Ἄν. περίπου φθάνομεν εἰς τὰς νοτίους ἀκτὰς τῆς νήσου Χίου καὶ διερχόμεθα τὸν μεταξὺ τῆς νήσου καὶ τῆς Ἐρυθραίας χερσονήσου πορθμόν. Ἐνταῦθα διακρίνομεν δεξιὰ τὴν Κρήνην (Τσεσμέν) καὶ τὸν λιμένα αὐτῆς, ἔνθα τῷ 177 ὁ Τουρκικὸς στόλος ἐκάη ὑπὸ τῶν Ῥώσων, βοηθημένων ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, μάλιστα τῶν Ψαριανῶν. Εἰσερχόμεθα ἤδη εἰς τὸν λιμένα τῆς ἐλευθέρας νῦν πόλεως Χίου, ὅπου ὁ Κανάρης τῇ 6 Ἰουνίου 1822 ἐξεδικήθη τὴν καταστροφὴν τῆς νήσου πυρπολήσας τὴν Τουρκικὴν ναυαρχίδα. Ἐξακολουθοῦντες τὸν πλοῦν παραπλέομεν τὴν Ἐρυθραίαν καὶ ἀφοῦ κάμφωμεν τὸ βορειότατον αὐτῆς ἀκρωτήριο Καρὰ—Μπουροῦ εἰσερχόμεθα εἰς τὸν Ἐρμαῖον κόλπον (τῆς Σμύρνης). Ἀριστερὰ βλέπομεν τὴν Νέαν καὶ Παλαιὰν Φώκαιαν καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἐρμου, μετ' ὀλίγον δὲ φθάνομεν εἰς τὴν Σμύρνην. Ἡ Σμύρνη εἶνε ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς, μεγάλη καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις. Ἐξερχόμενοι πάλιν ἐκ τοῦ Ἐρμαίου κόλπου πλέομεν πρὸς Β. καὶ παρὰ τὴν Ἀσιατικὴν παραλίαν. Ἀριστερὰ μας ἐκτείνεται ἡ μεγάλη νήσος Λέσβος. Προσεγγίζομεν εἰς τὴν Μυτιλήνην καὶ ἐξακολουθοῦμεν τὸν παράπλου τῆς νήσου. Πλέοντες ἤδη εἰς τὸν Ἀδραμυττηνὸν κόλπον, κατὰ τὸν ὁποῖον διακρίνομεν δεξιὰ τὰς νησίδας Μοσχονήσια, 32 τὸν ἀριθμόν, ἀπέναντι δὲ τούτων τὰς Κυθωνίας (Ἀἶβαλη). Πέραν τούτων βλέπομεν τὸ δασῶδες ὄρος Ἴδην. Ἐπειτα ἀρχόμεθα παραπλέοντες τὴν ὁμώνυμον χερσόνησον. Κάμπτομεν τὸ ἀκρωτήριο Λεκτὸν (κ. Μπαμπᾶ) καὶ παραπλέομεν τὴν μικρὰν νήσον Τένεδον, παρὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἦρωες Κανάρης κα-

τέκαυσε τῷ 1822 Τουρκικὸν δίκροτον. Μετ' ὀλίγον φθάνομεν εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ Ἑλλησπόντιου (Δαρδανελλίων), πρὸ τῶν ὁποίων ἐδοξάσθη ἐσχάτως ὁ Ἑλληνικὸς στόλος. Δεξιὰ βλέπομεν τὸ ἀκρωτήριον τῆς Τρωάδος Σίγειον (κ. Κουμ Καλεσί), ἀριστερὰ δὲ τὴν τῆς Θρακικῆς χερσονήσου Μαστουσιάν (κ. Σεντίλ Μπάχρ), ἀμφότερα ὠχυρωμένα. Πρὸς τὰ μεσόγεια τῆς Τρωάδος διακρίνεται ἡ πεδιάς, ὅπου ἐγένοντο οἱ ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τρώων πρὸς ἐκπόρθησιν τοῦ Ἰλίου. Διαπλέοντες τὸν Ἑλλησποντον βλέπομεν κατὰ τὸ στενώτερον μέρος δεξιὰ τὴν πόλιν Δαρδανέλλια (Τσανὰκ Καλεσί), ἀριστερὰ δὲ τὴν Μάδυιον. Ὀλίγον περαιτέρω εἶνε τὸ μεταξὺ Ἀβύδου καὶ Σηοιτοῦ μέρος, τὸ ὅποιον ἐγεφύρωσεν ὁ Ξέρξης. Περαιτέρω βλέπομεν ἀριστερὰ τὴν Καλλιόπολιν καὶ τέλος μετὰ τὸν διάπλουον τοῦ πορθμοῦ, ὅστις διαρκεῖ 3 καὶ πλέον ὥρας, ἐξερχόμεθα εἰς τὴν Προποντίδα.

Ἐν τῇ Προποντίδι βλέπομεν ἀριστερὰ πολλὰς παραλίους Ἑλληνικὰς κώμας, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν Περίστασιν καὶ τὸ Μυριόφυτιον. Μετὰ ταῦτα παραπλέοντες τὴν Προκόννησον, μετὰ δὲ τὸν διάπλουον τῆς Προποντίδος εἰσερχόμεθα εἰς τὸν Βόσπορον καὶ ἀποδιβαζόμεθα εἰς τὸν Γαλατᾶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

II. Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διὰ Θεσσαλονίκης καὶ Ἰωαννίνων εἰς Κέρκυραν.

Ἐκ τοῦ Γαλατᾶ διερχόμενοι τὴν γέφυραν τοῦ Κερατίου κόλπου μεταβαίνομεν εἰς τὴν κυρίως Κωνσταντινούπολιν (Σταμπούλ), ἔνθα εἰσερχόμεθα εἰς τὸν διὰ Θεσσαλονίκης σιδηρόδρομον. Διερχόμεθα τὴν παραλίαν τῆς πόλεως βαίνοντες πρὸς Δ. Ἄφου διέλθωμεν τὸν Ἅγιον Στέφανον ἀπομακρυνόμεθα τῆς παραλίας, διερχόμεθα τὰς Μέτρας (Τσατάλτζαν) καὶ φθάνομεν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Τσορλού (παραποτ. τοῦ Ἐργίνου), τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦντες διερχόμεθα παρὰ τὴν ὁμώνυμην πόλιν. Ἐκεῖθεν συναντῶμεν τὸν Ἐργίνην καὶ ἀκολουθοῦντες τοῦτον διερχόμεθα πρὸς τὴν πολίχνην Δουλὲ Βουργάς (Ἀρκαδιούπολιν). Μετὰ ταῦτα φθάνομεν εἰς τὸν σταθμὸν Κουλελί Βουργάς, κατὰ τὸν ὅποιον διασχίζεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ. Ἡμεῖς ἀκολουθοῦμεν τὴν νοτιωτέραν βαίνοντες κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἑβρου. Διερχόμεθα τὸ Διδυμότειχον, μετὰ τοῦτο δὲ εἰσερ-

χόμενοι εἰς τὸ Βουλγαρικὸν ἔδαφος βλέπομεν τὴν πόλιν *Σουφλί*, καὶ ἀφίνοντες τὸν Ἔβρον φθάνομεν εἰς τὴν πόλιν *Δεδαγάτς*, κειμένην κατὰ τὸ Θράκιον πέλαγος. Ἐκείθεν πάλιν πρὸς τὰ μεσόγεια τρεπόμενοι διερχόμεθα τὴν *Γιουμουλιτζίναν*, τὴν *Ξάνθη* καὶ φθάνομεν εἰς τὸν Νέστον, ὄριον Θράκης καὶ Μακεδονίας. Ἦδη εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν ἀκολουθοῦντες ἐπ' ἀρκετὸν τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Νέστου βλέπομεν δεξιὰ τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῆς Ῥοδόπης. Ἀφοῦ διέλθωμεν τὸν ποταμὸν, φθάνομεν μετ' ὀλίγον εἰς τὴν εὐφορωτάτην πεδιάδα τῆς *Δράμας*. Διερχόμεθα παρὰ τὴν ὠραίαν ταύτην πόλιν καὶ τὴν πολίχνην *Ζηλιάχωβαν*, μετὰ τοῦτο εἰσερχόμεθα εἰς τὴν εὐφορον πεδιάδα τῶν *Σερρών*. Σταθμεύομεν εἰς τὰς *Σέροας* καὶ τὸ *Σιδηρόκαστρον*, καὶ ἔπειτα διερχόμεθα τὸν ποταμὸν *Στρυμόνα* ἔχοντες πρὸς Β. τὸν Ὀρβηλον. Μετ' ὀλίγον βλέπομεν τὴν λίμνην τῆς *Δοϊράνης*, ἐκ τῆς ὁποίας τρεπόμενοι πρὸς Ν. διερχόμεθα διὰ τοῦ *Κιλκίς* καὶ φθάνομεν εἰς τὴν *Θεσσαλονίκην*.

Ἐκ Θεσσαλονίκης εἰσερχόμενοι εἰς τὸν διὰ Μοναστήριον σιδηρόδρομον διατρέχομεν τὴν πεδιάδα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ διερχόμεθα τοὺς ποταμοὺς *Ἐχέδωρον* καὶ *Ἀξιόν*. Μετ' ὀλίγον συναντῶμεν τὸν Ἀλιάκμονα ποταμὸν, τὸν ὁποῖον ἀφίνοντες ἀριστερὰ διερχόμεθα τὴν *Βέροιαν*, τὴν *Νιάουσαν* καὶ τὰ *Βοδενά*. Ἐκείθεν ἀφίνοντες τὴν πεδιάδα συναντῶμεν τὸ χωρίον Ὀστροβον καὶ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, τῆς ὁποίας ἀκολουθοῦμεν τὰς ὄχθας. Μετὰ ταύτην διερχόμεθα τὸ χωρίον *Σόροβιτς* καὶ μετὰ τοῦτο παρὰ τὴν *Φλώριαν*, μετὰ τὴν ὁποίαν εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν. Διατρέχομεν τὸ ὄροπέδιον τοῦ Μοναστηρίου καὶ τέλος φθάνομεν εἰς τὸ *Μοναστήριον*. Ἐκείθεν ὅπως ἐξακολουθήσωμεν τὸ πρὸς Ἰωάννινα ταξείδιον, ἐπιβαίνομεν ἀμάξης. Ἀκολουθοῦμεν τὴν ἀρχαίαν «Ἐγνατίαν ὁδόν», ἡ ὁποία κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἐκ τῆς παραλίας τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους ἔφθανεν εἰς Θεσσαλονίκην. Ἀφοῦ διαβῶμεν τὰς βορείας ὑπωρείας τοῦ Βαρνοῦντος, τρεπόμεθα πρὸς Ν. ἀκολουθοῦντες τὰς δυτικὰς ὄχθας τῆς λίμνης Πρέσπας. Ἐκείθεν εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Ἠπειρον. Φθάνομεν εἰς τὴν *Κορυσιάν*, ὁπότεν δι' ὄρεινόν ἔδαφος διατρέχομεν τὴν περιοχὴν τῆς *Κολωνίας* βλέποντες Ν.Α. τὸ ὄρος *Βόϊον*. Ἀκολούθως διερχόμεθα τὴν πολίχνην *Λιασκοβίσιον*, τὸν

Ἄφρον ποταμὸν καὶ συναντῶντες τὰ δυτικώτατα χωρία τοῦ Ζαγορίου φθάνομεν εἰς τὰ Ἰωάννινα.

Ἐκ τῶν Ἰωαννίνων, ὅπως μεταβῶμεν εἰς Κέρκυραν, διερχόμεθα δι' ἀμάξης τὸ Δέλβιον καὶ μεταβαίνομεν εἰς τὸ ἐπίνειον Ἀγίους Σαράντα. Ἐκ τοῦ ἐπινείου τούτου ἐπιβαίνοντες ἀτμοπλοίου φθάνομεν εἰς Κέρκυραν.

III. Ἐκ Κερκύρας περίπλους τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀφίξις εἰς Ἀθήνας.

Ἀναχωροῦντες ἐκ Κερκύρας δι' ἀτμοπλοίου παραπλέομεν τὴν νῆσον Κέρκυραν μέχρι τῶν νοτίων ἀκρωτηρίων τῆς, ἔχοντες τὴν Ἥπειρον ἀριστερά. Ἐκεῖθεν παραπλέομεν τοὺς Παξούς, τὴν Λευκάδα, τὴν Κεφαλληνίαν καὶ τὴν Ζάκυνθον. Ἐν Ζακύνθῳ ἀποβιβαζόμενοι δυνάμεθα νὰ ἐπιβῶμεν μικροτέρου ἀτμοπλοίου ἐκτελοῦντος προσεγγίσεις εἰς λιμένας τῆς Πελοποννήσου. Οὕτω προσεγγίζομεν εἰς τὸ Κατάκωλον (ἐπίνειον τοῦ Πύργου), τὴν Κυπαρισσίαν, τὴν Ἀγίαν Κυριακὴν (ἐπίνειον τῶν Φιλιατρῶν), τὴν Μάραθον (ἐπίνειον τῶν Γαργαλιάνων), μεθ' ἣν εἰσερχόμεθα εἰς τὸν λιμένα τῆς Πύλου ἔχοντες ἀριστερὰ τὴν γνωστὴν νῆσον Σφακτηρίαν. Μετὰ τὴν Πύλον προσεγγίζομεν εἰς Μεθώνην. Μετὰ ταῦτα κάμπτομεν τὸ ἀκρωτ. Ἀκρίταν καὶ εἰσερχόμεθα εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον. Προσεγγίζομεν εἰς τὴν Κορώνην, τὰς Καλάμας, καὶ παραπλέομεν τὴν Μάνην βλέποντες τὸν ὑψηλὸν Ταῦγετον. Προσεγγίζομεν εἰς τοὺς λιμένας ταύτης Λιμένιον (ἐπίνειον τῆς Ἀρεοπόλεως) καὶ τὸν Γερολιμένα, κάμπτοντες δὲ τὸ Ταίναρον εἰσπλέομεν εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον. Κατὰ τοῦτον προσεγγίζομεν εἰς τὸ Γύθειον (ἐπίνειον τῶν Μολάων), τὴν Νεάπολιν (Βάτικα), μεθ' ἣν ἐξερχόμεθα τοῦ Λακωνικοῦ, κάμπτοντες τὴν Μαλέαν. Ἐκεῖθεν πλέοντες διὰ τοῦ Μυρτώου πελάγους προσεγγίζομεν εἰς τὴν Μονεμβασίαν. Μακρὰν βλέπομεν τὸ ὄρος Πάρωννα μέχρις ὅτου παραπλεύσαντες τὴν Ὑδραν καὶ τὸ ἀκρωτήριο Σκύλλαιον εἰσερχόμεθα εἰς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον. Βλέπομεν ἀριστερὰ τὰς νήσους Πόρον, Αἴγινα καὶ Σαλαμίνα καὶ τέλος φθάνομεν εἰς Πειραιᾶ, ὅπου διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἐπανερχόμεθα εἰς Ἀθήνας.

Τ Ε Λ Ο Σ

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

0020560508

Ψηφιοποιήθηκε στο πλαίσιο του Εθνικού Επιστημονικού Αρχείου
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

